Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Upsala Univ. Bibliotek

ALFHILD AGRELL

HVAD INGEN SER

EN SAMLING BERÄTTELSER

STOCKHOLM
JOS. SELIGMANN & C:IS FÖRLAG

HVAD INGEN SER

EN SAMLING BERÄTTELSER

AF

ALFHILD AGRELL

STOCKHOLM
JOS. SELIGMANN & C:IS FÖRLAG

STOCKHOLM, GERNANDTS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1885.

INNEHÅLL:

UTAN KÄRLEK 1

EN 77

SKYMNING 101

EN GÅTA 113

FÖRNEKELSE 127

UTAN KÄRLEK

Hur underligt det kändes att vara gammal! Ännu för ett par år sedan hade hon varit, om inte firad så dock med i den glada kretsen. Nu satt hon ensam, bortglömd i sitt hörn. Så plågsamt ljusen glimmade, och hur tungt dammet lade sig på bröstet! Om hon bara kunde komma derifrån. Hon kastade en längtansfull blick på sitt »förkläde», hvars unga, vackra döttrar ständigt voro omgifna af kavaljerer och som hvarken egde blick eller tanke för den ensamma gestalten der borta i vrån. Hon hade suttit fem danser å rad. Det var ju barnsligt att taga det så tungt, men hon kände sig så ensam och öfvergifven, och ensam och öfvergifven hade hon känt sig i hela sitt lif. De tunga ögonlocken sänkte sig, och som på hån började de glädjelösa minnena från hennes barn- och ungdomstid att tåga henne förbi midt bland dansmusikens sprittande toner. Hon såg sig sjelf som ett sjukligt, käns-

ligt barn, hvars afgudiska kärlek för modern oftare förskaffade henne en snäsning än ett vänligt ord. Af fadern kunde hon inte få någon fast bild, ehuru han lefvat för ännu ett par år tillbaka. Tyst och skygg, utan allt husbondevälde, hade han glidit genom hemmet som en skugga, och ändå gret hon bittert, när han gick bort. Han skänkte henne dock en viss grad af skydd. Styfmodern, en rå, vacker qvinna....

»*Kotiljong!*»

Flickan spratt häftigt till, förde hastigt näsduken öfver ögonen och såg sig omkring. Par efter par togo plats på bänkarna kring salens väggar; kavaljerer skyndade fram och åter bärande stolar och vattenglas; mammorna svepte mjuka, luftiga schalar kring döttrarnas upphettade axlar. Kotiljong! Ännu en lång, plågsam timme. Hon erfor ett nästan oemotståndligt begär att springa sin väg, men så kom hon att tänka på alla nyfikna blickar. Hon kröp ihop, som om hon träffats af ett stenregn. Så flögo tankarna till en kotiljong för många år tillbaka, när hon, stolt och lycklig, satt vid anförarens sida och lyssnade till de berusande ord han hviskade i hennes öra. På natten sof hon med hans blommor gömda under sin hufvudgärd. Ännu ett par baler upprepades leken, så upprepades den igen — fast med en annan.

Det var bara hon, som inte kunde glömma!

Skälfvande tryckte hon sig djupare in i hörnet. Om hon bara kunde komma derifrån! »*Vals!*»

Så de unga flickorna logo, när de dansade henne förbi! Förödmjukelsens tårar började att stiga henne i ögonen. — Men också! Hvad hade hon på bal att göra! Styfmodern hade ju så godt som tvungit henne. »Hon var trött på att se henne sitta hemma och nucka!»

Så ögonen svedo . . . ! Med uppbjudande af all sin viljekraft tvingade hon tårarna tillbaka och frampressade ett slags stelt leende på de mjuka, nervösa läpparna. Ingen skulle se hvad hon led!

»*Kavaljerer! — Damer!*»

Ofrivilligt slöt hon ögonen för att slippa se, att hon blef förbigången.

»Kandidat Björk — fröken Malm.»

Hastigt såg hon upp. En ung man, mycket röd och mycket förlägen, stod och bockade sig frammumlande en uppbjudning.

Ifrigt, nästan girigt, reste hon sig upp och tog hans erbjudna arm. Hvilken oändlig lisa att slippa sitta ensam och beledd . . . . ! Hon blef nästan sprittande glad: hon skrattade, pratade: hon lutade sig så förtroligt mot honom, som om hon varit hans käraste vän. När de dansade ut, kastade hon en stolt blick omkring sig. Det var som om hon vunnit en ifrigt åtrådd upprättelse — men så började hon att grubbla öfver *hvarför*

han egentligen bjudit upp henne. Hon behöfde inte grubbla länge. Hans blickar följde i smyg, med ett slags häpnadsfull beundran, de unga vackra flickorna — men han hade känt sig för blyg och tafatt att våga bjuda upp någon af *dem!* De tillbakaträngda tåraru ville ånyo fram — hon erfor en blixtsnabb känsla af sjudande vrede — men så blygdes hon. Tacksamhet var hon ju honom i alla fall skyldig. Förebärande trötthet uppmuntrade hon honom att vid valen välja sig en annan moitie: förgäfves. Han tuggade på handsktopparna, rodnade, tog ett steg framåt, men återvände alltid till henne. Så dansade de hvarf efter hvarf — dans efter dans — som ett par fördömda, tyckte hon. Anföraren drog på munnen. Visst var det att skratta åt! Hon *visste*, att det var att skratta åt — om hon bara kunnat. För att locka honom att sitta stilla, försökte hon att öppna en liflig konversation. Hvad brydde han sig om konversation! Han ville dansa — endast dansa — och så dansade de igen. Hon var ju honom tacksamhet skyldig! När blombuketterna delades ut, erfor hon ett ångestfullt, ett nästan vildt begär att få en — bara en enda. Hon vågade icke se upp — hon kände hur kavaljer efter kavaljer gick förbi. Nästan med vällust insöp hon blommornas flyktiga vällukt. Nu, kanske! Handen kring solfjädern knöt sig så hårdt att bladen rasslade .... Nej. Par efter par dansade

ut: det var förbi. Med *sina* blommor i handen stod hennes kavaljer och tittade under lugg på balens unga drottning, som leende och lycklig inhöstade skörd på skörd till dess hon såg ut som Flora sjelf. Slutligen ryckte han beslutsamt i kragen — tog ett steg framåt, harklade sig, men gjorde helt om, mörkröd ända upp till det borstiga hårfästet.

»Var så god», mumlade han och framräckte blommorna åt sin dam.

Hon *måste* ju taga dem, men de tyngde som bly i hennes hand. Ofrivilligt släppte hon dem, och inom ett par ögonblick var buketten sliten i trasor, trampad under fötterna — alldeles som hennes egen ungdom, tänkte hon.

Ändtligen var balen slut, och sedan hon släpat sig genom halfva staden för att sedan i sin tur få beskyddet af »förklädets» jungfru, stod hon utanför porten till sitt hem. Det lilla hvitmålade huset såg så täckt och inbjudande ut, der det låg i den rimfrostskimrande trädgården belyst af ett svagt, dämpadt månljus. Nästan smekande lade hon handen på portens lås och andades djupt. Det kom öfver henne en helande känsla af lugn och frid.

Detta var likväl hennes hem: här inom skulle hennes lif förrinna. Hon hade varit liknöjd och högmodig kanske. Hon skulle ändrat sig: all

skulle nog bli bra! Käckt öppnade hon porten och trädde in.

I salen satt styfmodern, en några och fyrtio års qvinna, framför den till hälften nedbrunna brasan och läste i en roman. Bredvid henne stod ett fat med nötter och en bricka med en till hälften tömd punschkaraff. Egentligen var hon vacker. Hyn var briljant, ögonen briljanta, tänderna briljanta, men uttrycket var simpelt och rått. När styfdottern sköt upp dörren, såg hon upp.

»Redan hemma?» sade hon med en högljudd gäspning.

Det hurtiga uttryck, som nyss upplyst flickans litet tärda ansigte, dog bort. Samma känsla af qväfning, som beherskat henne allt från den dag, då denna qvinna satte sin fot inom hemmet, smög sig ånyo öfver henne. Hon kastade en längtansfull blick mot dörren till sitt eget rum, men stod orörlig. Hon såg, att styfmodern var hågad att prata, och hon hade lärt sig att gifva vika för hennes önskningar. Till höger, beqvämt nedsjunken i en stol, skarpt belyst af eldskenet, satt styfmodern, briljant, yppig; framför henne, litet mer i skuggan, stod styfdottern i sin skira, hvita drägt med händerna nästan ångestfullt sammanknäppta och ansigtet till hälften bortvändt. Litet brokigt siden, »den stumme med silkessnöret», och taflan skulle ha egt en fullkomligt österländsk pregel.

»Nå, har du haft roligt?» började förhöret.

»Åh, ja.»

»Ordknapp som vanligt. Nå ja, bäst den spar, som intet har. Dansat hvar dans, naturligtvis?»

»Inte hvar.»

Styfmodern skrattade elakt. »Apropos — du fyller trettio år nästa månad?» Frågan kom liknöjdt.

Flickan böjde medgifvande på hufvudet med en känsla af annalkande fara. Hon kände styfmodern för väl, för att tro, att hon satt uppe och väntade på henne endast för ro skuld.

»För stursk att svara, hä? Nå, som du vill. Vi ha snart talat ut med hvarandra.»

»Hvad menar ni?» Ingen makt på jorden hade kunnat förmå henne att begagna modersnamnet åt den, som hon ansåg för sin fiende.

»Att dom i processen fallit. Hvad som fins är nu mitt. Jag har svart på hvitt på den saken.» De mörka, glittrande ögonen fingo ett uttryck af oändlig triumf.

Nu förstod flickan, hvarför hon måste gå på balen — hon måste vara undan, när underrättelsen kom, ifall.... Mekaniskt grep hon fast i kakelugnsfrisen. Det dånade och vaggade omkring henne som vid en jordbäfning. Hemmet hade störtat samman — hemmet, der hon skulle tillbringa hela sitt lif....

Styfmodern såg på henne litet gäckande.

»Nå, hvad tänker du nu ta' dig till?» frågade hon slutligen, gäspande. »Jag har inte råd att kläda och föda dig vidare.»

»Kläda och föda....!» Flickan strök med näsduken öfver det fuktiga ansigtet. »Jag kan bli guvernant», sade hon slutligen litet högdraget, fast läpparna darrade.

»Guvernant!» Styfmodern skrattade nästan godmodigt. »Hvad ska' du då lära ungarna, om jag får fråga? Att hänga läpp och se ynkliga ut, hä?»

Stymodern hade rätt. Hvad hade hon att lära bort! Hennes uppfostran var ju endast en ytlig småstadsuppfostran.

»Jag kan bli husmamsell», mumlade hon trött.

Styfmodern ryckte på axlarna. »På *den* brödkanten kommer du snart att bita af dig tänderna, det kan du vara lugn för. Jag känner dig, jag. Då är det intet värdt att komma med något »lip». Den som ska' tjena behöfver både näbbar och klor, och du har ingendera delen. Nej, då är det bättre ta' Tengberg. Han har varit här i afton och bedt mig tala för sig ännu en gång.»

Flickan kastade hufvudet tillbaka och de milda, blå ögonen flammade till. »Tengberg, läderhandlaren! Simpel, obildad, rå! Nej, aldrig!»

»Åh, bevars,» snäste styfmodern, »när man är så gammal som du, fattig och utan utseende,

får man väl vara så lagom nogräknad. Tengberg är förmögen och beskedlig och dessutom» — hon såg upp med en hastig blixt i de mörka ögonen — »fins det väl flera än han.... sedan.»

Styfdottern tog ett baksteg, som om hon upptäckt en smutspöl vid sin fot, och det bleka, trötta ansigtet täcktes af en glödande blygselrodnad. Inom en sekund hägrade framtiden förbi henne. Ensam, fattig, sjuklig, kanske beroende af *denna* qvinna! En iskyla smög sig ända in i hennes hjerta. Omedvetet tog hon ett steg mot elden som för att värma sig.

»Du kan ju alltid försöka», skrattade styfmodern och reste sig upp. »Så gjorde jag.»

»Ja visst; man kunde ju alltid försöka!» Tanklöst stirrade hon på styfmoderns granna ansigte, svepte så med en rysning den mjuka burnusen kring sig och gick med korta, försigtiga steg, som om det gält passera en afgrund, mot dörren till sitt rum.

»Han kommer hit i morgon klockan elfva och hemtar svar!» ropade styfmodern efter henne.

Flickan vände på hufvudet och nickade långsamt. Så föll dörren igen om den bleka, vacklande gestalten.

En vecka senare tillkännagafs läderhandlar Tengbergs och Alida Malms förlofning, och på hösten stod bröllopet, som, enligt brudens önskan,

firades så tyst och anspråklöst som möjligt. Samtidigt sålde styfmodern huset och flyttade från orten.

Läderhandlar Tengbergs hus låg vid stora torget, i hörnet, så att stången med de fem olikt färgade saffianslappar, som tjenade till skylt, syntes från alla de olika väderstrecken.

Längst in i boden kunde man genom den öppna dörren till kontoret se patron sjelf, rödblommig med hoprynkad mun, utstående öron, gulgrått hår och små gulgrå ögon sitta nedlutad öfver sina böcker, under det två betjenter, med eldröda händer, blå förkläden och en otrolig fond af bondqvickhet, skötte kommersen utanför.

Det var med en viss bäfvan, som personalen inväntade den unga fruns ankomst. Man antog, att hon skulle införa en hel mängd nya förändringar, men deraf blef intet. Hade icke den gamla hushållerskan hållit ett sådant väsen vid sin afflyttning, skulle man icke ens vetat af, att det kommit en ny matmoder i huset, så precis gick allt i det gamla hjulspåret. Men ändå var det en skilnad. Betjenterne sparade sin qvickhet för boden allena i stället för att som förut briljera med den under måltiderna. Det var någonting hos denna bleka, tysta, alltid vänliga qvinna, som kom skämtet att skära sig.

Äfven mannen kände sig obehagligt berörd ibland. Han hade blifvit kär i henne, och kär i henne var han fortfarande, just derför, att det varit nästan omöjligt att aflocka henne ett ord; men nu skulle han ha' föredragit, »att hon haft munlädret i gång», som han uttryckte sig. Inför denna tåliga böjning på hufvudet, inför denna skälfning på läpparna, som likväl aldrig öppnade sig till svar, han fick vara hur häftig, hur oresonlig som helst, kände han sig främmande. Han gormade, svor, hostade, spottade, mumlade något om »fördömdt pjåsk» och lemnade rummet slängande igen dörren så huset skakade.

Men, mera simpel än elak, mera oborstad än lågsinnad, tog han likväl så småningom intryck af denna lugna vänlighet, af denna orubbliga sjelfbeherskning.

Ofrivilligt vande han sig att tilltala hustrun i höfligare ton och att begagna mindre plumpa uttryck. Hennes oväntade duglighet i sitt hus ingaf honom aktning och hennes sunda råd förtroende. På det hela taget var han nöjd. Det enda, som retade honom, var att hon åldrades så fort, och att hon hade »läsartag» i sig — men något skulle det vara. Och hustrun? Om hon bara inte svurit att älska mannen! För hennes pligttrogna, religiöst anlagda sinne var den skulden tyngre att bära än allt — tyngre till och med än yttringarna af hans kärlek, fast de föreföllo

henne omöjliga att lida. Ibland, när han tryckte sina krusiga sinliga läppar mot hennes, undrade hon, om han inte hörde hur hon skrek inom sig. Hon ville slå honom, fly honom, men så kom känslan af hennes skuld öfver henne i förkrossande tyngd. Hon hade ju svurit att *älska* mannen. Och dermed var hvarje tanke på motstånd bruten. Två år efter giftermålet fick hon ett barn, en flicka. Från den stunden blef det en förändring i hemmet. Ingen kunde säga hvari den bestod, men att den fanns kände alla. Betjenterne vågade sig fram med sina qvickheter, jungfrurna förrättade sina sysslor med gladare mod, mannen bullrade och skräflade värre än vanligt — den enda, som var sig lik, var den unga modern, om man inte räknar, att blicken fått lif och den smärtsamt hoptryckta munnen ett naturligt leende. Hennes barn! Ibland bäfvade hon för den sällhet hon kände. Hennes religiositet tillväxte. Guds oändliga godhet mot henne, menederskan, föreföll henne så häpnadsväckande stor — hon kände sig så ovärdig. Också var hela hennes lif en enda tyst lofsång numera. Hon hade någon att älska, varmt, innerligt, oändligt. Mannen blef inte längre hennes man, utan hennes barns far, och som sådan ville hon akta honom. Esther, som den lilla flickan kallades efter en romanhjeltinna, i hvilken fadern förälskat sig, blef att uppfostra. Det var som om alla de känslor mo-

dern hos sig undantryckt tagit sin tillflykt i hennes person. Hon var häftig, passionerad, envis, pockande, men med allt detta äfven varmhjertad, storsinnad och sann. Det mest och tidigast utpreglade draget i hennes karakter var likväl ett begär »att få.» Som helt liten skrek hon och räckte ut händerna, så snart hon såg något nytt. Som äldre följde henne samma rastlösa begär. Det var som om hon ständigt haft något att fordra. Hvad hon egde tillfredsställde henne inte; hon ville ha mer — ständigt mer. I skolan böt hon om »bästa vän» hvar månad och smak för olika ämnen åtminstone hvar åttonde dag,

De första åren fick modern handleda henne utan hvarje inblandning från faderns sida. Han ansåg flickor vara »skräp», och brydde sig föga om att dölja sin missräkning öfver att inte ha fått en son i stället. Men när hon växte till och visade anlag till en slags trotsig munvighet, fick han klart för sig, att hon var qvick, och det smickrade honom. Äfven roades han af hennes häftighet. Han brukade reta henne ända till ursinne och sedan ge henne slantar för att få henne god igen. Modern, som med nästan ångestfull noggrannhet studerat barnets karakter, protesterade. Men öfver sjelfva hennes protest hvilade skuggan af hennes skuld, förlamande . . .

Det var en Oskarsdag. Societetssalongen var festligt prydd och upplyst. I fonden konungens

bröstbild infattad i en svensk och en norsk flagga sammanhållna af en bajonett. På sidorna grupper af granar och enar, och högt upp i luften »Brödrafolkens Väl» sväfvande som transparant.

Så var då modern på bal igen, den första efter den, som hon hade allt för giltiga skäl att icke glömma. Det var Esthers sjuttonde födelsedag, och hon hade i dag fört ut henne i verlden. Ballokalen var densamma som för tjugo år sedan. Samma dammiga kronor i taket; samma rödklädda bänkar kring väggarna. Och se der borta vrån, der hon tillbringat så många plågsamma timmar! Sedan hon sett dottern omgifven af jemnåriga, smög hon sig obemärkt till sin gamla plats. Tyst, och sällan med, var hon endast känd af få och fick ostörd egna sig åt sina minnen.

Tjugo år? Tjugo långa år! Nej, hon ville inte se tillbaka, endast framåt. Hon hade ju sitt barn! Hur högt hon älskade henne visste ingen. Det var inte allenast en mors kärlek för sitt enda barn, utan en fånges för sin befriare. Hon var så krossad, så moraliskt döende, när denna underbara gåfva från höjden lades i hennes armar. — Nej, inte tänka tillbaka — bara framåt! »Herre, skänk henne hvad du förmenat mig: kärleks lycka» ljöd det i hennes hjerta, när dottern en stund senare dansade förbi.

Det var ett högst egendomligt utseende på denna unga flicka. Öfver medelhöjd, hade hon

ärft faderns klumpiga gestalt, ehuru den ännu var förskönad af den första ungdomens gratie. Pannan, mera hög än bred, vittnade om envishet; håret, blekgult, yfvigt, tycktes nästan omöjligt att fängsla; hyn var matt, hvarigenom de svarta blixtrande ögonen — styfmoderns ögon, som modern ibland med ångest tänkte — framträdde så mycket skarpare, munnen var ovanligt liten samt försedd med korta, starkt krökta läppar. Det låg någonting oklart och disharmoniskt öfver hela hennes väsende, som verkade störande, och de mörka skuggor, som allt emellanåt flögo öfver de ungdomliga dragen, gjorde dem icke mera tilltalande. Hon väckte föga uppmärksamhet. Dans efter dans uppspelades. Ögon blixtrade, kinder glödde, artigheter hviskades, förstulna handtryckningar vexlades. Temperaturen steg och med den berusningen, denna omedvetna berusning, som gör en bal till någonting så underbart för den icke blaserade. Och så var man vid aftonens glanspunkt: Kotiljongen.

»*Kotiljong!*»

Icke särdeles stark och ovan att vara ute, hade moderns hufvud af trötthet sjunkit tillbaka mot väggen, men det ordet väckte henne fullkomligt. Hon rodnade plågsamt till och förde handen omedvetet till hjertat — men så log hon åt sig sjelf. Hon undrade hvad hennes unge blyge kavaljer blifvit af. »Balens unga drottning» satt en bit ifrån

henne, nu en fet, fyratioårig matrona, som med strålande ögon genomlefde sina forna triumfer i sin vackra, firade dotters person.

Par efter par togo plats. I detsamma kom Esther fram till modern. Mellan ögonen låg ett litet veck, och de bågformiga läpparna voro hårdt sammantryckta. Det stack till i moderns hjerta. Skulle hennes barn redan få genomgå den förödmjukelse, som en gång smärtat henne sjelf så djupt? Hon gjorde en plats ledig bredvid sin, klappade Esther smekande på kinden och började göra henne frågor om de närvarande unga flickorna, af hvilka hon endast kände ett fåtal, men som de flesta voro Esthers skol- och läskamrater.

Flickan svarade kort och enstafvigt. — I detsamma kom en kavaljer fram och bockade sig. Hon öppnade läpparne som till ett afspisande svar, men hejdade sig, tog hans arm, ehuru så vårdslöst, att det nästan blef en ohöflighet, och lät föra sig till sin plats.

Modern såg efter henne nästan sorgset. Ibland kände hon sig så trött, så maktlös gent mot detta motspänstiga lynne. Men hon litade på sin kärlek — och på barnets: Esther älskade modern lidelsefullt.

När de kommo hem, satt fadern uppe och väntade. Han afskydde att krypa in i »salongsskinnet», såsom han kallade fracken, och hade

vetat att hålla sig undan, så konungens namnsdag det än var.

»Nå, har du haft roligt, liten?» frågade han yrvaket. Esther kastade otåligt ytterkläderna af sig utan att svara.

»Svara, barn», uppmuntrade modern mildt. Nu vände Esther sig om. Ögonen blixtrade, och med omild hand slet hon törnrosknopparna ur sitt hår.

»Roligt!» upprepade hon. »Kan det vara roligt, att då och då få sig en dans tillkastad som en hund ett ben.»

Nästan varnande lade modern sin hand på hennes axel, fadern gapskrattade.

»Hon har ord, den der», sade han belåtet. »Som en hund ett ben, ha, ha, ha!»

Dottern såg på honom med ett illa doldt förakt, samlade ihop blommorna och gick mot dörren.

»God natt», sade hon tvärt. »Jag har haft gudomligt roligt på balen.»

»Nils!»

»Jaha, gumman!» Mannen lät förlägen.

»Du har lofvat mig att inte skratta åt Esther, när hon förgår sig — som nyss.»

»Det kan jag, ta mig fanken, inte hjelpa. Hon är så förbannadt qvick; det är alldeles som om jag skulle höra mig sjelf tala.»

Tyst gick modern mot dörren; mannen hejdade

henne. »Hör du, hvad menade hon med sitt ben? Fick hon inte dansa?»

»Åh, jo, lika mycket som de flesta.»

»Kunde tro det. Spelte bara komedi. Huf-vud på flicka, det är säkert! Ha, ha, ha!»

En stund senare rycktes dörren till moderns rum häftigt upp, och Esther till hälften afklädd syntes på tröskeln. Hon kastade sig häftigt snyftande kring moderns hals.

»Förlåt mig, förlåt mig», mumlade hon.

Tyst förde modern henne till en soffa, svepte in henne i en mjuk schal och lät henne, nu, som hundratals gånger förr, få gråta ut sin sorg och ånger vid sitt bröst. Hon var van vid dessa »uppgörelser». Esther kunde aldrig somna, om inte modern var »god» på henne.

Slutligen hejdade sig snyftningarna.

»Skall du då aldrig lära dig att lägga band på ditt obändiga lynne?» frågade modern mildt förebrående.

Esther reste sig upp, och ånyo blixtrade ögonen till. »Jag rår inte för, jag menar — att jag hatar nådegåfvor», sade hon på en gång blygt och trotsigt.

»Åh, jag skulle vilja offra ett år af mitt lif för att se dessa liknöjda kavaljerer vid mina fötter!» tillade hon lidelsefullt.

Modern bäfvade till. De tankar och känslor, som en gång, likt dimbilder, genomflugit

hennes hjerna, hade tagit fasta former hos hennes barn.

Hastigt, som om det gält att skydda Esther för en fara, drog hon henne ånyo till sitt bröst. »Förjaga de der tankarna, barn», sade hon brådskande. »De göra ondt, hör du, ondt! Du kommer aldrig att bli hvad verlden kallar firad», tillade hon lugnare; »det har jag sett i dag.»

»Och det säger mamma mig!» Rösten var uppbrusande.

Ömt lugnande strök modern henne öfver de blossande kinderna.

»Bättre jag säger det, än att verlden lär dig det. Du saknar något som heter tycke ... men ...»

»Men ...?»

En skär ungdomlig rodnad öfverfor moderns infallna kind. »Jag menar, att det fins något mycket ädlare att vinna ...»

»Hvad då ...!»

»*En endas* varma, trofasta kärlek», svarade modern fast. »Du är mycket ung att höra talas om kärlek», tillade hon hastigt, »men från en mors läppar kan det aldrig skada, och när blicken vill förirra sig, är det godt, att den får ett mål att hvila på.»

»En endas varma, trofasta kärlek», upprepade Esther föraktligt. »Hvad skall jag med den! Jag vill bli beundrad af en verld!»

»Barn!» Men innan modern hann säga något

mer, kände hon sin mun förseglad af en kyss, hörde smekande, stammande böner om förlåtelse hviskas i sitt öra — och så var dottern borta.

Påföljande morgon var Esther sig lik, men i blicken låg någonting nytt, någonting liknande hot, och att det icke var hot allenast skulle modern snart få erfara. Hon stod framför ett nytt skede i sitt lif, ett skede fullt af bitter sorg och hopplös strid. Esthers fåfänga hade blifvit väckt och sårad. Den hämnades, och snart tycktes dess makt oinskränkt,

Första tiden hördes ofta de lätta stegen utanför moderns dörr, men så hördes de mera sällan — och så småningom upphörde de alldeles. Många nätter satt modern uppe och väntade — väntade förgäfves. Att hon, efter en sådan genomvakad natt, kom ned till frukostbordet blek, trött med tunga skuggor under ögonen, var det ingen som såg. Esther gick allt mera upp i sig sjelf, i sina motgångar och i sina drömda triumfer. Hon *skulle*, hon *ville* visa verlden, att hon hade tycke. Hon stängde in sig i sitt rum, för att framför spegeln studera hvarje drag i sitt ansigte. Hon öfvade sig i att gå, sitta, röra sig med gratie; hon lade sitt burriga hår i hundratals olika fasoner; hon yttrade qvickheter; besvarade komplimenter — med stolarna till kavaljerer — hon uttänkte pikanta tillsatser till sina toaletter — hvilka dock alltid i brist på smak misslyckades — för att med allt

detta på balerna få sitta bortglömd på en bänk eller bli uppbjuden, när de andra redan dansat ut.

Modern förestälde, bad, talade varmt, kärleksfullt, allvarligt. Först fick hon kyssar och smekningar till svar, så trumpen tystnad — och så häftiga ord. Af det häftiga egoistiska barnet hade blifvit en häftig egoistisk qvinna, och henne var hon icke striden vuxen.

Egentligen afskydde Esther den bullrande, skrattande hop, som bildar en bal, och dock berusades hon fullkomligt af tanken att en gång få föra spiran i denna brokiga verld. Hon ville, hon skulle segra till sist. Hon blef kokett. Icke behagligt, som en qvinna, hvars koketteri är omedvetet, utan klumpigt, bullrande, så att säga handgripligt. Hon skrattade högljudt, hon slog sina kavaljerer på axeln med solfjädern, som hon handterade bakvändt, hon lade hufvudet på sidan och log på sned, så att gropen i högra kinden skulle synas, hon kastade utmanande blickar omkring sig och drog i smyg ned den urringade klädningen så att de fasta, hvita axlarna skulle synas.

Nu började herrarne att observera henne.

Modern kämpade med ett slags förtviflans ihärdighet, men måste gifva vika för husfredens skuld.

Hon erfor samma känsla som, när en gång, för längesedan, en dyrbar juvelring, det enda arfvet efter hennes moder, gled från hennes finger

ner i vattnet utan att hon kunde göra något för dess räddning.

Hon såg hur stenarna bröto sig och blixtrade ännu under vågorna — ännu en glimt — så ännu en — och så var den sjunken för alltid.

Staden var temligen stor, der fanns en mycken het ungdom och militärer, hvarför nöjen icke saknades. Skyllande på sin svaga helsa nekade modern att vidare ledsaga Esther ut i verlden, men då grep fadern in. Han var förtjust i dotterns sätt och uppförande. »Det var »stil». Stadsboarna hade aldrig sett maken till flicka», det var säkert. Hon var som en prinsessa. Hellre än att hon skulle behöfva sitta hemma för moderns »pjåsk», kröp han in i det afskydda salongsskinnet och ledsagade henne dit hon ville. Äfven smickrade det honom, att Esther vid denna tid allt mera närmade sig honom, dertill drifven af en omedveten blygsel inför modern. Att detta närmande oftast var åtföljdt af en begäran om penningar generade honom alls icke.

»Flickan skulle vara gentil, det var gifvet!» Moderns enkla, hvita klädningar kasserades alldeles. »Det var visst någonting att komma med för *hans* dotter! Nej, ju mera skrikande färger hon valde, ju mera bullersamt hon uppträdde, ju mera var hon i hans smak.

Han tålde inte, att modern kom fram med en enda anmärkning, gaf ett enda råd... »Esther behöfde inte skolmästras — Esther hade godt hufvud — Esther bråddes på honom — var inte något pjåk...» och så småningom upphörde hon med båda delarna. Hon åldrades mycket vid denna tid. Håret blef stark gråsprängdt, och det trötta hufvudet var sällan upplyft numera...

Det var en vacker januariqväll.

Esther och fadern voro på en subskriberad soaré på stadshuset. Modern satt ensam hemma i salen och stirrade ut genom fönstret mot sitt gamla hem, hvars trädgård otydligt kunde urskiljas i den svaga gasbelysningen. Hon tänkte inte, hon kände inte. Kropp och själ befunno sig i ett tillstånd af hvila, som närmade sig död. Plötsligt uppskrämdes hon af en häftig ringning på tamburklockan.

Nästan skyggt såg hon sig omkring.

»Hvad var det nu igen! Ett olycksbud! Naturligtvis var det ett olycksbud!» Med darrande händer tände hon lampan, när dörren i detsamma rycktes upp och Esther, i böljande gul baldrägt med breda skära rosetter, trädde in. Hon var häftigt upprörd, och började att mäta golfvet med hastiga steg.

Plötsligt kastade hon sig på knä invid modern, gömde ansigtet i hennes knä och brast ut i lidelsefull gråt.

»Ändtligen, ändtligen!» Ifrigt, nästan snålt, drog modern henne intill sig, kysste hennes ögon, hennes hår, vyssjade och smekte henne som om hon för andra gången blifvit henne född.

»Deras hyllning till det priset ville jag inte ha», snyftade flickan. »Missaktning låg det i de orden, förakt i den handtryckningen. Ve de uslingarne!»

»Barnet mitt — barnet mitt —» mumlade modern ömt. Men så fattade hon helt plötsligt hvad Esther sagt. En känsla af brinnande skam kom öfver henne. *Hennes* barn, som hon velat uppfostra till kärleks lycka! Ofrivilligt höjde hon handen som för att stöta henne ifrån sig, men så blygdes hon — så hon blygdes! men inte längre öfver sitt barn, utan öfver sig sjelf...

Tröstande och smekande drog hon ånyo dottern till sitt bröst. Esther låg så länge orörlig, att man skulle ha kunnat tro henne insomnad, om hon inte allt emellanåt skakats af en konvulsivisk darrning. Slutligen sprang hon likväl upp, förde moderns hand till sina läppar och lemnade tyst rummet.

»Hvilket egendomligt utseende på den der flickan», sade den nyutnämnde provinciallläkaren Hillner till sin värd, rådman Ström, som stod vid dörren till sin salong och bockade, emottagande gäst efter gäst. »Hvem är hon?»

Rådmannen vände sina glasögon i den anvisade riktningen.

»Den der? Jo, det är Esther Tengberg. — (Mjuka tjenare, mjuka tjenare). Konstig flicka för resten. Så der framåt trettio nu, tänker jag. För några år sedan var hon en inbiten kokett, men så slog hon om helt tvärt och . . .» Resten dog bort i välkomstord och bugningar till nyanlända gäster.

En stund senare lät doktorn presentera sig för den »konstiga fröken Tengberg». Hon såg upp med en hastig, misstänksam blick och böjde obetydligt på hufvudet, men doktorn lät inte afskräcka sig. Han drog helt lugnt fram en stol och slog sig ned.

Esthers utseende hade blifvit än mer oklart och disharmoniskt, och kring munnen låg ett drag af hån, som verkade störande. Men det låg också någonting bundet, tvunget öfver hela hennes personlighet, och det var detta, som verkade så eggande på doktorns lättrörda fantasi. Han tyckte om gåtor — eller rättare, han tyckte om att lösa dem.

Sedan de vexlat ett par alldagliga ord, frågade han helt plötsligt:

»Har fröken varit i Dresden?»

»Nej.»

»Inte? Det var skada. Der fins en tafla,

målad af Hübner, föreställande en valkyria på slagfältet, som frappant liknar er».

»Jaså.»

»Ni tycker inte särdeles mycket om att konversera?» smålog Hillner.

»Inte just.»

»Ni anser kanske, att tystlåtenhet är qvinnans förnämsta dygd?»

»Nej, det gör jag inte.»

»Hvilken sätter ni då högre?» fortfor Hillner särdeles road af denna tvära ohöflighet.

»Skönhet!» svarade flickan, med en hastig blixt i de mörka ögonen.

»Skönhet! Skönhet är ett *behag*, men kan aldrig bli en dygd.»

»Jo, hos en qvinna.»

»Verkligen? Då skulle ju Helena ha varit ett riktigt dygdemönster. Nej, låt oss ge saker och ting deras rätta namn. Skönhet är en förtrollande, en förtjusande gåfva, ehuru ingalunda en af de förnämsta, hvarmed en gifmild försyn utrustat menniskan.»

»Hvilken kan väl vara större», sade flickan halft drömmande.

»Intelligens, till exempel.»

»Bah!» Ett föraktligt leende krusade hennes läppar. »All en qvinnas intelligens förmår inte ens att skaffa henne en kavaljer på en bal.»

»Kanske inte», smålog Hillner, allt mera road

af denna originela konversation. »Men så är väl den saken inte heller så vigtig.»

»Vigtig nog för den som vill dansa.»

»Deri har ni rätt. Men äfven i det fallet är jag fullt säker, att hon skulle lyckas.»

»Måhända», svarade flickan kort. »För att ångra, att hon inte misslyckats.»

Utan helsning lemnade hon honom och försvann kort derefter ur sällskapet.

Den unge vackre ogifte läkaren blef aftonens hjelte. Men midt bland hans lätt vunna triumfer dök minnet af ett oskönt qvinnohufvud, omgifvet af ett blekgult, yfvigt hår, upp. Den »konstiga fröken Tengberg» intresserade honom verkligen, för att nästa morgon vara så glömd som om hon aldrig funnits till. Den unge doktorns intryck voro i allmänhet lika lifliga som kortlifvade.

Samma afton som bjudningen hos rådman Ströms egde rum, satt modern och spelade kasino med sin sjuke man. Sedan ett år fängslad i sin länstol af en slagattack, var han mer gnatig och bråkig än någonsin. Lik de flesta menniskor begagnade han sin sjukdom till sköld för sin sjelfviskhet, och hans fordringar på omgifningen växte dag från dag. Kärleken till hustrun hade för längesedan gått upp i omtanken för honom sjelf. Den tåliga böjningen på hufvudet generade honom inte längre — lika litet läpparnas nervösa skälfning. Han var den olyckligaste menniska på

jorden, derom var han öfvertygad, och fordrade att bli behandlad »med hänsyn». Hustrun klagade aldrig — inte ens för sig sjelf; hon erfor till och med en känsla af tacksamhet att något få afplana af sin skuld.

Tonen i hemmet hade förändrats så småningom. Faderns stolta beundran öfver dottern förminskades ju äldre hon blef, och det sköra band, som en gång förenat dem, var för längesedan brustet. Det smickrade honom alls inte att vara far till en »gammal mamsell», och att få henne bortgift hade, isynnerhet efter hans sjukdom, blifvit hans fixa idé. Förr, »när hon var med» och han vid hennes sida trädde in i en balsal, pöste han lika mycket öfver sig sjelf som *far* som öfver henne som *dotter*. För honom var den tvetydiga hyllning hon uppväckte äkta. Den träffade honom midt i hjertroten och kom hvarje nerv i hans kropp att darra af tillfredsställd fåfänga. Han riktigt »kände», att han var född till något bättre än att stå i läderbod, och så småningom blef salongsskinnet hans käraste drägt.

Också kan ingenting jemföras med hans missbelåtenhet den dag, då Esther helt kort förklarade, att hon inte ville besöka några baler eller större tillställningar vidare. Hon var trött och led vid alltsammans. Han var nästan gråtfärdig. Hur firade hade de inte varit på den subskribe-

rade soirén, der Esther blef sjuk och måste gå hem! Flere unga officerare hade bedt att få säga farbror, gratulerat honom till en sådan dotter, frågat hur stor hemgift hon fick, undrat om det inte sved i skinnet att hålla henne så fin — med mera trefligt skämt. Så hade de bjudit honom på supé, som han visserligen sedan af misstag fick betala sjelf, men hvad gjorde det! De voro ändå unge män med urskilning och smak. Och nu skulle det vara slut med alltsammans! Nej, det fick inte ske — för en nyck skull! Han talade med Esther, han bannade, förestälde ja, till och med bad, men hon var orygglig — och ensam kunde han ju inte gå. Han trifdes inte längre i sin bod, utan öfverlemnade dess skötande åt sin förste bokhållare, sedermera kompanjon, en medelålders man med slätt kammadt hår och skenhelig uppsyn. Med hans nöjen var det inte stort bättre. Hans vanliga träkarlsparti föreföll honom tråkigt och hans gamla umgängesvänner simpla. Han lade sig till med käpp och silfversnusdosa, begagnade sina bästa kläder hela veckan och uppsökte så ofta han kunde sina »unga vänner», som han kallade de unga officerarne, hvilka icke underläto att begagna sig af hans kassa för små ficklån, som de sedermera regelbundet glömde att återbetala. Under den första tiden af sin sjukdom gjorde han dagligen toalett i tanke att någon eller några af »kåren» skulle

komma och »uppvakta», men han fick vänta förgäfves. »Det var hustruns fel. Hon var så obetydlig och tarflig, att ingen ville besöka honom i hans hem.» Allting var hustruns fel numera, till och med att affärerna gingo baklänges och att inte Esther blef gift — isynnerhet det senare! Om bara Esther blef gift! Det var som om hon ätit ut honom från hus och hem. Modern fick uppbära dagliga förebråelser för hennes sätt och väsen. »Det var hon, som skämt bort henne med sitt pjunk. Det var *hennes* fel, att hon var klumpig, häftig, obehaglig, att hon spökade ut sig och uppträdde oqvinligt. Det fanns inte en karl, som kunde bli kär i henne — inte en!» Till Esther sade han ingenting. Hon behandlade honom med ett slags öfverlägsen likgiltighet, som imponerade på honom; dessutom var han rädd för hennes skarpa svar och häftiga lynne. För kommande och gående — nota bene af det manliga könet — berömde han henne utan uppehåll. Han talade om hennes duglighet, om hennes godhjertenhet; han lät förstå, att hennes hemgift inte skulle bli obetydlig; ja, han till och med gret vid tanken på att hon en gång som gift skulle lemna hemmet, men ingenting hjelpte. Den ende, som lyssnade med outtröttligt tålamod, var kompanjonen. Han hade sina skäl. En gång gift med Esther, behöfde han inte redovisa för skötandet af affären, något som han med sig sjelf visste skulle blifva ganska

svårt. Att Esther behandlade honom med förkrossande förakt låtsade han inte se.

»Barnet mitt!» Det tycktes som om de orden för sista gången smekt moderns läppar. Hvarje hennes närmande strandade, all hennes kärleksfulla grannlagenhet var förgäfves. Det var som om Esther fattat misstroende till hela verlden, modern och sig sjelf inberäknade. Hon bar sitt hufvud högt, ja, högre än förr, men hon blef bitter och sarkastisk och tycktes finna ett särskildt nöje i att göra narr af allt. Men i ett fall inträffade likväl en förändring i hennes förhållande till modern. Hon uppfylde numera med en automats precision hvarje hennes tillsägelse. Det var som om hon fruktat att gifva henne orsak att uttala en förebråelse. För modern var denna passiva lydnad vida mera plågsam än det förra trotset, och så småningom upphörde hon alldeles att sätta den på prof. Esther gjorde ingen anmärkning, hon tycktes inte ens märka skilnaden. Hon hade fattat en fullkomlig passion för romaner och tillbringade sin mesta tid läsande. Under det sista året hade hon blifvit blek och mager; blicken förr så stolt och öppen hade fått ett skyggt, undrande uttryck; det var som om hon ständigt lyssnat till något. Modern fruktade, att hon var sjuk — men sjelf förklarade hon, att hon vore fullkomligt frisk. Hittills hade hon orubbligt hållit sin föresats att inte besöka några baler eller större tillställningar, men

nu var det som om en inre oro drifvit henne att ånyo söka menniskors sällskap — som i qväll. Fadern kände sig förtjust, ja, till och med så förtjust, att han inte kunde behålla sin belåtenhet för sig sjelf.

»Det är riktigt trefligt att slippa se Esther sitta och hänga näsan öfver en bok», sade han och sköt ihop korten för att blanda bort, att hustrun höll på att vinna partiet.

»Du ska' få se att hon aldrig blir gift», fortsatte han, kåstande sig in på sitt favoritämne.

»Det är möjligt», svarade hustrun lugnt. »Hon är för sann att gifta sig utan kärlek.» (Gud ske lof, tillade hon för sig).

»Kärlek, kärlek», snäste mannen. »Jag ger tusan din kärlek! Du stretade ju också emot i början, Gud bevars, och jag undrar just, hur många det fins som fört ett lyckligare lif än du.»

Hustrun lutade sig djupare ned öfver de tékoppar hon ordnade på bordet, men teg.

»Om hon åtminstone gjorde nytta i huset», fortfor mannen. Hustrun teg fortfarande. I verkligheten uträttade Esther så godt som ingenting, nu, när modern upphört att ge några bestämda order. »Hushållet plågade henne», förklarade hon, och dermed fick det vara.

»Men naturligtvis skulle det så gå», fortfor mannen, »med den uppfostran . . .»

I detsamma öppnades dörren och Esther trädde in. Fadern gjorde en grimas.

»Redan hemma», sade han sötsurt.

Modern nickade vänligt och sköt fram en stol till brasan.

»Men hvar har du varit, barn!» frågade hon plötsligt. »Du är ju alldeles våt!»

»Jag har gjort en lång promenad», svarade Esther likgiltigt och vred vattnet ur sitt ljusa hår, som tydligen utan skydd varit utsatt för det piskande regnet. »Hos Ströms var så odrägligt, att jag inte stod ut.»

»Odrägligt», upprepade fadern och rörde i tékoppen så den såg ut som en upprörd sjö en miniature. »Annat lät det förr! Du har således inte gjort någon eröfring?» tillade han med ett misslyckadt försök att låta skämtsam.

Esther vände blixtsnabbt det bleka ansigtet mot ljuset. »Hvad är pappas mening?» frågade hon ifrigt.

Fadern hostade till. »Min mening är», sade sade han slutligen, »att du nu är tillräckligt gammal att skaffa dig ett eget hem.» Han drog en djup suck af lättnad! Så var då ändtligen ämnet åvägabragt.

En glödande rodnad steg upp till Esthers tinningar och läpparna darrade till. I det ögonblicket liknade hon modern. »Är jag i vägen?» frågade hon högdraget.

»Inte precis det, men en ogift qvinna är en styggelse inför både Gud och menniskor. Eller hur, gumman? Jaha, du bör bäst veta hur det käns, du, som höll på att knoga uppför glasberget så mycket du orkade, när jag kom och räddade dig. Ha, ha, ha!»

Det blef alldeles tyst i rummet för ett ögonblick. Modern böjde sig ned så djupt som om någon slagit till henne, men strax derpå reste hon sig upp ånyo. »Det är tid på att du lägger dig, Nils», sade hon vänligt, men ett känsligt öra skulle ha upptäckt en skymt af trötthet i tonen.

»Jag är inte sömnig», svarade den sjuke retligt. »Tag fram dominobrickorna, så skola vi spela.» Hustrun lydde.

Klockan var öfver elfva när mannen ändtligen somnade. Sedan hustrun sett till, att han ingenting skulle sakna, ifall han vaknade under under hennes frånvaro, öppnade hon försigtigt dörren och gick ut.

Ett par minuter senare stod hon utanför dörren till Esthers rum. För ett ögonblick gled en smärtsam tanke på förr och nu genom hennes hufvud, men så knackade hon på. »Sofver du?» frågade hon sakta.

Fullt klädd öppnade Esther dörren.

»Hvad önskar mamma?» frågade hon kort och sköt liksom motvilligt fram en stol till kakelugnen, der en nytänd brasa flammade. Modern satte sig.

Allt härinne var så bekant, hvarje möbel bar sin egen kärlekshistoria, köpta, som de alla voro, med afseende på »barnets» smak och trefnad. De hvita, luftiga gardinerna sågo så kyska och jungfruliga ut, mattans friska färger tycktes afsedda att framlocka lätta steg...

»Jag har kommit», sade hon slutligen, »för att be dig inte fästa något afseende vid pappas ord nyss. Han är sjuk och retlig och...»

»Pappa har rätt», afbröt Esther lugnt. »En ogift qvinna är verkligen en styggelse — åtminstone för sig sjelf», tillade hon liksom ofrivilligt.

»En styggelse för sig sjelf kan en och hvar bli, som inte tager vara på sina syndiga tankar», svarade modern mildt.

»Syndiga!» upprepade Esther häftigt. »Äro de syndiga, så må Han bära ansvaret, som...»

Mildt, men bestämdt hejdande, lade modern sin hand på hennes arm. »Om du får en härlig gåfva och kastar den i smutsen, inte är det gifvarens fel», sade hon stilla. »Men låt oss inte tvista», tillade hon hastigare, för att qväfva det häftiga svar, som hon såg sväfva på Esthers läppar. »Jag ville bara säga dig, att du aldrig kan bli öfverflödig i ditt hem, att det är en stor glädje, så länge vi få behålla dig — samt att — att en ogift qvinnas lif kan vara lika gagneligt — och lika lyckligt som en gifts.» De sista

orden kommo långsamt — som tvekande. Esther ryckte på axlarna.

Modern spratt till och förde handen nästan ångestfullt till hjertat. Hade åtrån efter kärleks lycka vaknat hos hennes barn och vaknat för sent! »Du är inte lycklig, Esther?» sade hon lätt forskande.

»Nej.» Svaret kom kort.

»Men det fins de, som i din ställning skulle käna sig mycket — lyckliga.» Tankarna flögo ofrivilligt till hennes egen barn- och ungdom.

»Möjligt», svarade Esther likgiltigt. »Det fins menniskor, som nöja sig med vatten och bröd, men jag är född gurmand.»

»Vatten och bröd!» Moderns afmagrade händer ströko nervöst öfver klädningen. »Vatten och bröd!» Hade *hennes* varma, innerliga kärlek inte betydt mer än så. Tyst vände hon sig om för att gå, men på sjelfva tröskeln stannade hon.

»Kom ihåg en sak, barn», sade hon nästan högtidligt; »Inbillade sorger förbittra hjertat; verkliga uppmjuka det.»

Ett par dagar derefter fick mannen en ny slagattack, och det var då som doktor Hillner återsåg sin originela bekantskap från den Strömska supén.

Stadsläkaren var sjuk, och som han skötte hans praktik under tiden, blef han efterskickad.

När han kom in i salen, stod Esther vid fönst-

ret. Hon böjde helt knapphändigt på hufvudet och pekade tyst på dörren till sjukrummet, »alldeles som om han varit en betjent», som han road för sig sjelf anmärkte.

Den sjukes tillstånd var hopplöst, men det var omöjligt att bestämma, huru länge lifvet kunde uppehållas. Kanske i månader, kanske en vecka. Hillner upprepade nu dagligen sina besök. Esther stod alltid på samma plats vid fönstret, bevärdigade honom ständigt med samma knapphändiga böjning på hufvudet, men tilltalade honom aldrig och besvarade hvarje hans anmärkning så kort och tvärt, som om hon fruktat, att hans ord varit förgiftade dolkar. Först roades han oändligt af denna ohöflighet, med sedan retade den honom. Den unge doktorn var en bortskämd damernas gunstling, han var van att komma, se och segra, och att bli på detta vis trotsad föreföll honom nästan som en personlig förolämpning. Dessutom intresserade honom denna tvära, ohöfliga qvinna verkligen — som en psykologisk studie.

Så småningom tog han sig för vana att förlänga sina besök, »för att prata», som han uttryckte sig. Först gick det illa nog — men så småningom vann han terräng. Ett bland hans största nöjen var att framkalla de häftiga skiftningarna i hennes lynne; att reta henne till dess ögonen sprutade eld och sedan lugna henne

med ödmjuka miner och ångerfulla ord. Det der osköna qvinnohufvudet var verkligen rätt pikant vid sådana tillfällen. Om han varit målare, skulle han ha velat afbilda henne som Medea i det ögonblicket, när hon upptäcker Jasons förräderi — men Jason hade han inte velat vara. Han lånade henne böcker för att sedan få disputera om innehållet och roas af hennes originela åskådning; han hemtade henne med sin vagn under förevändning att hon behöfde frisk luft; med ett ord, han visade henne alla de små uppmärksamheter, som en man kan visa en qvinna utan att kompromettera sig, för att med allt detta knappast vinna en blick — mycket mindre ett leende. Esther var i sanning ingen lätt eröfring att göra. För öfrigt *ville* han inte eröfra henne, endast studera. Ett praktiskt ersättningsord för det der fatala kurtisera — som alltid medförde en viss ansvarsskyldighet. Modern såg ingenting. Hon var nätter och dagar fängslad vid sjubädden. Mannen ville inte se någon annan än henne omkring sig. För första gången förargades han inte öfver hennes »läsartag», och det blef slutligen i hennes armar, som han utan kamp, lugn, nästan belåten slutade sitt lif. Esther begärde han aldrig att få se. När modern föreslog att få hemta henne — mumlade han: »flickor bara skräp» — och dog strax derefter.

Affärerna voro i en förfärlig villervalla. När boet, efter en massa bråk och obehag, ändtligen vardt utredt, befanns, att enkan och dottern endast hade sjuhundra kronor årligen att lefva af. Kompanjonen beklagade. »Hans högt värderade vän hade varit så godtrogen och hjelpsam i sitt enskilda lif» — och anhöll, att emellanåt få göra de båda damerna sin uppvaktning, något, hvartill modern inte kunde neka, ehuru mannen ingaf henne en instinktlik känsla af ovilja och misstro.

Hvad som först förvånade, men sedan nästan gladde modern var Esthers häftiga sorg. När hon fick höra, att fadern var död, brast hon ut i en hejdlös gråt, så hejdlös som om tårarna legat på lur efter ett tillfälle att få störta fram. Sedan kom det öfver henne ett riktigt spasmodiskt begär att företaga något — hvad som helst. Hon sprang öfver hela huset, man hörde hennes steg från källaren till vinden — men hon glömde ständigt hvad hon skulle uträtta och såg alldeles häpen ut, om någon af tjenarne begärde en order, eller också blef hon ond. Modern, som förstod, att hon sökte skingra sin sorg, fann sig utan anmärkning i alla de små obehag, som denna skenhjelp förorsakade. Huset såldes, och fram på nyåret flyttade de båda fruntimren till en lägenhet, som bättre öfverensstämde med deras förändrade förmögenhetsvilkor.

Den tid, som nu kom, blef den lyckligaste, som

modern upplefvat. Esthers nervösa verksamhetsifver hade lemnat rum för ett blidt, ljust lugn, som gjorde henne — åtminstone i moderns ögon — riktigt intagande. All hennes gamla ömhet tycktes på väg att uppflamma på nytt; hon var full af små tafatta uppmärksamheter och kärleksfull omtanke. Det lilla hemmet, uppfyldt af blommor och sol, tycktes henne snart så kärt, att oron för, huru hon skulle komma att bära alla nödtvungna försakelser tycktes fullkomligt onödig. — Modern kände sig oändligt lycklig och oändligt tacksam, och ännu en gång ljöd det i hennes hjerta: »Herre, skänk henne hvad du förmenat mig: kärleks lycka!» Det var inte utan, att hon trodde — tänkte — att assesor Alm, deras juridiska rådgifvare och vän...

För att litet öka sina knappa inkomster, tog hon emot tapisserisömnad — ett arbete, som hon mycket älskade — från en bod, och när hon nu satt i allt detta solljus, i all denna doft, i all denna stillhet och frid, föreföll det henne som om det förflutna varit en ond dröm, af hvilken hon endast mindes det »tack», som mannen i dödsminuten framhviskat.

I början förgick knappt någon dag utan att Hillner, trots sin stora praktik, tittade in till de båda damerna. Han deltog verkligen i de många och stora obehag, som i affärsväg drabbat dem, och så fann han Esther fortfarande pikant.

Men när hennes tvära ohöflighet började förbyta sig till ett visst skyggt närmande, när de häftiga utbrotten förekommo allt mera sällan, när hon inte ens lät reta sig, när hon med ett ord inte roade honom längre, blefvo besöken allt glesare. Han trodde gåtan löst och fann lösningen alldagligare än han hade tänkt sig — det var allt.

Resultatet lät inte vänta på sig. Esthers lynne blef ånyo ojemt. Den minsta småsak kunde bringa henne i skratt eller gråt, och hon fördrog inte ens skymten af en motsägelse. All arbetslust lemnade henne. Hon tillbringade dagarna vid reflektionsspegeln, eller också företog hon långa ensliga promenader. När hon då kom hem, var hon endera uppsluppet glad eller också retlig ända till brutalitet, mest det senare. Med moderns lugna tid var det förbi. Hon tog det med undergifvenhet, allt för utsliten för att begära något af lifvet för egen räkning; ja, hon orkade inte ens grubbla öfver orsaken till alla dessa nya kastningar; hon bara väntade.

Det var en blid, mild vårafton. Esther hade tillbringat hela dagen på soffan, förebärande hufvudvärk, men nu föreslog hon modern, att de skulle göra en promenad tillsammans. Hon kände behof af frisk luft, och det skulle bestämdt göra dem båda två godt att komma ut litet.

Modern samtyckte gerna, som hon gerna samtyckte till allt, som förorsakade Esther nöje. När de kommo utom porten, mötte de assessor Alm, en några och fyratio års man med behagligt utseende, som artigt lyfte på hatten. Modern kastade en hastig blick på Esther, men hon såg bort. Kanske af blyghet.

Backarna voro fulla af hvitsippor, ån, som genomskar staden, yrde af hvirflande istycken; modern kände sig fort trött i den starka luften.

Esther ville följa henne hem, men hon nekade. Dels ville hon inte beröfva Esther sin promenad och dels ... Ja, hvem vet hvad som kunde hända — om Esther blef ensam!

Sedan Esther skilts vid modern, vek hon af i en gränd för att hastigare komma ut till skogen, hennes favoritplats nu sedan våren kommit.

Hon hade inte tagit många steg, förrän hon var ute på landsvägen.

»Skulle hon våga sig öfver isen? Nej, den såg för blå och vågig ut.»

I detsamma ropade en glad, frisk röst bakom henne:

»God afton, fröken Esther!»

Hon stannade så tvärt som om någon ryckt i en osynlig tygel, och rodnade djupt. Sedan fortsatte hon sin väg utan att ens vända på hufvudet.

Hillner, ty det var han, hade snart gått upp henne.

»Så brådtom ni har», skrattade han. »Ni är vän af ett hastigt framåtskridande, det märks tydligt; men det är inte jag. Skynda långsamt, är mitt valspråk.»

Han började att helt makligt gå framåt. Esther rättade ofrivilligt sina steg efter hans, men sade ej ett ord. Han hade inte besökt dem på åtta dagar; hon ville visa sig ond.

»Jag kommer just från ert hem», fortfor Hillner och tog af sig hatten för att låta vårvinden spela genom det mörka, kortklippta håret. »Jag reser om några dagar och hade hoppats att få säga såväl er som er älskvärda mor farväl.»

»Reser!» Esther vände hastigt det dödsbleka ansigtet mot honom.

Hillner erfor en känsla af samvetsqval. Var det möjligt hvad han på senare tiden misstänkt, att hans seger varit fullständigare än han någonsin önskat...? Det skulle göra honom ondt, men hvad hade han egentligen att förebrå sig?

»Blir ni länge borta?» kom nu frågan långsam och afvägd.

Hillner tvekade, men endast en sekund. Han handlade alltid som hederlig karl, när han gaf sig tid att betänka sina handlingar.

»Jag kommer inte tillbaka», sade han lätt. »Mitt förordnande är slut. Jag reser nu hem för att gifta mig med min kusin — ett gosstycke — och tillträder i höst stadsläkaretjensten i X.»

Flickan grep honom så hårdt kring armen som om hennes fingrar varit af jern, sedan stötte hon honom häftigt ifrån sig och började springa framåt, besinningslöst, vildt, som om hon känt en lavin uppstiga bakom sig.

»Stanna, vänta!» ropade Hillner, nu på allvar förskräckt — men hon endast ilade framåt. Hon stack en näsduk i munnen för att hindra det våldsamma ångestskri, som vred sig i hennes hjerta, att tränga fram — och fortsatte sin flykt. Men plötsligt stannade hon och inväntade honom med ett slags förvridet leende på läpparna.

»Vill ni komma hem i morgon klockan sex?» frågade hon hest. »Min mor vill naturligtvis gerna tacka. — Ni kommer ju?»

»Gerna — men . . .»

»Ni kommer ju *bestämdt?*»

»Naturligtvis — men låt mig . . .»

Hon vinkade otåligt och lemnade honom med hastiga, ojemna steg.

Hemma satt modern vid det trefligt anordnade tébordet. Hon väntade — ja, hon visste inte riktigt på hvad — men på något lyckligt och ljust var det, det kände hon. Men timme efter timme försvann, och ännu syntes inte Esther till.

Slutligen hördes tunga, släpande steg utanför dörren. Det lät som en främmande hand famlat öfver låset . . . och så inträdde den väntade.

Modern reste sig darrande. Var det på detta hon väntat! Det föreföll henne som om dottern åldrats tio år på dessa timmar.

»Hvad har händt, barn?» frågade hon nästan skyggt.

»Ingenting.» Tonen var oböjlig.

Esther begärde en kopp té, som hon drack stående.

»Jag fyller trettio år nästa månad», började hon oförberedt.

Modern ryckte till. Så hade också styfmodern, med förändring af pronominet, börjat sitt böneskap den der qvällen, som hon aldrig kunde förglömma.

»Vi ha inte mycket att lefva af», fortfor dottern; »det blir så godt, att jag skaffar mig ett eget hem.»

»Hvad menar du?»

»Att jag gifter mig.»

För en sekund jublade det till i moderns hjerta — men endast för en enda. Esther såg inte ut som en lycklig brud.

»Med hvem?» frågade hon slutligen.

»Med Ringius!»

Med Ringius, mannens kompanjon, som Esther föraktade, afskydde! Nej det fick inte ske!

»Du älskar honom inte!» sade hon nästan bedjande.

»Älskar», upprepade Esther. »Bah! Han gifter sig med mig för att tysta de onda tungor, som säga att han bestulit oss; jag gifter mig med honom — för att bli gift naturligtvis. En ogift qvinna är ju en styggelse.»

»Men jag förbjuder det!» ropade modern, med en hos henne sällspord kraft.

»Och med hvad rätt?» Esthers ögon blixtrade. »Jag är myndig.»

»Hör mig, barnet mitt!» fortfor modern vridande sina händer i ångest. »Hör mig. Du vet inte till hvad du förbinder dig! Tigg hellre ditt bröd, förrätta hellre det tyngsta, det mest nedsättande arbete än gift dig med en man, som du inte älskar. Ingen förödmjukelse på jorden kan gå upp emot *den* att vara hans hustru . . . Barnet mitt, barnet mitt — kom till dig sjelf», fortfor hon ömt. »Att sälja sig till kropp och själ — att . . .»

»Man kan ju alltid försöka», afbröt Esther med en axelryckning.

Modern ryggade tillbaka, med ögonen vidgade af ångest. Samma ord, samma ord! Hvarifrån kommo de? Från en hämnande försyn, som hon trott sig försona med sitt pligttrogna lif? Var det för *detta*, som dottern blifvit henne gifven!

»När man är så gammal som jag, dertill fattig och utan utseende får man vara så lagom nog

räknad», fortfor Esther, »eller inte vara nogräknad alls», tillade hon mellan tänderna.

Samma ord, samma ord!

Modern kände sig förkrossad. »Men hvarför just med Ringius?» mumlade hon slutligen. »Assessor Alm...»

»Bryr sig lika litet om mig, som jag om honom», ifylde Esther. »Nej, hej mamma, nu skola vi lefva lustelig! I morgon kommer min fästman hit, min — fästman — hi...»

Med ett skrällande ljud föll koppen ur hennes hand till golfvet, hon vacklade och föll ned, afsvimmad för första gången i sitt lif. Hennes första ord, när hon vaknade voro: »Ingen läkare, för Guds skull ingen läkare...» Påföljande morgon hoppades modern, att Esther skulle förklara sin förlofning vara en fantasi, framkallad af hennes illamående. Men hon upprepade tvärtom med största lugn sina ord: hon vore förlofvad med Ringius; svimningen deremot kom sig troligen deraf, att hon tröttat ut sig med en alldeles för lång promenad.

Af allt hvad modern lidit, kunde ingenting jemföras med det lidande hon nu erfor. För första gången tillät hon sig att kasta en oväldig blick tillbaka på sitt äktenskapliga lif. Nej, dottern måste räddas från ett upprepande af *detta!*

Lemnande sin vanliga blyghet och skygghet å sido, talade hon med Esther än en gång, varmt, innerligt, ärligt som en qvinna till en qvinna. Hon lät henne ana fasan af att uppfylla en makas pligter utan att ega en makas hjerta. Hon sade henne, att ett äktenskap utan kärlek vore ett brott icke allenast mot Gud, sig sjelf och den make man valt, utan ock mot kommande slägten. Hon sade allt hvad hennes varma hjerta och sorgliga erfarenhet förestafvade.

Esther lyssnade tankspridd, och burrade helt kallsinnigt upp sitt hår framför spegeln.

»Svara mig barn», bad slutligen modern bevekande.

»På hvad?» Esther betraktade med en nästan fientlig uppsyn sin bild i glaset.

Modern knäppte ihop sina händer som inför en död och vacklade ur rummet. *Hennes* var ju felet!

Vid tolftiden kom Ringius, hal, slät, ödmjuk som vanligt, full af sockrade ord för modern och fadda komplimenter för dottern.

Esther hade fullkomligt riktigt bedömt orsaken till hans frieri. Hans handlingssätt mot kompanjonens enka och dotter hade sänkt honom i det allmänna omdömet, och han var ifrig att höja sig ånyo — men det fanns ännu ett skäl.

I likhet de flesta menniskor med hans naturel

dolde han, under den hala, anspråkslösa ytan, både grymhet, hämndgirighet och fåfänga. Han förlät aldrig en förolämpning annat än till det yttre — och Esther hade förolämpat honom hundratals gånger. Han njöt vid tanken att få kalla denna qvinna sin, att sakta och systematiskt få plåga henne till dess han tagit hämnd för alla sina oförrätter. Han skulle kufva henne, det visste han — och han kunde invänta sin tid. Han hade tillräckligt godt hufvud för att förstå, att det måste ligga något under den tydliga, nästan råa uppmuntran hon visat honom qvällen förut, när han träffat henne utanför sin port — men hvad detta »något» var, brydde han sig inte om att utforska — ännu.

Modern förmådde inte vara närvarande, när ringarna vexlades. Hon låg på knä i sitt rum och bad, bad som blott en varmt religiös mor kan be för sitt olyckliga, förvillade barn.

När Ringius nalkades för att trycka trolofningskyssen på fästmöns läppar, drog hon sig häftigt tillbaka. »Inte nu, inte nu», mumlade hon. »Jag känner mig för upprörd — men i qväll. — Ni — — du — — kommer ju hit i qväll . . .?»

Fästmannen bockade sig.

»Klockan sex — precis klockan sex väntar jag — —.» Det sista ordet hördes ej. Hon såg sig tillbaka öfver axeln — och nickade nästan kokett. Fästmannen aflägsnade sig med spänstiga steg.

Några minuter öfver det utsatta klockslaget höll doktor Hillners droska utanför fru Tengbergs port. Modern tog emot honom ensam. Hennes ytterliga blekhet förskräckte honom.

»Har — har något tråkigt inträffat — eller är ni sjuk?» frågade han ifrigt. »Eller kanske att fröken Esther . . .»

När modern såg det vackra, oroliga ansigtet framför sig, skymtade sanningen för första gången fram för henne. Vore det möjligt att Esther fäst sig vid denna unga fjäril, och att han . . . I detsamma öppnades dörren och Esther trädde in åtföljd af Ringius. Hon vår klädd med mer än vanlig omsorg, ögonen blixtrade och kinderna hade hög färg; hon såg ovanligt bra ut. Muntert pratande och skrattande med sitt sällskap tycktes hon inte ens bli varse doktorn, som trädt litet tillbaka, förrän modern, i smyg forskande, yttrade:

»Men ser du då inte, hvilken rar gäst vi ha? Doktorn har kommit för att säga oss farväl; han reser om ett par dagar.»

»Verkligen!» Esther lät helt »passande» bedröfvad. »Så snällt af er att titta in — fast det egentligen endast var för att uppfylla ett löfte», tillade hon lekfullt.

Doktorn bugade sig förvirrad. Var detta en komedi satt i scen af hennes sårade fåfänga eller . . .

»Ack, det var sant!» fortfor Esther. »Tillåt mig för för er få presentera herr Ringius . . .»

»Åh, vi äro bekanta förut.» Herrarne skakade händer.

»Min fästman!» Ordet riktigt slungades fram.

Hillner ryckte till — men sedan drog han en suck af oändlig lättnad. »Han visste väl, att han ingenting hade att förebrå sig? Synen i går var naturligtvis en lek af hans fördömda fåfänga.» Med den största hjertlighet framförde han sina lyckönskningar.

En hotfull blixt tändes i Esthers öga. Gjorde det inte mera intryck på honom än *så!*

Konversationen flöt trögt. Ringius observerade allt under sina nedfälda ögonlock; modern förmådde endast ofullständigt beherska sin smärta; Hillner kände sig »gauche» och Esthers feberaktiga glädtighet verkade nästan tryckande i stället för upplifvande.

Slutligen reste sig fästmannen under förevändning, att han måste hem till sin affär. Esther följde honom till dörren.

»Kyss mig nu», hviskade hon.

Ringius betraktade henne under lugg.

»Kyss mig», upprepade hon ifrigt, när Hillner i detsamma nalkades.

Med en blekgrå blixt i de ljusa ögonen lydde fästmannen henne.

För ett ögonblick stod hon orörlig, dödsblek

med vidöppna ögon och skälfvande näsborrar, men sedan uppgaf hon ett dämpadt skrik och slog honom i ansigtet.

»Esther!» ropade modern ångestfull, men flickan hörde henne inte. Rof för en förfärlig passion gick hon fram och åter på golfvet vridande händerna:

»Jag trodde jag skulle kunna bära det, jag trodde jag skulle kunna bära det», mumlade hon oupphörligt. Men plötsligt stannade hon framför Ringius i hvars gulbleka ansigte den röda fläcken efter Esthers hand glödde som ett blottadt födelsemärke.

»Hur vågade ni, hur vågade ni», flämtade hon. »*Ni!* Tror ni kanske, att jag älskar er! Nej jag afskyr och föraktar er — vet ni hvem jag älskar. Jo, honom derborta. Tror ni kanske jag blygs öfver min kärlek, nej, och tusen gånger *nej!* Men jag visste, att jag blottade mig — då — när han sade, att han skulle gifta sig — han skulle, han måste tro att... Stirra inte på mig! — Jag skulle blifvit er en så god hustru jag förmått — om jag bara förmått. — Och nu — gå er väg. — Skrik ut, att Esther Tengberg är galen, kärleksgalen — hvad gör det mig! Låt mig bara få bli ensam med min galenskap. — Tror ni inte jag vet, att ni skulle ha gjort lifvet till ett helvete för mig? — Vi äro qvitt.»

Ringius var feg. Flickans förfärligt upprörda ansigte och hotande ögon skrämde honom.

Han öppnade försigtigt dörren och gled ut. Det blef dödstyst i rummet. Modern satt i soffhörnet med ansigtet gömdt i kuddarna. Att nu tilltala Esther föll henne inte in.

Hillner befann sig i en allt annat än afundsvärd ställning.

Han hade eröfrat och varit eröfrad hundratals gånger i sitt lif, men inför ett fall sådant som detta räckte hans erfarenhet inte till. Hans hjerta, alltid svagt, bjöd honom att taga denna af passion skälfvande gestalt i sina armar och lugna den med tusen ömma ord och smekningar, men hans hederskänsla sade nej. Dessutom älskade han uppriktigt sin kusin, så ett »gosstycke» det än var. Hon hade redan i många år — i dess bästa mening — varit hans bättre hälft. Förvirrad nalkades han Esther.

»Kan ni förlåta mig, fröken Esther», sade han med detta varma, trohjertade tonfall, som kom qvinnorna att tro på honom som på en gud. — »Jag anade aldrig — trodde aldrig . . .»

»Nej, naturligtvis», svarade flickan bittert. »Hur kunde ni ana, att en qvinna, i synnerhet en qvinna vid min ålder, skulle vara tillräckligt taktlös att älska, innan hon visste, om hon hade lof? Tänk så roligt er fästmö skall få åt den gamla fjollan!»

»Fröken Esther, jag ber er . . .»

»*Ett* är visst: *jag* sökte inte er först!»

Med högrest hufvud lemnade hon rummet.

Nu reste sig modern upp. Trots all sin bitterhet hade denna stund varit den lyckligaste hon på åratal genomlefvat. Hennes barn hade haft mod att vara sann!

»Lemna oss doktor», sade hon med denna värdighet, som ibland spårades i hennes väsen. »Har ni handlat orätt mot mitt barn, så må Gud döma er; har ni inte, så var lugn. *Han* pålägger aldrig större bördor än man kan bära.

Djupt rörd förde Hillner den vördnadsbjudande qvinnans hand till sina läppar och aflägsnade sig. När han kom ut i det yttre rummet, stod Esther vid fönstret. Hillner nalkades henne.

»Farväl, fröken Esther», sade han vekt. »Förlåt mig, om ni kan; jag skall aldrig förlåta mig sjelf.» Han dröjde ett ögonblick; flickan rörde sig ej. Men när han lade handen på låset vände hon sig om.

»Stanna!» ropade hon befallande.

Hon var dödsblek, ögonen, nattsvarta, glödande, omgifna af mörka skuggor, tycktes förstorade till sitt dubbla omfång, de halföppna läpparna visade tvänne rader små, bländhvita, fast sammantryckta tandrader. I det ögonblicket var hon mer än vacker, hon var skön, fast ej af en skönhet, som man plägar omgifva med en helgongloria.

»Kyss mig», bad hon hastigt. »Tag bort den

lögn, som bränner mina läppar, om ni inte vill, att jag skall dö.»

Jublande, besinningslöst tryckte han henne intill sig och kysste henne — så som en man kysser den qvinna han älskar — och i det ögonblicket älskade han henne.

En klar rodnad rusade upp till Esthers kinder. Hon såg på honom ängsligt, nästan spejande, men så slog hon armarna om hans hals, drog ett andetag af oändlig befrielse och lade tryggt sin kind mot hans.

Hillner bet sig i läppen. Hade han inte nu igen begått en af dessa dumheter, som han alltid sedermera ångrade så bittert!

»Förlåt mig — förlåt mig», mumlade han ångerfull. »Jag älskar, jag får inte älska er, men minnas er med beundran och tacksamhet skall jag alltid göra.»

Han tog mildt hennes händer från sin hals, förde först den ena så den andra af dem till sina läppar och lemnade skyndsamt rummet.

Esther såg efter honom nästan slö. Sedan satte hon sig och började att mycket noga stryka ut ett par veck i bordduken, men så uppgaf hon helt plötsligt ett skratt — ett gällt, hysteriskt gapskratt, som hastigt utlockade modern från det inre rummet.

Dagen derpå smögo sig besynnerliga rykten omkring i staden.

Ringius hade förlofvat sig med Esther Tengberg, men redan samma dag sett sig nödsakad att slå upp förlofningen. Han hade öfverraskat henne och doktor Hillner vid ett hemligt möte, som inte lär ha varit det första. Inom en vecka var Esthers rykte slitet i trasor. Hon hade haft älskare ända se'n sitt fjortonde år minst. Litet hvar påminde sig hur besynnerlig hon varit vid det och det tillfället. Hvad den unge, utmärkt hygglige (man visste då ännu inte af att han var förlofvad) doktorn beträffar, så förlät man honom allt, utom hans dåliga smak. Förtalet tog allt mera fart, och att det inte skulle dö ut, derom drog Ringius försorg. Han spelade sina kort utmärkt. Han nöjde sig med att framkasta häntydningar och att tala med halfva ord, men så snart någon bad honom förklara sig tydligare iakttog han en grannlaga tystnad. »För sin högt värderade kompanjons skull, som med alla sina fel dock varit en hedersman.» Ett handlingssätt, som alla funno i hög grad aktningsvärdt och som säkrare än hvarje annat förde till hans utsatta mål: sjelfupprättelse och hämnd på Esther.

Esthers flickbekanta började att undvika henne; herrarne helsade med ett menande småleende och mödrarna bemötte henne med ett isande förakt. Det var henne fullkomligt likgiltigt; hon resonne-

rade inte ens öfver den förändrade sinnesstämningen. Menniskorna tyckte inte om henne — hvad mer? Hon vedergälde lika med lika. Den tid var för längesedan förbi, när hon velat uppoffra allt för att vinna verldens hyllning, och det var med en känsla af medömkan, som hon ryckte på axlarna åt sina misslyckade bemödanden.

Modern deremot tog saken tyngre. Lik de flesta finkänsliga menniskor var hon mycket ömtålig för det allmänna omdömet, och det orättvisa förakt, som drabbade dottern smärtade henne djupt. Med ett mod, som ingen skulle ha tilltrott henne, uppträdde hon till hennes försvar. Hon förklarade hög och låg, att hennes barn vore aktningsvärdt, hon gjorde, trots sin blyghet och sina svaga krafter, visiter och fordrade undersökning af ryktets grund. Men hvad hjelpte detta! Man fann det helt naturligt, att »den stackars menniskan» försökte rädda skenet, lät henne förstå, att brist på tillsyn vållat många unga flickors fall — och lät förtalet löpa med fördubblad fart, uppfriskadt af nya pikanta detaljer. Slutligen blef henne vistandet i den lilla staden olidligt. Det föreföll henne som om luften der varit förpestad — som om både hon och Esther måst gå under, om de stannade qvar. Hon sålde hela sitt bo under hand, och så flyttade de från orten — hvart visste ingen. Somliga sade: »efter doktorn», andra: till Sockholm »dit alla skulle.»

En vacker höstafton bröto de upp. Det var

inte utan vemod som modern såg den lilla staden, der hon tillbringat hela sitt lif, försvinna i fjerran. Esther deremot var kall, ointresserad, passiv — *olycklig* tänkte modern, och det gaf henne ett tålamod, som aldrig förtröttades eller förminskades.

En kall, blåsig vinterafton ungefär åtta år senare, ringde det häftigt på tamburklockan hos en af våra mera framstående läkare. En medelålders qvinna med ljust burrigt hår och glittrande svarta ögon stod utanför.

»Doktorn tog inte emot, han höll på att spisa middag . . .» Men innan tjenstflickan hann läsa igen dörren, kände hon sig skjuten åt sidan och såg till sin häpnad den främmande träda in i matsalen.

Doktorn, som tillika med sin familj nyss satt sig till bords, kände sig misslynt öfver att bli störd.

»Hvad vill ni?» frågade han kort.

»Ni måste komma genast», sade den främmande qvinnan hastigt. »Min mor är sjuk. Genast, hör ni, genast!»

»Det var häftigt», svarade läkaren lakoniskt. »Jag kommer i morgon bittida.»

»Äro ni menniskor eller stenbeläten ni läkare», ropade qvinnan lidelsefullt. »Jag har redan

klappat på hos tre af era yrkesbröder och fått samma svar: i morgon bittida. I morgon bittida! Hvad gör det er, om en like vrider sig i plågor, bara ni får äta er middag i lugn; hvad gör det er om en sjuks kanske enda anhörig med hjertat skälfvande af ångest springer från dörr till dörr, bara inte ert årsackord är i fara, hvad . . .»

»Lugna er», afbröt läkaren och räckte fram sin tallrik efter ännu en portion soppa. »Just derför att vi äro menniskor och inte stenbeläten, måste vi sköta oss som menniskor, men det der förstår hvarken ni eller andra, som skräna om läkarnes omensklighet. Hvad fattas er mor?»

»Hon sofver, bara sofver», svarade qvinnan vridande sina händer. »Jag kan inte väcka henne.»

»Hur gammal är hon?»

»Sjuttio år.»

Läkaren ryckte omärkligt på axlarna.

»Gå hem i lugn», sade han sedan. »Jag kommer efter om en timme.»

»Säkert!»

»Säkert. Lemna er adress derute.»

Innan läkaren hann hindra det, hade qvinnan ryckt till sig hans hand och fört den till sina läppar. Sedan skyndade hon ut.

»Enkefru Tengberg, Högbergsgatan 100, tar emot strumpor till vidstickning», stod det på dörren.

Rummet var litet och sparsamt möbleradt. Men den utsöktaste renlighet och ordning rådde öfver allt. Bädden, der den sjuka hvilade, var försedd med fina, spetskantade lakan.

»Så gammal hon blifvit!» Håret var snöhvitt, och det afmagrade ansigtet fullt af fina, täta skrynklor, som korsade hvarandra. Händerna, med höga spända ådror, lågo i kors öfver bröstet, och öfver läpparna smög sig andedrägten lugn och jemn, men svag, så svag. Hon sof.

På en pall bredvid sängen satt Esther, med ögonen girigt fasthängande vid moderns ansigte, nyss hemkommen från sitt besök hos läkaren.

»Skulle hon då aldrig, aldrig vakna! Kanske, om hon försökte en gång till!» Hon ropade moderns namn en gång — flera gånger — högre — än högre. Förgäfves. Hon sof alltjemt.

De år, som gått hade inte förskönat Esther, och toalettens halfeleganta ungdomlighet snarare påpekade än dolde tidens härjningar. Klädningen, af billigt ljust tyg, var försedd med otaliga garneringar; hals och armar voro omgifna af ett simpelt, yfvigt rysch och i det burriga håret satt en skär rosett, till hälften gömd. Hon såg härjad, så att säga förbränd ut.

»Tyst! Var det en vagn som stannade! Nej — inte än. Åh, dessa läkare! dessa läkare! Hon ställde sig vid fönstret.

»Hade klockan stannat! Nu borde tre i stället för en timme vara förbi. — Ändtligen!»

En droska kom i full fart körande.

»Jo, det var han!»

Läkaren betraktade länge och uppmärksamt den sjuka.

»Hur länge har denna sömn fortfarit?» frågade han slutligen.

»Jag vet inte — jag vet inte», svarade Esther. »Jag har varit borta — på middag tror jag — när jag kom hem, fann jag henne der på soffan sofvande — som nu. Väck henne för Guds skull; mig lyder hon inte.

Läkaren betraktade modern — dottern — rummet...

»Här fins ingenting att göra», sade han slutligen. »Oljan är utbrunnen. Vaknar hon före tolf i natt, är det möjligt, att hon kan lefva ännu några veckor. Vaknar hon inte...»

»Vaknar hon inte...?»

»Sofver hon — för alltid innan morgonen. Hon måtte ha lidit mycket», tillade han med en skymt af medlidande, pådragande sina handskar. »Jag kommer inte igen; det skulle inte tjena till något. God natt.»

Esther tog lampan för att lysa honom ut. Läkaren gaf henne en forskande blick.

»Gråt om ni kan», sade han i vänligare ton

än han hittills begagnat. »Eljest fruktar jag, att äfven ni — blir sjuk!»

Hon nickade. Det var som om hennes läppar varit hoplimmade.

I sjelfva dörren hejdade sig läkaren ännu en gång. »Behöfver ni någon hjelp, så sök upp mig», sade han liksom ofrivilligt, »och glöm inte: gråt om ni kan.»

Hon läste noga igen porten efter honom — ställde lampan så att ljuset inte för skarpt skulle falla den sjuka i ansigtet — och återtog sin plats på pallen.

»Hvad hade läkaren sagt? Ingenting. Alls ingenting. Men visst var det väl ändå något!»

Hon tryckte händerna mot tinningarna. »Ja, så var det! Men han hade ljugit! Ljugit! Som om inte sömn vore bra för en sjuk. Sömn var just hvad modern behöfde för att bli stark och rask igen. — Men hvad hade han sagt mer! — —» Så besynnerligt det kokade och brusade i hennes hufvud. Hon mindes ingenting. Jo, tyst! Nu mindes hon. »*Hon måtte ha lidit mycket.*» *Hvem* hade lidit mycket? Hon, Esther, ja, — men modern! Det var då ett riktigt barockt misstag! Modern, som alltid hade varit så belåten och nöjd — aldrig beklagat sig. Minsann man tiger — om man känner sig olycklig. Olycklig!

Så underligt allting tedde sig i qväll . . .!

Det var som om molnvägg efter molnvägg drifvits bort från hennes inre syn.

»Hvar voro hennes lidanden — hennes kära lidanden? Förr alltid främst, voro de nu så trängda i bakgrunden, att hon knappt upptäckte dem.

»Ett älskadt, afgudadt barn, omhuldadt af en outtröttlig kärlek, en ung flicka, hägnad af samma ömhet, af samma aldrig svigtande trofasthet. — Var detta *hon!*» — Var det möjligt, att hon varit *sådan,* så genomegoistisk och otacksam! Nej, det fick inte vara så! Bild efter bild jagade förbi, men alla voro hotande och anklagande. Hon mindes ej en enda sjelfuppoffrande handling — ej ett enda fast beslut att förbättra sig sjelf. — En dag hade modern frågat henne: »Men barn, hvad begär du då af lifvet!»

»Att bli lycklig!» hade hon svarat.

»Bara det», smålog modern.

Ett sådant eget leende det var! — Så tankarna flögo!

Visst hade hon varit olycklig! Fadern hade ju gjort henne lifvet så tungt. *Men hvad hade han då gjort moderns!* Nästan skyggt betraktade hon det bleka, trötta ansigtet framför sig. Så fåradt, så härjadt det var! Från ögonen ned till munnen gingo tvänne djupa fåror, som sqvallrade om tårar.

Tårar!

Hon grep med båda händerna kring hufvudet.

Tusen små drag stodo nu med förfärande klarhet för hennes minne. Hur hade inte modern pinats, sårats, trampats under fötterna. Hur hade hon inte arbetat, släpat för att allt under mannens sjukdom, och äfven sedan, skulle kunna gå sin gilla gång — utan att dottern lyft så mycket som ett finger för att hjelpa eller skydda henne.

Hon hade ju haft sina egna sorger att pyssla om.

Hvad hade modern sagt? »Inbillade sorger förbittra hjertat, verkliga uppmjuka det.» Hade således inte hennes sorger, inte ens hennes älsklingssorg — den försmådda kärleken till Hillner — varit äkta!

Nej, hon förmådde inte sitta stilla! »Försök och tänk, redigt och klart, redigt och klart», mumlade hon oupphörligt. »Ja, så var det. Nu mindes hon. Bilden af den man, hon en gång så vansinnigt älskat, hade förbleknat för längesedan — men den känsla han uppväckt hade stannat qvar. I sina sämre stunder hade hon ju till och med ångrat sitt afslag till Ringius, för att strax derpå med afsky kasta de tankarna ifrån sig. Så kom hon att tänka på hvilket ljust, förhoppningsfullt uttryck, som hvilat öfver moderns ansigte strax de kommit till Stockholm. Det var som om hon väntat på något. På hvad . . .? På hvad? — Men så försvann det der uttrycket allt mer och mer, hon såg så trött, så märkvärdigt trött ut, och håret blef snöhvitt på några veckor. — Och

hon! Ja, *hon* tänkte naturligtvis på ingenting annat än på sig sjelf! Åh, om hon bara slapp tänka *nu!* Tyst! Rörde modern på sig. Nej, hon sof, sof! — Och så måste hon tänka igen.

Inkomsterna räckte inte till. Och hvarför räckte de inte till? Det ville hon inte tala om. Derför att dottern ville vara fin. Inte kunde man tala om *sådant!* Hon stack en knappnål djupt in i köttet, och stirrade tanklöst på den röda blodperla, som gled nedför handen. Så kom det ett nästan vildt begär öfver henne att sticka nålen in i moderns hand för att se, om der fanns någon blod qvar. Det kändes som om hon sugit ur hvarenda droppe. Hur hade det gått sedan? Det visste hon knappt. Hon var så sällan hemma numera. Hon hade ju gjort bekantskap med så hyggliga menniskor — riktigt trefliga menniskor, förmöget handtverkarefolk, som visste roa sig — och visst måste man roa sig — och vara med. Hur skulle man eljest kunna bli gift!

Gift! Hvem talade om att bli gift. Inte *hon* åtminstone, inte hon. — Hon gned nervöst den ena handen mot den andra. — Inte hon!

Men en gift qvinna var ju alltid mera ansedd än en ogift, och ansedd måste man ju vara. Det fanns en tid, då hon inte ens brydde sig om *det*, men det var ju galet.» Hon ställde sig vid fönstret. »Så mörkt det var — — Hvad slog klockan! *Tio!* Redan! Nej, bäst att gå — det lugnade

Hon vacklade från den ena väggen till den andra som om hon varit berusad. Tio! Och modern sof, sof alltjemt. Så kom hon att kasta en blick i spegeln. »Så grann hon var! Så den skära rosetten klädde henne! Men så gick också alla moderns besparingar åt till bjefs och grannlåt!» Våldsamt slet hon rosetten ur sitt hår och trampade den under fötterna, så ref hon ryschet från sin hals, från sina armar — lidelsefullt, häftigt, som om det gällt att befria sig från en neslig boja, och kastade det i en vrå. På bordet låg moderns stickning. Stickning? Jaså. Förut var det tapisseri. Nej, hon måste sätta sig — allt gick kring. Stickning! När modern inte längre såg att arbeta med de brokiga garnerna, började hon sticka — för att förtjena. Förtjena! Åt hvem?» Hon skrattade, ett kort hotande skratt. »Så det brusade i hufvudet! Nej, hon skulle tänka redigt och klart — redigt och klart.»

Hon skulle också arbeta, gudbevars — men redan efter en vecka blef arbetet taget ifrån henne. Hon slarfvade och ville arbeta endast när det föll henne in — och det föll henne så sällan in. Modern gjorde ingen anmärkning, och till hvad skulle det ha tjenat, men var det inte då som hon sade, att deras inkomster inte räckte till utan biförtjenst? Och hvad fick hon för svar? »Visst räckte det till, om man bara hushållade!»

I full förtviflan ref hon ned det konstfullt uppsatta håret. Nu stod det med ens klart för henne, hvarför modern blifvit så svag och afmattad under den sista tiden. Hvarför hon blifvit så darrande och trött. Hon hade svultit under det att *hon*...! Svultit! Hon mindes, att hon en gång öfverraskat modern ätande bröd — bara bröd — till middagen. Esther hånskrattade! Men plötsligt kastade hon sig i ett vildt utbrott af förtviflan öfver modern, skakade, ruskade henne, ropande henne vid tusen ömma namn. Förgäfves, hon sof, sof alltjemt. Uttröttad sjönk Esther på knä invid sängen. »Hon måtte ha lidit mycket!» Sanning var det, en förfärande, en upprörande sanning. Hela hennes lif hade varit en lång martyrdom, och *hon* hade varit bödeln, ja, bödeln! Hvad slog klockan? Elfva! Elfva redan! Nej det kunde, det fick inte vara elfva ...! Doktorn hade ju sagt ...

Dö, utan att veta hur bittert hennes barn ångrade sig, dö, utan ett ord af förlåtelse! Allt annat men inte detta! O Gud, allt annat, men inte detta!

Kunde hon då inte bedja!

Fader vår, som är i himmelen — — Nej, det gick inte!»

Med torra, glänsande ögon stirrade hon i den sjukas ansigte. »Så *förfärligt* fåradt det var, och så utan spår af medvetande! Och klockan, som kröp framåt — ständigt framåt! Kunde man då inte hejda den! Qvart efter qvart, minut

efter minut förgick. — Nu felades hon tio minuter — nu åtta —! Naglarne tryckte sig så djupt in i köttet att blodiga märken uppstodo. — Nu fem — nu tre — nu —! Nu slog hon i jemna, tunga slag: ett, två, tre, fyra, fem, sex, sju, åtta, nio, tio, elfva, *tolf!* Hon måste ju räkna dem allesamman. Och modern sof, sof alltjemt.

»Vakna — vakna», brast det som ett vildt ångestskri från de hoptorkade läpparna. »För den Guds skull, du så mycket älskar!» Förgäfves! »Jo, tyst — vänta! Ännu en minut — ännu en. Nu såg hon det bestämdt! Modern rörde på sig!»

Den sjuka utstötte en djup suck, såg upp för en sekund, sträckte ut handen, som tungt föll på hennes knäböjande barns hufvud — och sof ånyo ...

På morgonen, när uppasserskan kom, fann hon dem i samma ställning. Modern död, dottern — hvad? Det visste ingen. När flera personer genom städerskans rop kommo tillstädes, reste hon sig upp, satte på sig hatt och kappa och lemnade rummet. Folket på gatan stirrade på henne. Var det en klok, som kämpade med vansinnet eller en vansinnig, som kämpade med sitt återkommande förnuft?

Efter flera timmar kom hon tillbaka och intog tyst sin plats vid moderns säng, utan att sedermera lemna den. Med lugn röst gaf hon de upp-

lysningar man begärde, men tycktes inte fatta nödvändigheten af att göra några slags anordningar. Värden såg sig nödsakad att rangera om begrafningen. Lyckligtvis hade moderns lilla qvartal nyss utfallit, hvarför penningar inte fattades.

Esthers vänner kommo för att hemta henne hem till sig, men hon tycktes hvarken se eller höra dem och besvarade icke med ett ord deras framställan.

På tredje dagen begrafdes modern. Tyst följde dottern kistan, så tätt hon förmådde, och tyst lemnade hon grafven. Sedan irrade hon omkring till dess skymningen inbröt. Då gick hon in i ett stenhuggeri och beställde ett vackert marmorkors, som skulle ställas upp på moderns graf. Hon betalade i förskott och befalde, att under namnet skulle inhuggas: »Hon har lidit mycket.» Sedan gick hon hem till sig. Hem till sig!

»Så konstigt rummet såg ut! Det var som om det varit alldeles tomt, och ändå var det bara modern, som fattades. *Bara* modern! Hahaha! Visst var det att skratta åt.

Borta utan ett ord af förlåtelse! Nå ja, det var ju riktigt, *alldeles* riktigt. Så hufvudet brände! Och så stort och tomt det var. Alldeles som en luftbalong. Hvar voro alla tankar? Borta, begrafda i den svarta mullen. Hon *hade* ju varit

på begrafning i dag! En, två, tre, fyra, fem, sex, sju, åtta, nio, tio, elfva, *tolf!* Så besynnerligt, att klockan ständigt slog tolf. Nej, nu måste hon sofva. Barn måste ju lägga sig tidigt, hvad skulle väl modern eljest säga?

Men, hu, så kallt det var!

Hon svepte in sig i en schal, kröp upp i soffan, stack ned fötterna vid gafveländan, eljest skulle hon flyga sin väg, det kände hon.

Ett, två, tre, fyra, fem, nej, nu ville hon inte räkna längre. Ett sådant roligt skuggspel det var på väggen midtemot! Grinande och skrattande figurer om hvarandra. — Se der, fadern i förskinn och frack och — hon sjelf — visst var det hon sjelf, fast ansigtet var en dödskalles, i grann toalett, åh så grann! och böljande lockar, dansande med en skugga, alldeles ihålig. Hur kunde han hålla i henne, och det så fast till? Hej! så det gick! Nej, nu brast hon sönder. Släpet och lockarna stannade qvar; sjelf kröp hon in i ett glasskrin för att hvila sig. Nu måste hon skratta! Se bara hur hon våndades derinne! Der var för trångt, och inte ville hon komma ut igen utan både lockar och släp. Ha-ha-ha! Så löjligt det var! Om det bara inte vore så kallt! Huttrande svepte hon schalen tätare omkring sig. — En blek strimma af dagsljus gled in genom fönstret. Natten var öfver. Skuggspelet försvann. Det var tråkigt, men ändå var det bra. Hufvudet var

också bra. Om det bara inte vore så tungt. Det kändes alldeles som om det ville pressa sig ned genom kroppen.

Om en stund knackade det på dörren. Kanske att modern ville in! Nej, det var bara uppasserskan, som frågade om hon ville ha kaffe.

Visst ville hon ha kaffe.

»Hur hon mådde?»

»Bra, riktigt bra.» Hon hade sofvit så *utmärkt* godt.

»Sorgligt! Ja, visst var det sorgligt, men herre Gud, man skulle ju alla den vägen vandra. Komma tillbaka? Åh nej, det behöfdes inte. Hon redde sig nog till dagen derpå.»

Uppasserskan gick. Belåtet gnuggade hon händerna vid tanken på hur bra hon lurat henne.

Kaffet gjorde henne godt. Sedan hon doppat sitt brännande ansigte i friskt vatten, satte hon sig ned för att tänka. Men det gick inte. Nej, då var det bättre att stöka i stället.

Hon började att plocka fram alla moderns tillhörigheter. Men hvar var den svarta klädningen, som modern brukade ha, när hon gick i kyrkan? Om *hon* skulle gå i kyrkan? Modern brukade ju säga, att der fanns frid. Inte nu. Nu hade hon inte tid, men sedan!

Hvar kunde klädningen vara? Och äkta schalen och klockan, se'n? Hade det varit tjufvar i huset? Ifrigt började hon att söka öfverallt.

Plötsligt uppgaf hon ett gällt gapskratt. Inte tjufvar, bara en tjuf, och det var *hon,* dottern, det kunde pantqvittona intyga.

Men hvad låg der på golfvet? Ett bref! Från modern?

»Barnet mitt!» började det. »Jag har alltid älskat dig...» En stor plump afslutade meningen. Pennan hade tydligen fallit ur den domnade handen för att aldrig mer upptagas...

Med lystna blickar stirrade Esther på de få raderna. Sedan tryckte hon brefvet till sitt hjerta, till sina läppar, vyssjade det som ett barn vid sitt bröst; men ingen tröst erfor hon ändå.

»Alltid älskat!» Ja, alltid, alltid!

Det var den vetskapen, som brände i hennes hufvud och hjerta som eld. Alltid älskat! Och hvad hade hon väl fått i utbyte? — Men tyst! Hvad är det för buller!

En vagn stannade utanför porten. Försigtigt tittade hon ut genom fönstret. Jaså, det var den der! Så hon hatade honom! *Han* hade ju sett hvad hon under åratal inte kunde upptäcka. Hvad ville han här? Inte hade hon bedt honom. *Nu* fanns det ingen sjuk att besöka.

Det ringde på dörren.

Hon kröp ihop på golfvet och höll fingrarna i munnen för att inte skratta. Hon måste hålla sig mycket tyst, så for han kanske snart.

Ännu en ringning, ännu en, och så rullade

läkarens vagn bort. Han hade icke kunnat få den yngre qvinnans stela, dödsbleka ansigte ur sitt minne och kom nu för att höra hur det stod till.

»Gudskelof att han var borta!»

Hastigt kastade hon kläderna af sig och började att plagg för plagg ikläda sig den drägt, som modern under den sista tiden dagligen burit. Till sist satte hon den svarta spetsmössan på det slätstrukna håret och såg sig i spegeln. Allting var bra utom ansigtet. Det var för otäckt. Hon kastade ett flor öfver hufvudet och satte sig i den nötta, skinnklädda stolen vid fönstret, der modern alltid haft sin plats, samt började att sticka på en strumpa hastigt, oupphörligt, utan att lyfta upp hufvudet.

Nej, inte var *detta* modern! »Alltid älskat» hade hon ju sagt, och *denna* mor hatade dottern intill döden.

Så ref hon af sig kläderna igen och iklädde sig sina egna på nytt.

Sedan samlade hon i hop alla moderns tillhörigheter från det minsta till det största och knöt in alltsammans i ett lakan, utom en gammal svart schal, som modern ofta begagnat.

»Alltid älskat!» Om hon bara inte sagt *det!* Sagt hvad? Ingen menniska hade sagt något. Den der papperslappen ljög. Alltid älskat! Hur kunde den veta det. Det vore ju en galenskap att tro något sådant. Bäst bränna den. Sedan

fick hon nog lugn. Med ett triumferande skratt kastade hon in det påtända papperet i kakelugnen. Det fick *den* för sina lögner!

Men straxt derpå brast hon ut i ett det vildaste utbrott af förtviflan. Hvem hade bestulit henne! Hvem hade ryckt hennes barn ifrån henne och kastat in det i de flammande lågorna!

Hon rasade, hon grät, hon slet af sig håret. Visste de då inte, hvad det ville säga för en mor att mista sitt barn, sitt enda barn! Nej, vänta! Hon hade ännu ett, men det skulle hon begrafva. Det var så bra, när barnen fingo gå bort som små: sedan blefvo de så svåra...

När skymningen föll på, smög sig en qvinna ned i husets trädgård, bärande ett stort bylte. Hon började att i mullen gräfva ett djupt hål, i hvilket hon sedan nedlade sin börda. Sedan hon ordentligt igenskottat öppningen och utplånat hvarje spår af sitt arbete, gled hon ljudlöst ut genom porten.

Några dagar senare uppflöt liket af en medelålders qvinna, insvept i en gammal svart schal, med ljust hår och korta, bågformiga läppar, upp vid Blasieholmen. Ingen kände henne.

EN!

Han var inte mer än tre år, när modern började skicka honom ärenden, och när han var fem, ansågs han som stor. Föräldrarne bodde i staden, vid en af de smalaste och mörkaste gränderna. Fadern arbetade hos en skomakare, och modern tog emot tvätt eller gick i hjelphus. Hans lyckligaste stunder voro, när han fick sitta i bryggstugan och se på de mjuka, bugtande vattenångorna, som kommo modern att se »rolig» ut och som gömde honom sjelf så bra. Han tyckte inte om att vara »stor». Det smickrade honom alls inte att få gå »alldeles ensam» till magasinet eller att bli instängd i timmar »som en modig och dugtig gosse». Han var hvarken modig eller dugtig. Han var tvärtom en nervös och rädd liten stackare, som darrade, när han måste gå förbi kryddkramhandlarens stora hund, och som grät och ropade

ensamheten, till dess ångest och trötthet täppte hans mun. Mörkret och »stora skåpet» voro hans värsta fiender. Han tyckte, att det förra smög sig in i honom — »att det slukade honom» — och till det senare vågade han aldrig vända ryggen af fruktan, att dörrarne skulle öppnas och någonting — ja, han visste då inte egentligen hvad, men någonting ohyggligt, kallt, förfärligt var det, som skulle glida ut och »taga honom». En gång tog han mod till sig.

Han hade sett hur en grannfru fångade en bortflugen kanariefogel; han skulle göra på samma vis med mörkret, så vore han åtminstone af med *det!* Han tog moderns stora köksförkläde och ställde sig på lur vid fönstret, men innan han visste ordet af, kände han sig ånyo fångad af denna mörka, glidande, hemlighetsfulla skugga, som hindrade honom att andas och som nästan skrämde honom till döds.

Ibland, när hans skrik blefvo allt för vilda, förbarmade grannarne sig öfver honom — men de hade så sällan tid. För det mesta fick han kämpa ut sin strid ensam. Ändtligen lyckades det modern att få fast tvätt till en restaurant, och från den tiden inträffade en kort ljusning i hans lif. Men en dag fick han höra ett besynnerligt qvidande från sängen, der modern låg. Man sade honom, att storken kommit flygande med en liten syster — han hade redan haft två,

fast de voro döda — och att han borde vara mycket, mycket snäll och tyst. Så länge som modern låg, tyckte han det var en rolig och besynnerlig händelse, och han försökte att hålla sig vaken för att se, om inte storken skulle komma igen. Men sedan blef det tråkigt. Lilla syster måtte inte ha tyckt om sitt förflyttande hit i verlden — att döma efter det kraftiga sätt, hvarpå hon opponerade sig. Hon skrek nätter och dagar. Enda sättet att få henne tyst var att låta vaggan gå dygnet om. Far och mor vaggade om nätterna; »store bror» om dagarna. Åh, så han vaggade! Det värkte i armarna, och ögonen svedo af att ständigt se på det rynkiga, mörkröda, missbelåtna lilla ansigtet. Han kunde inte med henne. Han tyckte, att hon var ful och stygg och skulle gerna ha velat »ge henne smäll», om han bara vågat. Han försökte en gång — men det kändes så »otäckt». Han började att gråta sjelf. Nej, han ville aldrig, aldrig slå henne mera! Ändtligen, efter fem månader, måtte lilla syster ansett sig ha uppfylt sin mission. Hon skrek i tre dygn utan uppehåll, men sedan sträckte hon ut sig, som om hon känt sig befriad från en tung börda, och — dog. När Hans (han var kristnad till Hans, i förhoppning att han skulle bli en lycko-Hans för hela familjen) fick höra, att lilla syster sof för att aldrig vakna mer, började han att skratta, högt och jublande,

som man aldrig hört honom skratta förut, och hvarken bannor eller örfilar kunde få honom tyst. Först när modern, som gret så bittert som om hon mist det käraste hon egde, hotade honom med risbastu, lugnade han sig; men på begrafningsdagen smög han sig fram till »lådan», der det lilla liket låg, och vyssjade sakta. Han var så förfärligt rädd, att hon skulle vakna igen!

Några månader senare låg det likväl en ny syster i vaggan, och sedan dess var den aldrig tom. Nu var »store brors» motståndskraft bruten. Han vaggade och grät i tysthet. Han tordes inte vara »stygg» så någon hörde det. Om han bara hade fått springa ut på gården och leka, riktigt leka ibland, men det fick han aldrig — det var aldrig tid.

Han försökte roa sig med att se sig omkring i rummet och »leka» att alla möblerna voro barn, lika stora som han, och att de allesammans ville springa omkring, fast väggarna höllo dem qvar. Det var ett så »roligt» rum! Om man lutade sig riktigt långt ut genom fönstret, kunde man nästan komma åt vattnet i rännstenen, och så kom aldrig solen dit in. Solen gjorde så ondt i ögonen — —

Vid fönstret stod mammas stora bord, der hon drog ut kläder, och midt på ena väggen »stora sängen». Stora sängen var hans drömmars mål. Att få komma dit upp, i synnerhet

en morgon innan modern stigit upp, hade alltid förefallit honom som höjden af lycksalighet, men det kunde han nu inte få. »Mamma hade inte tid med något »pjåsk»! Så var der mammas vackra flickbyrå, med en slöja, hopfäst med en rosett af papper, omgifven af »ång-uddar» (hans namn för spetsar). Den var riktigt vacker! Ja, han var säker på, att den var det vackraste som fanns. — Och så skåpet! Vid dager var det alls inte farligt. Han brukade slå på det med båda knytnäfvarna för att visa, att han inte var rädd. Men när mörkret kom, blef det samma ångest. Ibland brukade han taga upp »nya syster» — som han kallade den sist födda — och bära henne framför sig. Det kändes alldeles som om hon skyddat honom. Men hon var så tung. Det var som om armarna längt sig, och det knakade så »roligt» i ryggen. En afton, när modern, ifrig att sluta en tvätt, dröjt sig qvar längre än vanligt i bryggstugan, fann hon både »store bror» och »nya syster» på golfvet, den förre afdånad och den senare skrikande af alla krafter. Hans hade »sett något» — hvad kunde han inte säga — och så mindes han ingenting mer. Han fick bannor, men från den stunden tände modern en gaslampa i taket, så snart skymningen föll på och hon blef tvungen att gå ut. Den lampan blef snart Hans' käraste vän. Han kallade den för »leka». Hvarför är inte godt att veta, så

vida han inte ansåg den lika oupphinnelig och lika lockande som en lek. Så småningom glömde han likväl af att han någonsin velat leka och att han någonsin varit liten. Han började på fullt allvar tro, att han var »stor». — Modern hade ingen annan hjelpare än honom. Han fick bära tunga vedbördor, släpa in stora hinkar med vatten — sköta småsyskonen och springa ärenden. Värst af allt var det likväl när »pappa» var sjuk, och det var han så ofta. Då hostade han så förfärligt — och så var han så ond.

Fadern var ingen elak menniska. Han var en ordentlig arbetare och ingen supare, men hans bröstlidande gjorde honom retlig. Den qvafva, osunda luften i det trånga, öfverbefolkade rummet förorsakade hans sjuka lungor qväfningsanfall på qväfningsanfall, och det var som om han fattat agg till barnen för att de kommit till. I synnerhet var Hans honom en nagel i ögat. »Han var lat, han passade inte på, han behöfde stryk». — Slutligen blef Hans så rädd för honom, att han knapt vågade sig fram till sängen, der han låg, men han måste dit. Modern arbetade för tre för att hålla nöden från dörren, så att Hans var en nödtvungen sjukvaktare. När fadern blef bättre, blef också lynnet bättre, men Hans' rädsla hade blifvit kronisk. Så snart fadern tog i dörren, började han att darra, och inte var det stort bättre när modern kom heller. Hon slog

honom aldrig, hon gaf honom all den vård hon kunde, men hon var kärf och kort, och så fordrade hon så mycket. Släp och arbete var hennes eget lefvebröd, och att den »äldsta» skulle lära sig »ta i», föreföll henne helt naturligt. Hon kom inte i håg hvilken ynklig och svag liten stackare han var — eller rättare: hon hade inte råd att påminna sig det. När Hans var sju år, kom det bud från skolrådet, att han skulle sättas i skola och det genast.

Skolan gjorde först samma intryck på honom som skåpet. Han tyckte, att den dolde någonting, någonting förfärligt, hemlighetsfullt, ofattligt, som skulle kasta sig öfver och qväfva honom. Han hade mycket svårt att lära. Modern hade pluggat i honom bokstäfverna, men att stafva och »lägga ihop», föreföll honom till och med värre än att sköta fadern, när han var sjuk. Han stirrade på läraren med skygga, uppspärrade ögon. »Skulle han slå honom!» Men lyckligtvis var läraren en human och barnkär man, som allt för länge studerat de fattiges historia för att inte förstå de chiffer, som lästes i detta trötta, utsläpade lilla barnansigte. Han slog honom inte. Han gjorde tvärtom allt han kunde för att lätta vägen för hans outvecklade förstånd, och så småningom lärde Hans sig att älska läraren på samma vis som han älskade lampan i taket. Han ingaf honom samma känsla af stöd och

lugn, och skolan föreföll honom inte heller så farlig, när han blef mera van. Han lärde sig föga eller intet, men han fick hvila sig — och det var så skönt. Om bara inte kamraterna bråkat så förfärligt! Alltid ville de leka. Leka! Liksom det vore något att stå efter! Springa? Usch! Nej, då var det mycket roligare att få sofva, om man hade en stund. Han var feg och rädd, grät om bara en af kamraterna höjde handen, och till sist fick »krukan» vara i fred.

I hemmet blef det allt svårare.

Fadern låg nu nästan jemt.

Modern arbetade och släpade nätter och dagar, men hon förmådde inte längre hålla dörren stängd för nöden, och lynnet blef allt kärfvare och kortare. Nästan allt hvad de egde gick till pantlånaren, men det räckte ändå inte till. Den sjuke behöfde så mycket — bättre mat framför allt — och sedan måste de små ha. Åt henne och »stora bror» blef litet eller intet öfver. Hon gaf honom alltid största portionen. Men det märkte han inte. Han bara märkte, att han var så förfärligt hungrig och att han bra gerna hade velat äta sig mätt — bara en enda gång, riktigt mätt. En gång, när han var på magasinet och hemtade »pappas» varma, mjuka smörbröd, föll frestelsen på honom att ta ett bröd. Han sträckte ut handen, men det kändes lika »otäckt», som när han tänkte slå lilla syster. Han blef mörk-

röd och stack händerna på ryggen. När han kom hem, började han att storgråta. Nej, det der ville han aldrig göra om mera!

Slutligen, en dag fram på våren, när alla resurser voro uttömda, dog fadern helt lugnt och stilla, efter att ha förvånat Hans genom att klappa honom på hufvudet och kalla honom för »pappas snälla lilla gosse».

Modern fick honom i jorden med fattighjelp och sedan blef det liksom lättare i hemmet. Arbetsförtjensten förslog nu något, och så hade hon den stora turen att få ärfva 150 kronor efter en faster. Det nödvändigaste blef nu utlöst från assistansen, och det blef ändå litet öfver.

Nu kunde Hans få äta sig mätt, men nu var han aldrig hungrig i stället. Han hade blifvit mager och utdragen på längden, som om han legat i sträckbänk, och hade så djupa linier kring munnen som en sextio års gubbe. Hyn var blek, nästan blåaktig, håret borstigt och stubbigt som på en katt, hvilken inte trifves, men ögonen voro vackra och klara. Ett par blå, skygga barnaögon, som ständigt tycktes be om något. Han kunde sofva när som helst och frös nästan ständigt. Om verlden utom broarna hade Hans de mest oklara föreställningar. Hela hans lif tillbringades mellan skolan, hemmet, magasinet och »boden». Ett par gånger hade fadern tagit ho-

nom med sig ut för att han skulle få höra på paraden, men menniskomassan, bullret, musiken skrämde honom så att han började storgråta. Han kände sig inte lugn, utom när han hade höga, skyddande husrader på ömse sidor, och för öppna platser hade han en utpräglad fasa. Det kändes alldeles som om de skulle sluka honom, som mörkret, när han var liten, och så sken solen så skarpt. Han tyckte alls inte om solen. En gång hade modern tagit honom med till Karl XIII:s torg. Hvad han då utstod glömde han inte hastigt, och se'n dess hade han tiggt och bedt att slippa »gå ut», som han kallade det att lemna stadens smala, skuggiga gränder.

När Hans blef 14 år, tog modern hem honom ur skolan. Nu skulle han konfirmeras, men det blef värre än allt annat. Nu begrep han ändå mycket mindre än i skolan, och presten hade inte lärarens tålmodighet. Han befalde honom helt kort att »bjuda till». Bjuda till? Åh, visst bjöd han till, men det hjelpte inte ändå. Han begrep inte en smul, och så var han så trött. Visst hade han nödtorftigt stafvat igenom katekesen, men när han blef tillfrågad inför så många och på ett sätt som han inte var van vid, glömde han alltsammans — och förståndsfrågorna gjorde honom alldeles häpen.

Snart blef han lika rädd för presten, som han varit för fadern, ja, mycket räddare! Och

ju räddare han blef, desto sämre blef han. Slutligen förlorade presten tålamodet. Hans skulle inte få gå fram, om han inte bättrade sig. Nu grep modern in. På qvällarna, sedan de slutat sitt släp och de små gått till sängs, började hon att läsa katekesen med honom. Det var förfärligt! Han var så trött, att hufvudet oupphörligt sjönk ned mot bordet, men oupphörligt rycktes det upp igen af moderns hand — utom ibland — när äfven hennes hufvud sjönk ned och de sofvo båda till dess nattkylan väckte dem. Det blef en lång, plågsam tid, men modern tröttnade inte. *Detta* var en svårighet, som hon förstod! Om de bara sluppit sätta nätterna till, men det kunde nu inte hjelpas! Hon läste samma stycke eller språk tio, ja, tjugo gånger igenom med honom, ända till dess han kunde rabbla upp det temligen felfritt.

Så höllo de på qväll efter qväll, och belöningen kom. Hans fick gå fram — »af gunst och nåd». När han, iklädd sina lånade svarta kläder, stod kring altarringen med de öfriga barnen, kände han sig så yr och förvirrad, som om han blifvit släpad dit med våld, och af den heliga handlingen begrep han så godt som intet. Men han begrep, att *katekeslexorna* voro slut, och af ödmjukaste hjerta tackade han Gud, »att han slapp komma igen». — På qvällen läste mor högt »pappas psalm» — grät en vers, bjöd bar-

nen på plättar, och så var Hans stor och skulle sörja för familjen. Men det ansvaret gjorde honom inte alls orolig. Det kändes precis, som om han sörjt för familjen i all sin tid.

Modern satte honom nu i skomakarlära, och så började det enformiga lifvet ånyo. Nu, sedan småsyskonen blifvit större, hade han nog kunnat få någon söndag fri, men han ville inte gå ut. Han hade blifvit menniskoskygg, och tanken att lemna de skyddande husväggarna föreföll honom allt mera motbjudande. Han frös och huttrade allt jemt, och allting började »bli så besvärligt». Men ibland smög han sig ned till slussen. Utsigten lockade honom. Att se hur träd och holmar stucko upp ur vattnet föreföll honom nästan lika underbart som att gå i kyrkan. Han hade fattat en riktig passion för kyrkan. Ibland, när han hade någon stund ledig, — smög han sig fram till Storkyrkan och klappade henne — hon var hans bästa vän, nu när »leka» mistat sin makt och läraren rest bort. Det föreföll honom, som om hon sett och förstått allt hvad han lidit för presten — och så gömde hon någonting — någonting så — underligt. När han på söndagen trädde in, kom det öfver honom en sådan känsla af storhet. Det kändes alldeles som om han vuxit och vidgats ut. Han måste andas djupt, gång på gång för att skaffa luft åt allt det nya, som fanns inom honom, och när

orgeln brusade, var det som om han måst skrika. Det gjorde så ondt, och ändå kände han sig så underligt belåten. Han blef långsam och trög. Han brydde sig hvarken om syskonens kif eller moderns käx. Han gjorde hvad han skulle, men den nervösa oron var borta. Det var precis som om han inte orkat vara rädd — inte ens på verkstaden, fast han der hade tunga dagar. Han var fumlig och hade, nu som förr, svårt att lära. Men det gjorde honom ingenting nu. En dag slog en af gesällerna till honom med spannremmen. Det tyckte han gjorde godt. Sedan retade han gesällen ofta för att få känna köttet skälfva under remmen. — »Det kändes så skönt». — Eljest var det som om han varit insvept i en tjock läderbeklädnad från hufvud till fot. Han hörde utan att höra, och han kunde sticka en nål aldrig så djupt i köttet »utan att komma åt sig sjelf». Han brukade nypa sig riktigt hårdt i fingerändarna. Det gjorde också godt; det var som om det lifvat upp honom för en stund. Han sköt i höjden, blef framåtböjd och skranglig. Ett rödt fjun började att visa sig på öfverläppen. Han talade groft, tyckte om att svära, begagnade plumpa uttryck och fick passion för cigarrstumpar och salt. Han hälde skedtals med salt — och äfven peppar, när sådan fanns — öfver maten. Det var som om hans gom varit lika afdomnad som hans kropp. Nu darrade och huttrade han

inte mer, men han var ständigt kall i stället, utom ibland på nätterna, när han blef brännande het. Hans kärlek för kyrkan började aftaga, eller rättare hans vana att gå dit. »Orgeln gjorde för ondt», och så tyckte han det var så »dumt» att inte begripa hvad presten sade. Men sjelfva kyrkan höll han af som förr. Mången gång i skymningen smög han dit och lutade sig mot de skrofliga väggarna. »Det var en sådan hvila». Han började att hosta, och nu ville modern ofta, att han skulle gå ut och röra på sig, men han ville inte. »Hvad skulle han ute och göra? Mycket bättre att vara hemma». — Men en dag kom det öfver honom ett alldeles oförmodadt, ett vildt frihetsbegär. Han hade då nyss fylt sexton år. Det var en härlig dag i juni. Solen strömmade ned, och vinden kom frisk från Saltsjön. Det var som om den tunga, tryckande beklädnaden, som tryckt honom i månader, fallit bort, han hörde och kände nästan smärtsamt väl, i synnerhet hörde. Han måste emellanåt hålla fingrarna i öronen, så plågsamt nära tycktes ljuden. Det jublade och brusade inom honom. Han ville ut, ut! Hvem fan kunde stå ut med att jemt sitta inne och nucka! Strunt i verkstaden!» — —.

Han hvisslade och körde mössan på sned. Han kände sig så »dugtig».

»Han var inte rädd — visst inte rädd.

Han skulle ut, långt, långt ut! Ja, dom skulle få se!»

Han stack händerna i byxfickorna och skyndade nedför gränden — fram till Vesterlånggatan — men der stannade han ett ögonblick och såg sig omkring. »Så mycket folk — —! Bah! Det var styft!» Han slog upp rockkragen och drog upp axlarna som för att skydda sig för slag och skyndade framåt. Han blef knuffad, ryckt till höger och venster, men det tyckte han om. »Han var stark — han var ingen kruka! — Det var roligt att vara med! — Det der, det var Norrbro — det der var Karl XIII:s torg. — Det var otäckt — bara sand — såg ut som en gul sjö —. Nej, dit ville han då inte gå! Längre bort, mycket längre bort skulle han!» I detsamma kom en folkmassa strömmande: polisen hade tagit en full karl. — Han blef rädd — den gamla ångesten smög sig öfver honom, det kändes som om ett stort mörkt moln kommit vältrande för att »taga honom», alldeles som när han var liten. Han skrek till, men vaknade till besinning, när han hörde sin egen röst. »Ingen ville ta *honom!* Usch, så dum han var!» Han vek af till Fredsgatan och så till Drottninggatan. »En sådan lång, lång gata — utan slut! — Men han var karl att gå den i ände. Ja, det stod han ut med!» Han började hvissla igen och slog ned rockkragen — men slog genast upp den ånyo.

Det kändes som om alla menniskor sett på honom, och så tyckte han, att ansigtet blef så stort. »Nej, bäst ha den uppe! En backe? Hvad betydde den för *honom* — han var stark! — Och en gata med trän i. Det var stiligt! Så dum han varit, som aldrig velat gå ut? Hvarför hade han aldrig velat gå ut? Ja, det mindes han inte riktigt.» Det var nästan som om han varit rusig. Benen veko sig och darrade, blodet forsade så varmt, och han ville bara skrika och ropa. — Han *hade* varit rusig en gång — gesällen hade låtit honom smaka bränvin. — »Men det var så otäckt — det ville han aldrig smaka mera. Nej, då var cigarrstumpar bättre!» — Han spottade genom tänderna, och körde åter handen i byxfickan. — »Nej se, en gumma med kransar; usch, hvad hon var ful! Men hvad stod der längre bort — öfver den granna porten? Haga? Om han skulle gå in! Mån tro, om han *fick* gå in?» — Han nalkades försigtigt — ingen hindrade honom. — Då steg han på. Men han stannade genast och skuggade ögonen med handen. »Så grönt, så förfärligt grönt der var — alldeles grönt med en bred, gul strimma i midten, som han stod på! — Men der fanns trän, der fanns blommor — gräs! — Nu skilde sig allt åt! Det var landet, landet! Var *detta* landet, som kamraterna så ofta talat om? Så vackert det var! De hade flera gånger erbjudit honom att få gå

med — men han hade aldrig velat — aldrig orkat, aldrig tordats. — Så dum han varit! Landet, landet!» Plötsligt började han att springa, springa fram och tillbaka, springa backe upp — backe ned. »Landet! Skogen! Detta var tusen gånger vackrare än i kyrkan, och ändå nästan detsamma. — Om han bara hade kunnat andas — men det kunde han inte. Bröstet flåsade så förfärligt — men det var luftens fel, som trängde på. — Inte var han van vid sådant. Nej, då var det bättre i stan! — Solen? Här gjorde den inte ondt, inte alls ondt! Fjärilar! En, två, tre, fyra! Och blå blommor, som sågo ut som klockor, och ljusgröna trän med löf i långa lockar, som på hårfrisörens 'gubbe', och gran och tall — dem kände han då godt igen — och foglar, som sjöngo — *riktiga* foglar!» — Han kastade sig ned under ett träd och började att gråta så hejdlöst, som om han haft en hel börda med tårar att befria sig ifrån. — Nu blef bröstet lättare, och nu kunde han andas igen. »Nej, inte ligga stilla!» Han ryckte upp en torfva med gräs och gömde ansigtet i mullen. »Så 'roligt' den luktade — så friskt — men ändå nästan som en död. Pappa och lilla syster lågo ju i mullen — på kyrkogården i sta'n. Nej, nu ville han inte tänka på det». Han ref hand efter hand med gräs och blommor och stoppade dem inom blusen. »Mer än — mer! Nu var *han*

landet!» Han skrattade ett hest, skrofligt, ouppöfvadt skratt. — »Men se, ett så stort, grant hus! och en så grann, grann gård! — Och vatten och trän, trän öfver allt. Så »konstigt» de der röda blommorna, som täckte marken tätt, tätt, tätt, luktade! Inte godt — men så underligt. — Nej, då luktade det bättre i stan — nästan — men kanske inte ändå. — Han skulle gömma några.» Han ref upp en hel mängd väppling och stoppade under blusen. »Han var landet, landet! — — En ko! En riktig ko! Nej, den var inte riktig! Den hade för krokiga ben och för stor mage. Den var alls inte lik kon på mjölkmagasins-skylten. — Om han skulle försöka att klappa den?» — Han sprang fram, men stannade plötsligt, mörkröd i ansigtet. Bredvid kon satt en flicka, en *riktig* flicka, och mjölkade. »Så vacker hon var, hon var allra vackrast! Hon var bestämdt vackrare än mammas flickbyrå, som han mindes som en dröm, innan den »gick bort». Flickan, en frisk, rödblommig tjugoåring, såg på honom och skrattade.

»Hvad vill du?» frågade hon.

Han rodnade än mer och stack händerna på ryggen.

»Ingenting», mumlade han slutligen.

»Så tokig du ser ut. Har du stoppat upp dig?»

Han förstod inte hvad hon menade.

»Vill du ha en mjölktår?» fortfor hon med en skymt af medlidande. »Det tycks du behöfva.»

Hon gaf honom en liten skopa med mjölk. Hans förde den till munnen, men spottade genast ut mjölken igen.

»Tvi!» sade han. »Det der är ingen riktig mjölk, den smakar talg.»

»Stadsgris!» skrattade flickan. »Adjö med dig. Gå du hem och lägg dig; det är mitt råd.»

Hon tog sin mjölkstäfva, nickade och gick gnolande sin väg.

»Det var riktigt bra, att hon gick, så att han kunde få klappa kon. Men det var inte så roligt som han hade trott. Nej, då var det roligare att springa omkring. Han kände sig så stark, så *ung!* Det var som om han växt ut till en jätte med ens.

Han hade nog orkat bära *henne* med — — —»

Skymningen föll på, och ännu sprang han omkring, flåsande, jublande och öfverlycklig. Qvällen kom, men ännu tänkte han inte på att gå hem. »Inte hem — aldrig hem —. Aldrig, aldrig mer! Så vacker *hon* var! Om han bara fått kyssa henne!» Han blef blodröd och händerna flögo på ryggen, som när han tänkte taga brödet i bagarboden. »Usch!» Så skrattade han till. »Så lifvadt det var!» Det föreföll honom, som om Hans från i går och Hans från i dag alls inte voro slägt. — »Den der trötta, rädda,

hostande paddan!» Tvi! Han skrattade åter till och spottade käckt mellan tänderna. — »Men det var allt synd om honom ändå, stackaren. Han hade just inte haft det så bussigt.»

»Nej, nu skulle han springa litet till, och så skulle han göra sig en säng, en »stor säng», af gräs. Om bara hon — —! Så blef han blodröd igen. Men så besynnerligt trött han blef! Åh, det var ingenting att bry sig om. Han var stark, riktigt stark!» Han ref ihop gräs och blommor, men måste hvila sig. — »Så grant det var på himmelen! Alldeles rödt! Han hade aldrig sett någonting så rödt.» Det kom öfver honom en känsla af att han var i kyrkan, att taket lyftes af och att det der »underliga» bredde ut sig öfver hela jorden. Det kändes som om allting höjde sig och som om han lyftes med — högt — ända upp i det der röda. — »Så dum han var! — — Han satt och sof. Han skulle ju rifva mera gräs. — Men så hjertat slog och hur bloden rusade! Alldeles som om den ville upp genom munnen. — Åh, hvad han var trött, så förfärligt trött — — men så hade han också gnott. Det var kiligt! — — Så »roligt» det kändes i bröstet — —! Han skulle min sann »ge» gesällen — om han vågade komma 'sta' — — med remmen en gång till — —. Han var lika god som han och — stark. Hvad *hon* var vack — — — Om han

bara fått! — — Hvad det röda — var — — underligt — orgeln — ondt — han — —»

Morgonen derpå fann en patrullerande poliskonstapel en afmagrad, nästan alldeles stelnad, tarfligt klädd yngling dold under en hög af gräs och blad. Skjortbröstet var sköljdt af blod, det aftärda, lillgamla ansigtet vaxgult och blusen var fyld med vissnade blommor. Endast med största möda kunde han uppgifva sitt namn och sin adress. Konstapeln tog en droska och förde hem honom. Modern, som vakat hela natten i ångest och oro, ty i botten var nog »den äldsta» hennes käraste barn, fast hon aldrig haft tid med något »pjåsk», tog emot dem med jämmer och verop. Men Hans hörde henne inte. Blicken hade ett på en gång brustet och segersällt uttryck. — »Det var — stiligt — derborta — flämtade han, — och jag var — så stark —! (Han försökte knyta känderna och spotta mellan tänderna). Jag — hade — nog orkat med — *henne* med — om jag — bara — fått! Med ett triumferande uttryck sjönk han tillbaka, nu så »stark» att ingen kunde rå på honom.

SKYMNING

Minut efter minut försvann, och ännu satt hon orörlig vid fönstret. Utanför föll ett tätt, duggande regn; höstvinden for sakta pipande genom de aflöfvade träden i grannens trädgård; gatan bredde ut sig som en mörk, smutsig strimma; staketet kring skolhuset såg ut som en spöklik spetsgård; inga menniskor syntes till; endast en ruggig hund släckte sin törst i den uppsvälda rännstenen.

Rummet var varmt, inbjudande, tungt och rikt möbleradt. Men hon hade ingen blick för dess lockande komfort. Från brasan smög sig en bred, röd reflex fram till den ungdomliga, framåtböjda gestalten, bröt sig öfver det blå sidensläpet, gled uppför den runda, slappt nedhängande armen, dröjde ett ögonblick vid spetsarna kring hennes hals och kom det rika, askblonda håret att glänsa som guld — men ännu satt hon orörlig.

Skymningen blef allt djupare, taflan utanför allt dimlikare, allt mera intresselös — men ännu satt hon orörlig. Plötsligt sprang hon likväl upp.

Nej, hon kunde inte komma till klarhet! Fanns det då ingen, ingen, som kunde säga henne hvar hennes pligt slutade och hennes rättigheter togo vid. — Rättigheter! Hade hon då rättigheter? Ja, och tusen gånger ja!

Hon tryckte händerna mot pannan och började att mäta golfvet med hastiga steg. Bakom henne rasslade och bröt sig det blå sidensläpet som upprörda vågor.

Klarhet — —! Hvad ville hon inte ge för att komma till klarhet! Egde hon rättighet att köpa sin lycka på en annans bekostnad, att skydda sin samvetsfrid genom att krossa en annans? — — — Rysande svepte hon in sig i en mjuk schal och ringde på mera ved. Det var så kallt, så förfärligt kallt! Med en nervös rörelse sköt hon fram en låg stol så tätt intill elden som möjligt och sjönk ned, tungt, som om hon dignat under en onaturlig börda. — Voro inte lågorna en bild af hennes eget lif? Nyttiga i sitt stängsel, förderfliga i sin frihet. Nyttig? Var *hon* nyttig? Var det nyttigt att lefva detta lif af onatur och förställning, att ljuga, ständigt ljuga, om inte i ord så i handling, att le, att skämta med hjertat sönderslitet af ångest och förtviflan. Var detta nyttigt? Nej, lågt, lumpet, föraktligt var det! — — Hon sprang upp, och ånyo rasslade och bröt sig släpet bakom henne som upprörda vågor. — — Så flögo tankarna tillbaka till hennes korta, lyckliga förlofningstid.

Hur varmt hon älskade, hur hon såg upp till honom, den mognade mannen, som valt henne, adertonåringen, till maka. Men sedan — —! Kanske felet var hennes? Mannen var ju hederlig, rättänkande, god, ja god, derpå hade hon bevis. — Hvad rådde han väl för, att hon behöfde så mycket och att han hade så litet att ge.

För honom var äktenskapet bara ännu ett af lifvets behag — för henne var det sjelfva lifvet.

Omtyckt som trofast vän och god kamrat, eftersökt som angenäm sällskapsmenniska, var det väl då underligt, om han fortsatte sina vanor och tillbringade nästan hvarje afton utom hus? Hans hustru var hans hustru, men till sällskap var hon honom inte till fyllest. Efter att hela dagen ha suttit nedlutad öfver sina tröttsamma handlingar behöfde han eggelsen af en brinnande dispyt eller den nervretande hvila, som spelbordet skänker. Hon lärde sig snart förstå *detta,* men det gjorde inte hennes lif ljusare.

Ensamheten var så förfärlig, hu så förfärlig! och känslan af att han *kunde* lemna henne, ständigt lemna henne — förkrossande. Hon försökte att sätta sig in i hans tankegång; hon läste i smyg hans lagböcker och började att tala om hans processer.

I början syntes han road, ungefär som han skulle ha roats af ett barns försök att lösa ett invecklad problem, men sedan bad han henne, litet beskyddande, som hans ton så småningom blifvit, »att inte bry sitt hufvud med hvad hon

inte förstod». Förstod! Förstod då han — —! Nej, hon ville vara rättvis.

Han var allt för inbunden, allt för van att dölja både sina och andras tankar för att känna behof af att meddela sig som en man meddelar sig med sin hustru, och hon var för blyg och för stolt för att be om det, som inte erbjöds henne frivilligt. Så var det. Åh, så hon led vid denna tid! Hela hennes lif var en enda dold snyftning. — Hon älskade ju honom så varmt, ja till och med så varmt, att hon skulle ha slutit till ögonen för allt och nöjt sig med att vara hans »kära barn», som han brukade kalla henne, endast han skänkt henne den ömhet, hvaraf ett barn har behof. Men det låg inte i hans lynne att tala om sina känslor lika litet som i hans natur att visa sig smeksam. Han kysste henne nästan aldrig, annat än när han hade en ynnest att begära.

Från den stunden hon förstod *detta*, ingåfvo hans smekningar henne äckel.

Men hur hon hängde fast vid sin kärlek! Den *fick* inte lemna henne!

Hur hon kämpade mot dessa vänner, som drogo honom från henne utan att tänka på hvilken orätt de begingo. Hur hon gret, bad! Han lyssnade tålmodigt som till en tröttsam klient och sade, »att allt nog skulle bli bra, bara de hunnit att jemka sina lynnen efter hvarandras — den första tiden var alltid den svåraste.»

Efter hvarandras! — Ögonen blixtrade till, och hon stannade så häftigt, att sidensläpets vågor stelnade som till is —. När hade *han* någonsin rättat sig efter henne? Åh jo, ofta i småsaker — nästan alltid när det inte gälde hans personliga vanor och tycken. — Åh denna ensamhet, denna förfärande, isande, ensamhet! Den hade lärt henne tänka, men hvilka sorgliga, bittra tankar. — Hur väl hon mindes den sista gången hon vädjat till mannen i egenskap af make!

Han hade varit borta flera dagar å rad. Gått tidigt på sitt arbetsrum och blifvit bortbjuden till middagarna. Han skickade henne konfekt och delikatesser — till tröst — och kom hem först mot morgonsidan — inte drucken — han drack aldrig *så* — men glad — *glad*, när hon — — Så lofvade han bestämdt att vara hemma en qväll, en vän aflockade honom ett motsatt löfte — och han gick — gick *för att inte bryta sitt åt vännen gifna ord!* »Han var ledsen, att han glömt — — alltid skulle det bli scener, när han skulle bort —»

Hon kufvade sin stolthet ännu en gång — hon bad, hon gret, hon tiggde, som hon aldrig gråtit, tiggt och bedt förut — hon kände, att han inte fick lemna henne *nu* — men han gick — —. »Han kunde inte bli löftesbrytare för hennes skull.» När dörren föll igen bakom honom, skrek hon till, som om hon träffats af ett mördande slag. — Nej, inte hon, men hennes kärlek: den var död. Hu så kallt det var, så förfärligt kallt!

Från den stunden blef det lugnt i hemmet. Mannen triumferade. Hans spådom hade slagit in — det första året var det värsta. Hon samtyckte med ett leende. Det var hennes första lögn, sedan dess hade den åtföljts af tusende — af tusende. Så kom det en tid — den värsta — när hon nästan hatade hemmet och — honom. Hon ville ut, hon skulle njuta af lifvet äfven hon — hon *ville* inte bli olycklig!

Med brinnande ifver kastade hon sig öfver alla de förströelser, som stodo henne som ung vacker qvinna till buds. Och mannen? Han såg på och lät henne sköta sig sjelf. En dag frågade hon honom, om han inte vore svartsjuk. Hvad svarade han? »Mitt kära barn, det fins menniskor, som födas så afgjordt hederliga, att de inte *kunna* begå en ohederlig handling, äfven om de skulle vilja; du hör till dem».

Ohederlig! Var då den handling, hon nu tänkte på, ohederlig, efter hon hade så svårt att begå den? Nej, hederlig var den, om det är hederligt att vara sann.

Att vara sann? Sann! — Hon tryckte handen mot hjertat och ögonen strålade. — Var inte det det högsta? Hur *kunde* hon tveka! Att vara sann!

Men ändå — —! Åh detta pinande, naggande, förfärliga, »ändå».

Med hastiga steg gick hon fram till fönstret och lutade hufvudet mot rutan. Mörkret utanför

gjorde henne godt — det skänkte henne hvila. — Nej, hon måste tänka allt igenom —. Ja det var just *detta!*

Mannen behöfde henne. Hon var för honom ingenting och ändå allt. Hon förstod honom så väl nu, när både kärleken och agget voro borta. Hon förstod, hvilket kärleksbevis det varit af en sådan man att binda sig vid en hustru; hon förstod, att han gaf henne all den ömhet, hvaraf han var mäktig — och hon visste hur stolt, hur ytterst ömtålig han var om sitt anseende. Och han var hederlig, rättänkande, god, ja god — mot andra. Egde hon då rätt att kasta en skugga öfver hela hans lif endast derför att han gjort henne olycklig? *Endast derför!*

O Gud, O Gud! Fanns det då ingen, ingen, som kunde skänka henne klarhet! — — Och så började kampen ånyo, denna fruktansvärda, sönderslitande kamp, som räckt i månader utan att han, den skarpsynte juristen, blifvit den varse. *Han* var belåten, hvarför skulle då inte hans hustru vara detsamma? Han tog hennes ljumma vänskap för kärlek, lika blindt som han tagit hennes kärlek för romanesk öfverspändhet. Han egde henne, och det var nog för *honom.* Och för en sådan man skulle hon uppoffra sig! Hans lycka skulle hon nära med sitt hjerteblod, hans egoism med sitt menniskovärde! Aldrig, aldrig! Hon vände sig om, och ett uttryck af fast beslutsamhet lade

sig öfver de ungdomliga dragen. *Men ändå!* Nej, hon ville inte höra. Hon ville göra sig fri från den nesliga boja, som band henne. *Men ändå!* Fanns det något skamligare, något föraktligare än att tillhöra en man, för hvilken hon endast hyste vänskap, sval, lugn vänskap. *Men ändå!* Som i henne såg endast qvinnan, inte menniskan! *Men ändå!* Nej, hon ville inte höra. Redan i dag skulle hon göra sig fri. Festdrägten, påsatt för att hedra hans vänner, skulle bort. Hon var ju rik — hennes pengar skulle han få behålla. — *Men ändå!* Hon höll händerna för öronen. *Men ändå! men ändå! men ändå!* Trött lät hon händerna falla ned. Hon *måste* höra. *Men ändå!* Hon hade lofvat att stå vid hans sida till dess döden skilde dem åt — han trodde på henne — han älskade henne — på sitt vis, han var lycklig — han var nyttig —. Egde hon då rättighet att kullstörta hela hans existens — att kanske — — — Nästan skyggt såg hon sig omkring. Det föreföll henne som om hon hörde klangen af glas och såg kort skymta. Hvad som nu var en vederqvickelse hade blifvit ett behof. Eller också såg hon en man, bitter, skygg, menniskofientlig — och verket var hennes! Kunde hon köpa sin lycka till ett sådant pris? Nej, det kände hon. Bättre då att lida sjelf.

Men ändå! Hon sänkte hufvudet, och nerverna kring munnen började att rycka som om

de undergått tortyr. *Men ändå!* Att afsäga sig lifvets rikaste glädje, kärleken; att qväfva de möjligheter till en rikare utveckling, som hon känt uppspira i sitt inre, att ljuga, hyckla, till dess hyckleriet blifvit sanning och hennes egen individualitet gått upp i mannens; att lefva och ändå dö. Var detta hennes pligt —? Hon knäppte samman händerna så hårdt som om hon velat fasthålla sig sjelf.

Var detta hennes pligt? Nej! Hon kände det som en frigörelse, hon kände det fullt och fast. Inte hennes pligt — men hennes rättighet. Att öfva barmhertighet var ju hvarje menniskas rättighet. Att öfva — — — barm — — hert — — att öfva — —.

Ännu några vacklande steg, ännu en gång hördes som rasslet af korta, ryckiga vågor — sedan blef det tyst.

Mörkret i rummet var nu nästan fullständigt. Men från gaslyktan utanför föll en matt ljusstråle in genom fönstret och belyste en dödsblek, qvidande qvinnogestalt, som kastat sig ned på mattan och som lik en drunknande kämpade en sista förtviflad kamp för lif och frihet. — — —

En timme senare strålade hela den vackra våningen af ljus. Häradshöfding Kull gaf middag för några vänner och kamrater. Litet blekare än vanligt, men förtjusande i sin blå sidendrägt, gjorde hans unga hustru les honneurs vid öfre

ändan af bordet. Midt emot satt värden med ståtlig hållning. Han konverserade lifligt och hans klara, litet docerande röst hördes ofta öfver de andras. Stämningen var liflig, glad, angenäm. Maten god, vinerna utmärkta.

»Ja, sanna mina ord, fortsatte värdinnans granne till höger, stadens landskamrer, det påbörjade samtalet — »han kommer att stiga högt. Han är en eminent förmåga. Ja, så vida ingenting oförutsedt skulle komma att inträffa», tilllade han med lagkarlens omedvetna försigtighet.

Den unga hustrun lyfte blicken mot mannen. Hur väl hon kände hvarje drag i det kraftfulla ansigtet.

Den breda, något bakåtlutande pannan med det lockiga håret, den oregelbundna näsan, de grå, skarpt blickande ögonen och munnen med det njutningslystna, litet slappa draget, som hon först för sent lärde sig tyda. »Om ingenting oförutsedt kommer att inträffa, ja»!

I detsamma mötte mannen hennes blick. »Skål lilla hustru»! nickade han vänligt, inom sig görande den anmärkningen, att hon inte skulle få begagna blått vidare; det gjorde henne för blek.

Hon dröjde ett ögonblick. Handen, som grep omkring champagneglaset, darrade, och läpparna skälfde till. Men sedan böjde hon långsamt på hufvudet och drack ur.

EN GÅTA

Staden var i uppror. Hvarför *han* tagit henne, det var då alldeles klart. Ett hundra tusen! En sådan lycka hade han väl aldrig vågat drömma sig — men *hon!* *Hon,* rik, firad, sjelfständig; *hon,* som sett både Paris, Wien och Rom; *hon,* som allt sedan sitt sjuttonde år på balerna trädt promenadpolonäsen med borgmästaren och på festmiddagarna suttit till höger om värden, så flicka hon än var, *hon* redan gammal, *riktigt* gammal, verkligen med skyldigheter mot det samhälle, som redan vant sig vid att anse så väl henne som hennes förmögenhet som sin enskilda tillhörighet, *hon* gifta sig med en skollärarpojke utan anseende, minst tio år yngre, med förryckta idéer och Absalonshår. Något så opassande hade man svårt att föreställa sig så vida inte... Ja, här var det som det allra mest opassande begynte. Om modern var det då ingenting precis dåligt att säga —

hon hade varit tråkig och sett ut som om hon ständigt fruktade stryk — men om mormodern! Att hon varit vid teatern, det visste hela verlden, och att hon der fört ett lif sådant att man måste be Gud bevare sig — det visste också hela verlden. Sådant går i arf, och när nu dotterdottern »honnettemang» inte kunde följa mormoderns exempel så...! Om man åtminstone hade sett något, »hm», egendomligt från hennes sida förut, men det hade man verkligen inte. Också hade hon varit vaktad! Först af modern, så af två fastrar — för att nu inte tala om fadern, som höll så noga på det passande, att han sjelf hemtade henne från barnbalerna och ledsagade henne på promenaden — när hon inte åkte i täckvagn. Man antog nu alldeles för gifvet, att nämnde herre skulle vända sig i sin graf, såvida han inte föredrog att »gå igen» och på ett kraftigt sätt väcka dotterns slumrande pligtkänsla. Det behöfdes verkligen. Om hon nu prompt ville, »hm», gifta sig, så hvarför då inte taga den eller den? utan precis den sämsta hon kunde få fatt i! Ja, det var opassande, i hög grad — och obegripligt i en ännu högre. Till sist kom man så långt, att man anade ett mysterium. Men *hvilket*, det var frågan!

Den ena af fastrarna var död, den andra var litet lomhörd och nästan som barn på nytt. Hon visste ingenting — rakt ingenting. Det var ingen

annan råd än att se tiden an. Med den mest spända förväntan emotsågs bröllopet. I smyg gjorde litet hvar sig i ordning till den stora händelsen. Hemlighetsfulla paket kommo med posten från Stockholm; sidenklädningar renoverades och luftiga baldrägter syddes inom slutna dörrar. Tärnor voro redan utsedda (i inbillningen), matsedeln redan uppgjord — när staden en dag vaknade med en känsla af att vara skamligt bedragen.

De unga tu hade dagen förut, strax efter aftonsången, låtit viga sig i kyrkan utan alla andra vittnen än de nödvändiga, bruden klädd i promenaddrägt. *I promenaddrägt!* Det var som om åskan slagit ned. Stod det *så* till! Man vågade knappast se hvarandra i ansigtet. Det fanns ingen af hennes umgängesvänner, som inte rodnade på hennes vägnar. Det hade verkligen varit bättre om hon inte så der öppet blottat... med ett ord: om hon inte så der rent af skrutit med.. Nu *kunde* man ju inte blunda, äfven om man ville — i synnerhet som klädningen hvarken varit en bal- eller supédrägt.

Strax efter vigseln reste de nygifta sin väg — »som väl var»; man behöfde riktigt andas ut litet. — Hem till hans föräldrar, hade man sagt; men det var naturligtvis en osanning. Föräldrarna voro ju endast tarfligt bondfolk. De reste nog utrikes.

Med riktigt raseri kastade man sig nu öfver »detaljer.» Man gräfde och sökte som riktiga guldgräfvare utan att ens skräda slagget. Kammarjungfrun, som blifvit afskedad, var den mest gifvande minan, också blef hon genomsökt från toppen och till botten.

Lyckligtvis voro inte hennes meddelanden fullt, »hm», så skandalösa som man fruktat. Dagen efter den der middagen hos rektor K., der skolmästarpojken, den nuvarande äkta mannen, höll sitt besynnerliga tal (som sedermera lär ha förskaffat honom varning från skolrådet), hade hon, kammarjungfrun, blifvit skickad till honom, skolmästaren, med en biljett från sin fröken. (Tänk, att skrifva till en alldeles främmande karl!) Dagen derpå hade han gjort visit — i hvardagsdrägt, i hvardagsdrägt! — och blifvit emottagen i salongen. (I salongen!) Sedan dess hade han kommit tillbaka, inte ofta, det måtte hon medgifva (tillräckligt ofta, tycktes det!), men sedan hade de träffats på landet. (På landet! Så poetiskt!) *Hon* för sin del trodde, att fröken blifvit vriden. En åsigt, som staden efter något betänkande kände sig hågad att dela — af delikatess.

Dess första uppblossande harm höll nemligen på att lägga sig, och hvad dess sårade blygsamhet angick, hade den återhemtat sig temligen hastigt. Naturligtvis skulle det bli ett storartadt hemkomstöl utaf. Herre Gud, det var ju inte

värdt att döma! Dessutom visste man ju ingenting *bestämdt!*

Sidenklädningarna togos ånyo fram och skakades, baltoaletterna synades, huset vid storgatan, *hennes* hus, vaktades ifrigt i förhoppning att man skulle få se fönstren öppnas »till vädring»; tapetseraren blef skickligt utfrågad, om han fått någon ny beställning, fast egentligen var den frågan dum, ty naturligtvis togo de sitt nya möblemang från Stockholm. Att det skulle bli nytt, derom var man fullkomligt öfvertygad, ja, man hade till och med klart för sig, att det skulle bli rödt siden i salongen — och så vaknade staden åter en morgon med en känsla af att vara skamligt bedragen. De unga tu hade kommit hem qvällen förut och tagit in i hans gamla ungkarlsvåning — tre små rum belägna strax invid skolan.

Hvad ville detta säga! Skulle han inte skynda att njuta af sin så lyckligt förvärfvade förmögenhet! Skulle han inte ta afsked, skulle de inte ha ekipage — föra stat! Hvarför i all tiden hade han gift sig med henne, om det inte varit för pengarnas skull! Staden fick recidiv. Gräfvandet började ånyo. Hade hon förlorat sin förmögenhet? Hade de narrat hvarandra! Pengarna funnos. — Pengarna funnos inte. — Nej, jo, — jo, nej! Huset såldes, fastern fick en lifränta; sjelfva bodde de qvar i sitt ruckel. Man bjöd inte längre till att förstå. — Så kom åskslaget. De

hade ingen piga! *Hon*, aldrig van att lägga hand vid något, hon, som knappt kunde kläda sig sjelf — hon arbetade som en slafvinna i sitt hus!

Staden tog sin hand ifrån dem — tills vidare.

En tät, gråhvit dimma hvilade öfver staden. Ibland lyfte den sig, vältrade uppför de skogbevuxna bergen i mjuka, sjelfsvåldiga vågor, famnade så hela nejden som i ett anfall af odygd, upptornade sig till fantastiska figurer, kröp sedan tätt intill marken, så tätt som om den velat insöfva naturen i säkerhet, för att ögonblicket derpå åter fängsla den i sina sega bojor.

Vid fönstret till den lilla gulmålade träbyggningen stod hon, som så länge sysselsatt stadsboarnas tankar och nyfikenhet. Hon var inte längre ung, men ansigtet hörde till dem, som sent åldras. Ovalen var mjuk, ögonen djupa och milda, figuren vek. Hon hade hushållsbestyr, derom vittnade de uppkaflade ärmarna och det stora hvita förklädet. Men hon förmådde icke slita sig lös från taflan utanför. Den föreföll henne så trolskt vacker. På skolgården rasslade lönnarnas rödgula blad och skimrade som lekande eldtungor; den blåaktiga röken från skorstenarna blandade sig omärkligt bland dimmans luftiga konturer, och så bröt helt plötsligt en bred stråle

af guldglänsande, värmande solljus fram — alldeles som i hennes eget lif, tänkte hon. Det underbaraste af allt var likväl stämningen, denna skära, högtidliga julstämning, som nu mera hvilade öfver allt hon såg.

Hon lutade sig längre fram för att följa dimmans luftiga hvirfveldans kring knuten, men drog sig tillbaka med en rysning. Dit bort till det stora kalla stenhuset, barndomshemmet, dit trängde inte stämningen. Det såg ut som ett fängelse, och ändå gömde det hvarken förbrytelser eller dystra minnen. Det gömde bara ett: skuggan af mormoderns lif. I den hade hon vuxit upp, frusit och förkrympt. Modern hade med en nästan ångestfull ifver lärt henne att bli korrekt, inte för det korrektas skuld, utan derför att man skulle glömma, att hon var sin mormors dotterbarn. När hon förstod hvad man önskade — och fruktade, kom det öfver henne en sådan känsla af brännande blygsel och ångest. Sedan dess vaktade hon hvarje sin rörelse, misstrodde hvarje sin känsla, hvarje sin tanke. Hon fruktade, att allt betydde *det*. Och så blef hon korrekt. Ja, till och med så korrekt, att hon i sin ifver efter upprättelse tänkte gifta sig utan kärlek för att aftvå kurtisanfläcken med några droppar mögligt adelsblod.

Hon såg sig omkring i det enkla rummet. Samma renande, härliga julstämning här inne.

De gulbetsade möblerna tycktes innehålla riktiga skatter af solsken; gökklockan i hörnet knäppte så tryggt och lugnt, som om den känt sin makt att utmäta lyckans sekunder; den enkla gångmattan tycktes väfd af féer, så ljus och lyckobringande såg den ut... Kanske att det *var* romantik, mannen påstod ju, att hon var så ohjelpligt romantisk, men bra ljuft var det.

I detsamma öppnades dörren, och mannen, omkring tjugoåtta år, smärt och spänstig, med bruna sammetslena ögon, tvärt afhuggen haka och tjockt lockigt hår, trädde in.

Jublande slog hon armarna kring hans hals. Han lyfte henne högt i luften, kysste hennes ögon, läppar, hår, men när det skulle bli händernas och de runda armarnas tur, hejdade han sig och ansigtet fick ett bistert uttryck. Han hade upptäckt en temligen stor brännblåsa på hennes högra pekfinger. Med en hastig åtbörd stack han den skadade handen in i sitt yfviga hår, som om han trott det innehålla någon helande balsam och såg på henne tvekande — nästan hjelplöst.

»Jag kan inte hjelpa det», sade han slutligen, nästan sorgset.

»Aseptin kan!»

»Alla menniskor måste arbeta.»

»Nå, är inte jag menniska, då?»

»Jo, gud ske lof.»

»Ja, då är det också menskligt att bränna

sig!» Hon skrattade, drog ned ärmarna och stack händerna på ryggen.

Han började att hastigt gå fram och tillbaka på golfvet. Plötsligt stannade han.

»Ser du, jag är så rädd...»

»För hvad?»

»Att du skall ångra dig.»

Hon smög sin hand i hans, det var hennes enda svar.

»Men en lifssak *är* en lifssak, och för mig är det en lifssak att inte äta annat bröd än det jag sjelf förtjenar. Jag *kan* inte ta en annans pengar, det vore stöld. Men ibland undrar jag, om jag egt rättighet att flytta dig... beröfva dig...»

Han fick inte tala ut — ville inte tala ut — ty de bruna, trofasta ögonen sågo på honom så förebrående, att han kände, att hvarje tvifvel var en onödig grymhet mot dem båda.

En stund senare sutto de i soffhörnet. Dagens lyckligaste timme, prat-timmen var inne. Men hon kände sig inte hågad att prata. Hon satt stilla och tyst, lyssnande till hans hjertas kraftfulla arbete. Det föreföll henne, som om hvarje slag drifvit in friskt, nytt lif i hennes ådror.

Så kom hon att tänka på middagen, der hon såg eller rättare hörde honom för första gången, ty då endast hörde hon. Hur hon insög hvarje ord. Det var som om hon hört ett befrielsens evangelium predikas.

Det rasslade och dånade i de konvenansens lindor, i hvilka hon qväft både sin kropp och sin själ. — »Menniskans förnämsta pligt är att vara sann emot sig sjelf. — Sjelfuppoffring skall kännas som ett *behof*, inte som en *börda*, eljest blir den en lögn. Lifvet görs så tungt att lefva genom inbillade pligter. Hvarje menniska är en sjelfständig verld; hon kan inte dömas för något annat än hvad hon sjelf förbrutit.»

Och hon, som offrat sitt lif, sin ungdom, ja, sina menskliga rättigheter för en död!

Påföljande dag skickade hon efter honom utan blyghet, utan tvekan, som hon skulle ha skickat efter sin själasörjare... Och sedan...! Ofrivilligt borrade hon in sitt hufvud djupare vid hans bröst. Att få dela hans lif, hans sträfvan, hans försakelser, *det* var ett adelskap, som renade!

Mannen talade. Hon hörde som i en dröm hans klara, nu litet dämpade röst. Hon kände sig så lugn, så hängifvet lycklig — bara inte...

»Och så låta vi det naturligtvis ske anonymt», slutade mannen.

Hvad skulle ske anonymt. Jaså — hon visste...

»Tänk dig, två luftiga salar med beqväma sängar för dessa vanlottade olyckliga. De obotligt sjuka ha ju hittills ständigt blifvit afvisade från lasarettet.»

(Nej, hon måste få tala ut en gång om det som...)

»Vi ge hela kapitalet på en gång? Ja, det är för öfrigt öfverenskommet. Jag kan inte andas förr än det är gjort. Men sedan! Sedan lilla hustru skola vi känna oss som ärliga millionärer. Säg, skola vi inte? Millionärer, ty vi ha ju hvarandra!»

»Om jag bara inte vore så gammal!» kom det nu från vestfickans djup, mycket blygt och lågt. (Så var det då ändtligen sagdt!)

»Gammal!» Han skrattade, tog henne på sin arm och svingade henne muntert kring. »Ett sådant litet barn, som inte ens kan lifvets a b c: att låta bli att bränna fingrarna!» Men sedan blef han allvarlig, det låg någonting i hennes blick som sade honom, att hon inte skämtade.

»Tror du verkligen, att jag skulle vilja förvandla dig till en adertonåring om jag kunde», frågade han trohjertadt.

»Kanske inte än.» Mot sin vilja lade hon tonvigt på än.

»Aldrig, hustru. Den som gifter sig med en adertonåring, får ofta göra bekantskap men en trettioåring, som han inte känner och för hvilken han inte passar. Nu *vet* jag, att du är modig, trofast, älskande och sann. Derför älskar jag dig och derför kommer jag att älska dig till din lefnads slut, det vet jag också.» Han kysste henne varmt som om han bekräftat ett löfte.

»Tror du dessutom, att jag någonsin skulle kunna glömma hvad du offrat för mig?»

Offrat! Var *det* att offra att välja det högsta! Hon lutade hufvudet mot hans bröst och slog armarna kring hans hals, med en fast, innerlig förnimmelse af att julstämningen skulle räcka, så länge lifvet räckte.

Men hvarför *de* två gifte sig med hvarandra, det kunde staden aldrig lära sig begripa!

FÖRNEKELSE

För ett par tiotal af år tillbaka bodde, högt uppe på Söder, i ett litet rödmåladt trähus, tvenne qvinnor, hvilkas egendomliga lefnadssätt väckte grannarnas såväl undran som nyfikenhet. Om deras föregående lif kände man föga eller intet. Man visste endast, att mamsell Palm, husets egarinna, härstammade från Bohuslän, att hon vid sin faders död flyttat till Stockholm samt att hon genom en kommissionär låtit inköpa sitt nuvarande hem, som såldes mycket billigt, tack vare det vanrykte, hvari det råkat genom förre egarens der föröfvade sjelfmord. Mamsell Palm var en ful, kärf, medelålders qvinna, som hvarken väckte eller tycktes önska väcka några slags sympatier. Hon lefde i en den mest afstängda enslighet, tog aldrig emot besök, gick sällan eller aldrig ut — med undantag af söndagarna, då hon regelbundet infann sig i högmessan — tilltalade ingen och sva-

rade, om hon blef tilltalad, så kort och afvisande, att det inte föll någon in att upprepa försöket.

Så småningom började grannarna, enkla, godhjertade menniskor, att betrakta det lilla husets nya egarinna med en blandad känsla af ovilja och fruktan. Man visste intet ondt om henne, men man trodde henne om ingenting godt, och de flesta undveko om möjligt att taga vägen förbi hennes fönster, invid hvilket hon ständigt satt, ständigt svartklädd, ständigt stickande, utan att någonsin lyfta upp ögonen eller visa skymt af intresse för lifvet utanför. I kyrkan lemnades den bänk, der hon hade sin plats, som genom en tyst öfverenskommelse, tom. »Man frös der», och så hade hon ett sätt att lyssna till de heliga orden, som rent af väckte anstöt. Endera satt hon stel och rak utan att böja på hufvudet eller stiga upp, när bruket så fordrade, eller också krusade ett föraktligt leende hennes läppar. Ja, ett par gånger reste hon sig upp midt under predikan, kastade en flammande blick på presten och lemnade med fasta, lugna steg kyrkan. Påföljande söndag syntes hon likväl på sin vanliga plats.

Ett par år försvunno. Då upptäckte man helt plötsligt, att mamsell Palm icke längre bebodde sitt hem ensam. En höstafton, just när klockan slog fyra, öppnades hennes ogästvänliga port, och en blek, smärt qvinnofigur, insvept i en brun

plyskappa och en svart sidenbahytt, kom utsmygande. Hon stannade ett ögonblick på portsteget, såg sig omkring med skygga blickar och aflägsnade sig med mjuka, litet vacklande steg. Efter precis en timme kom hon tillbaka, öppnade porten lika försigtigt som hon nyss stängt den och gled in, ljudlös som en skugga.

Från den dagen, vädret fick vara huru som helst, kunde man få se samma scen upprepas utan den minsta förändring. Som egenheter anmärktes, att hon aldrig syntes till på söndagarna samt att hon aldrig tog vägen förbi mamsell Palms fönster. Hvarifrån hon var, när eller hur hon kommit, visste ingen, och det förblef också, trots alla efterspaningar, en hemlighet. Deremot upptäckte man snart, att »Bleka Mamsell» som den nykomna snart allmänt kallades, var mera folkskygg än sjelfva mamsell Palm. Blotta åsynen af ett främmande ansigte var nog att förmå henne vika af i första bästa gränd; blef hon nödsakad att gå in i en bod, höll hon sig så i skuggan och talade så lågt, att man knappast urskilde hvad hon sade, och helsade någon på henne, dertill drifven af medlidande, vände hon skrämd och förvirrad bort ögonen.

Trots dessa egenheter uppväckte hon det lifligaste deltagande. Hennes skygga blick, bleka kinder och förskrämda väsende voro, enligt grannarnas åsigt, idel anklagelsepunkter mot mam-

sell Palm, mot hvilken oviljan blef starkare än någonsin.

Slutligen, en dag fram mot våren, beslöt en energisk, välvillig grannfru, efter samråd med några i saken intresserade, »att försöka göra något för den stackars menniskan». Hon gensköt Bleka Mamsell bakom en knut och lät henne förstå, att hon hade vänner, som både kunde och ville hjelpa, om hon hade det för svårt. Bleka Mamsell mumlade några förvirrade ord om — »att hon inte förstod — att hon hade det mycket bra — att mamsell Palm — var mycket god —» och höll sig efter detta attentat inne en hel vecka. När hon slutligen åter syntes, bar hon ett flor för ansigtet och smög så tätt intill husväggarna, som om hon derigenom hoppats kunna göra sig osynlig.

Räddarinnorna blefvo sårade, och från den stunden fick Bleka Mamsell vara i fred. Slutligen vande man sig vid henne, medlidandet, icke längre underhållet genom åsynen af hennes sorgsna ansigte, dog ut, och till sist glömde man bort att sysselsätta sig med hennes angelägenheter — till dess nya förhållanden gåfvo dem nytt intresse.

En kulen, grå vintermorgon, ungefär fyra år efter Bleka Mamsells första uppträdande stod mamsell Palm framför spisen i sitt kök sysselsatt med

kaffekokning. Elden flammade allt emellanåt upp, kastade skarpa reflexer öfver hennes mörka, orörliga figur och upplyste för ett ögonblick det stora otrefliga, på möbler nästan alldeles blottade rummet i praktfull glans.

Mamsell Palm stirrade framför sig, och det var tydligt, att de stora, hvita, med synnerlig omsorg vårdade händerna fullkomligt mekaniskt förrättade sitt husliga värf.

De mörka, buskiga ögonbrynen voro hopdragna, och munnen så fast sluten, som om den pressats ihop med våld. Det var svårt att få se ett mera hårdt, osympatiskt ansigte än hennes, och dock tog man icke blicken derifrån utan tvekan

Man erfor samma känsla som om man stått framför en mark, söndersliten af jordbäfningar, qväfd under glödande, sedan stelnad lava — man undrade hvad som funnits der förut!

Klockan slog tre qvart till sju. Mamsell Palm spratt häftigt till, lyfte af kaffepannan och hälde dess innehåll i en liten messingskanna, som hon sedan ställde på en redan iordninggjord frukostbricka, hvarefter hon aflägsnade sig. Just som sista sjuslaget förklingat, öppnades dörren till ett rum, beläget innanför köket, och Bleka Mamsell syntes på tröskeln. Hon kastade en längtande blick på den andra dörren, som ledde till förstugan, på hvars andra sida mamsell Palm hade sitt rum, hvarefter hon med en suck tog brickan och åter-

vände in till sig på det nogaste igenstängande dörren. Strax derpå kom mamsell Palm tillbaka. När hon fick se, att bordet var tomt, krusade ett föraktligt leende hennes läppar, och med tunga, fasta steg, som om det gält att göra sig påmind, började hon att gå fram och tillbaka i rummet.

Klockan åtta intog hon sin plats vid fönstret, som hon först lemnade i och för lagandet af middagen, hvilken af Bleka mamsell hemtades på samma sätt som frukosten — qvällsvarden likaså. Ehuru köket således flera gånger dagligen besöktes af det lilla husets båda och enda innevånare (Mamsell Palm hade ingen jungfru, endast en madam som gick »till och ifrån»), hände det aldrig, att de sammanträffade. Tiden var uträknad i minuter och sekunder för att göra ett sådant sammanträffande omöjligt, och de missräknade sig aldrig. En gång, ett par veckor efter Bleka Mamsells ankomst, inträffade verkligen, att hon infann sig två minuter för tidigt, hvarigenom hon råkade att få se en skymt af sin värdinna, men det inträffade icke vidare. Påföljande morgon låg det en skrifven lapp på frukostbrickan af följande lydelse: Glömmer du dig en gång till, äro vi skilda; du känner mig.»

Samma dag på middagen kom en urmakare och satte upp tre alldeles lika klockor i de tre rummen; och för honom öppnades sedermera mamsell Palms port regelbundet en dag i veckan.

Från den stunden var också Bleka Mamsell »inruckad». Den första i hvarje månad låg ett kuvert, innehållande fem kronor, på hennes bricka. Det var den enda gemenskap hon hade med sin värdinna, men att hon icke skulle komma i tillfälle att glömma henne, derom drogo de tunga stegen, som dagligen ljödo, försorg.

Sålunda förflöto fyra år utan hvarje annan synbar förändring, än att mamsell Palms mörka, hårda ansigte blef än mörkare, än hårdare och Bleka Mamsells lätta steg allt tröttare och långsammare.

En ruskig novemberqväll satt pastor L., komministern i församlingen, framför brasan i sitt trefliga ungkarlsrum och njöt såsom blott en passionerad rökare kan njuta af en god cigarr, när han störtes af tamburklockans häftiga pinglande. Det var bud från mamsell Palm, att hon ville tala med honom genast. Hon låg illa sjuk sade budbärerskan (madamen som gick till och ifrån), och var ifrig, att han skulle komma strax.

Med en känsla både af saknad och undran lade pastorn cigarren ifrån sig för att åtlyda kallelsen. Han hade länge med nyfikenhet och intresse observerat sina besynnerliga församlingsbor, ja, han hade till och med undrat, om det inte vore hans pligt som själasörjare att göra dem ett besök för att öfvertyga sig om sanningsenligheten af de besynnerliga rykten, som om

dem voro i omlopp — men han hade »inte kommit sig för». Det hände ibland, att pastor L. »inte kom sig för». Han var en frisk, gladlynt natur, som tog både lifvet och de presterliga pligterna temligen lätt. Icke så att han försummade dem. Tvärt om: han uppfylde dem med största samvetsgrannhet, så snart de stodo honom klara, men att *göra* dem klara dermed sköt han upp i det längsta.

Han hade valt den presterliga banan af det skäl, att den fortast och säkrast gaf honom bröd. — Visserligen icke utan en liten strid, ty kallelse egde han ingen — men han hade aldrig behöft ångra sig. Han var omtyckt af så väl förmän som församlingsbor, hade hastigt vetat förskaffa sig en viss presterlig rutin, som togs för begåfning, och skötte om sitt kall med denna trygga, lugna sjelfmedvetenhet, som godt samvete, vana och orubbad framgång skänka.

Regnet strömmade. Pastor L. förebrådde sig sin tanklöshet att inte ha tagit på sig sin regnkappa. Så kom han helt hastigt ihåg, att han borde ha medfört de heliga nådemedlen. Naturligtvis var det nattvarden hon ville ha! »Nå, i värsta fall finge han väl skicka hem efter dem.»

Ändtligen voro de framme. Pastorn gick in i köket, dels för att taga af den våta ytterrocken och värma sig, innan han uppsökte den sjuka, dels för att »se sig omkring». Han framkastade

några frågor, men madamen — en pessimistisk natur — kände inga detaljer.

Mamsell Palm hade varit sjuk en vecka; fattigdoktorn hade hon varit efter i går, pastorn i dag, det var allt hon visste, och det visste pastorn förut, åtminstone det senare. När pastor L. öppnade dörren till mamsell Palms rum, tog han ett ofrivilligt baksteg. Det var som om en iskall skugga famnat honom och hindrat honom att andas. Det föreföll honom som om han aldrig sett en glädjelösare bostad. Inga gardiner för fönstren, stela, hvitmålade möbler, inga blommor, inga småsaker, med hvilka ensamma qvinnor så att säga bruka befolka sina rum — allt var kallt, stelt, intresselöst. Den sjuka satt ombäddad af kuddar i sängen. En enda blick på det afmagrade, förstelnade ansigtet var nog för att säga pastorn, att det var till en dödsbädd han kallats.

»Guds fred», helsade han. Men han tyckte att orden läto så märkvärdigt dofva och kraftlösa. Det var som om de yttrats långt, långt borta.

Mamsell Palm böjde obetydligt på hufvudet.

»Det är så godt», sade hon med kort, kärf röst, »upplysa, att pastorn blifvit kallad som verldslig, inte som andlig rådgifvare.» Hon kastade en ironisk blick, först på den oklanderliga kragen, sedan på den välsittande prestrocken, som pastor L. alltid bar, när han var ute i förrättningar.

»Saken är den, att jag satt upp mitt testa-

mente; känner ingen, och som jag anser er vara hvad verlden kallar en hederlig karl, har jag utnämnt er till exekutor. Ansåg dock bäst fråga, om ni vill åtaga er förtroendet? Ni får ett ädelt värf att fylla, tillade hon med en skymt af hån, när pastorn något dröjde med svaret. »En förtappad själ att frälsa, men till helvetet kommer den ändå», mumlade hon för sig, »om ett helvete finnes.»

»Min pligt är att hjelpa, der hjelp behöfves, sade nu mildt pastor L., som kommit till insigt om att hans tvekan nyss, förorsakad af fruktan för »bråk», grälande arfvingar m. m., minst sagdt varit opresterlig, »men vi skola hoppas», tillade han uppmuntrande, »att min hjelp i *det* afseendet inte kommer att behöfvas ännu på länge.»

Han lade en viss tonvigt på ordet *det* för att förskaffa sig en öfvergångspunkt till det andliga området, dit han, trots hennes ord nyss, ansåg det vara sin pligt att söka föra hennes tankar.

»Bah!» svarade mamsell Palm föraktligt. »I något annat afseende *kan* ni inte hjelpa mig. Tack emellertid för löftet — och god natt!»

Hon tog ett förseglad kuvert från bordet bredvid sängen och räckte honom.

»Se så, tag», sade hon otåligt, när han dröjde. »Jag är van betala de tjenster, som jag aftvingar folk.»

»Och jag är van att inte ta betalt för de

tjenster jag som själasörjare utöfvar», svarade pastor L. med vacker värdighet.

»Såå? Inte ens af mig?» Rösten var bitter. »Nå, som ni vill!» Hon vände sig mot väggen.

Pastorn lade brefvet tillbaka på bordet, hjeltemodigt qväfvande en sista lockande hägring om en låda fin-fina cigarrer, och väntade tåligt. Att öfvergifva en döende kunde inte falla honom in.

Plötsligt vände mamsell Palm sig om. En mörk rodnad steg upp till kinderna och ögonen blixtrade af feberglöd.

»Jaså, ni är ännu qvar», sade hon häftigt. »Jag begriper», tillade hon gäckande; »gamen vädrar rof, men här blir ingenting öfver åt dig, prest!»

»Ni har en odödlig själ, den blir öfver åt mig», sade pastor L., med en slags lugn sjelfkänsla.

»Åt *er!*» Hon skrattade kort. »Jag har gått i kyrkan, det är sant, men vet ni hvarför? Jo, derför att det roat mig så obeskrifligt höra, med hvilken säkerhet ni och de andra lofvat er hjord lycka och salighet, bara de följde det spruckna ljudet af er skälla — denna skälla, som bara har en ton — och dertill en falsk — —! Själ, själ» — upprepade hon sedan — som halft i yrsel. »Jag har ingen själ; den dog för länge sedan — bit för bit, ja, bit för bit! Nu har jag bara *en* känsla qvar, och den kommer att följa mig i min graf.»

»Kärleken till er frälsare, Jesum Christum, inte sant?» frågade pastorn mildt uppmuntrande.

»Frälsare, frälsare?» Hon strök med handen öfver den feberglödande pannan. »Prestnonsens! *Mig* har ingen frälst. Frälsare!» upprepade hon. »Från *hvad* har han frälst oss? Från lidanden, från brott, från orättvisa hemsökelser och årslånga qval? Ingalunda. Från det straff, som vi, enligt en *allgod* försyn, skola lida för medärfda synder? Ingalunda. Först när vi utvecklat ett öfvermenskligt mod, en öfvermenskling försakelse, först när vi i feg ödmjukhet kysst den hand, som slår utan att vi ens veta hvarför, tecknar han under vårt rekommendationsbref till evigheten. En sådan *frälsare* förnekar och föraktar jag!»

Trött sjönk hon åter ned mot kuddarna.

Pastor L. ryckte till som om en gammal bekant slitit i prestrocken, nickade som omedvetet gillande, men sedan sade han strängt:

»Betänk dock, olyckliga, att vi med de dåliga böjelserna äfven fått kraft att dem bekämpa och öfvervinna.»

Ett bittert leende krusade för ett ögonblick den döendes läppar. »Kämpa», upprepade hon, »det ordet för ni prester alltid på tungan, som om ni inte visste hvad kamp är. Hvad är att hata sin moder, förbanna sin fader, kämpa på lif och död med sin broder, mot att strida mot sina egna passioner, att rycka upp sina böjelser med roten och trampa sitt hjerta, som ropar efter

jordisk sällhet, under fötterna! Och *hvarför* skulle vi göra allt detta? Jo, för att behaga en Gud, som först i nyckfull grymhet begåfvar sina offer med glödande passioner och sedan straffar dem, som dessa tillfredsställa, eller också — nekar dem ett sådant tillfredsställande — för en inbillad belöning i en annan verld, om hvilken vi känna intet. Hör ni, intet!» Hon lutade sig stridslystet framåt och strök, som väntande, tillbaka det tunga, svarta håret.

Pastor L. öppnade munnen en gång, flera gånger, som för att säga något, men fick inte fram ett ljud. Han kände sig lik en blindpipa, som man trampade på: han hade ingenting att ge. Han torkade sig i pannan med den stora, bländhvita näsduken. I det ögonblicket kändes det som om han sålt både sig sjelf och sin Herre för trettio silfverpenningar.

»Ni hädar», mumlade han slutligen, »hädar...»

»Nå än ni? Jag föraktar er Herre af hjertat; ni smeker honom med munnen. Hvilket är ärligare? .... Hvad vet ni, hvad kan ni, hvad ger er rätt att sitta till doms. Säg? Den som lidit *mest,* är prest...!»

Den exaltation, som hittills hållit henne uppe, gaf nu plötsligt vika. Dödsblek och badande i svett sjönk hon tillbaka mot kuddarna. »Låt mig dö i fred», mumlade hon trött; »frid kan ni ändå inte skänka mig!»

I detsamma sköts dörren sakta upp, och en blek, smärt qvinnogestalt med djupa skuggor under de rödgråtna ögonen gled in i rummet. Hon stannade strax inom dörren och fäste med ett slags förtviflans mod ögonen på den sjuka, som vid hennes inträde blixtsnabbt rest sig upp och krampaktigt omfattat sängstolpen med båda händerna. För ett ögonblick, ett enda, möttes deras ögon i en blick af dödlig ångest och dödligt hat, men då sträckte mamsell Palm ut armen och pekade oemotståndligt befallande på dörren.

Bleka Mamsell, ty det var hon, tog ett steg framåt, knäppte bönfallande ihop sina händer, under det de skälfvande läpparna förgäfves försökte att framstamma några ord. Men den obevekliga armen rörde sig ej.

Tystnaden i rummet var så djup, att man hade kunnat höra en knappnål falla. Mamsell Palm satt så orörlig, som om hon varit huggen i sten, endast ögonen brunno. Bleka Mamsell höll blicken så stelt fäst på den framsträckta armen, som om den magnetiserat henne, och pastor L. andades knapt, anande att han stod framför slutscenen i det hemlighetsfulla drama, som utgjordes af dessa qvinnors lif. Men plötsligt började Bleka mamsell att baklänges draga sig tillbaka. Ögonen voro vidgade af fasa, och hon darrade så, att hon knapt kunde stå. Hon stannade, tvekade, men slutligen slog hon båda hän-

derna för ansigtet, uppgaf ett gällt skri och störtade ut.

Med en suck af oändlig lättnad, nästan af triumf, sjönk mamsell Palm tillbaka.

Pastor L. hade bara en fast förnimmelse, den, att han åtminstone måste rädda henne från *detta*. Han läste upp psalm efter psalm, bön efter bön vackert, långsamt, höjande och sänkande rösten, som han var van, men det föreföll honom som om orden, i stället för att nå fram, återfallit på honom sjelf i förkrossande tyngd, och han egde inte kraft att höja dem! . . . Han talade om försonlighet och frid, om straff och dom; han ansträngde sig till det yttersta för att väcka detta slumrande samvete: förgäfves. Då kom det ett plötsligt begär öfver honom att slå denna oböjliga qvinna med hennes egna vapen, ett uppflammande minne från Upsala-tiden, då hans bevisning ansågs starkare än hans tro. Den stackars förtviflade, utjagade qvinnan stod framför honom så bönfallande klart. Han *skulle* hjelpa henne!

»Om Gud är sådan ni föreställer er honom», sade han tvärt, »hur kan ni då så hata ett medoffer för hans grymhet? *Hvad* han än har brutit emot *er*, bör hon ju dock, enligt er åsigt, vara oskyldig.»

Ett egendomligt, nästan stolt leende krusade för ett ögonblick den döendes stela läppar.

»Det är möjligt», sade hon slutligen; »*men man ser inte Gud!*»

Strax derpå började dödsarbetet. Pastor L. rabblade upp bön efter bön lik ett urverk, som måste gå till dess kedjan är utlupen. Om hon lyssnade till eller förstod hvad han sade, det visste han ej. Ansigtet behöll sitt uttryck af jernhård kyla, men i sjelfva dödsminuten gledo långsamt, nästan högtidligt tvänne tunga tårar ner för de stelnade kinderna. Den till hälften brustna blicken fick ett uttryck af oändlig befrielse; nästan med vällust sträckte hon ut sig, förde med svårighet båda sina händer till sina läppar, kysste dem långsamt liksom med saknad, såg sig litet sökande omkring, drog ett andetag så djupt, att det liknade en snyftning — och dog.

Pastor L. läste bönen för de döda, en gång, flera gånger, så om igen, det hörde han. Sedan reste han sig från sin knäböjande ställning, slog med näsduken bort dammet från byxorna, tummade mekaniskt på kragen, men tog bort fingrarna som om han bränt sig. Nästan skyggt kastade han en blick på det lugna ansigtet framför sig, fuktade näsduken med litet eau de cologne ur en flaska, som stod på bordet, flyttade undan lampan, så att den döda kom i skuggan, hvarefter han aflägsnade sig sättande ned fötterna så försigtigt, som om han fruktat att lemna märken efter sig på det nästan plågsamt hvita golfvet.

Han hade inte tagit många steg, förr än han med foten stötte emot ett mjukt föremål. Det var Bleka Mamsell, som, insvept i en tunn schal, tillbringat natten hopkrupen utanför mamsell Palms dörr. Hon tycktes nästan döende af köld och mattighet.

Pastor L. återfick genast sin sjelfbehersk-ning. Han lyfte upp henne, talade vänligt och uppmuntrande, men endast med största svårighet lyckades det honom att locka in henne i köket, der ännu en brasa kolade. Utan att bry sig om att väcka madamen, som satt och sof i en vrå, kastade han skyndsamt några torra trän på elden, som snart flammade upp i full låga, hvarefter han med vänligt våld förmådde sin skyddsling att taga plats så nära intill den som möjligt.

Bleka Mamsell lät handtera sig viljelöst som ett barn, men plötsligt gled hon ned på knä och höll de skälfvande händerna öfver elden. »Det gör godt, mycket godt», mumlade hon.

Der hon låg belyst af det fladdrande eldske-net, som så småningom framlockade svaga rosor på de infallna kinderna, kunde pastor L. icke undgå märka, att hon i sin ungdom måtte hafva varit utomordentligt vacker. Det låg ännu ett skimmer af skönhet öfver de fina, nästan barns-liga dragen, som rent af frapperade.

Pastor L. hade kommit allt mera i jemnvigten;

han till och med ryckte på axlarna åt sin ångest nyss derinne. *Hvem* hade kunnat uträtta något mot en förhärdelse sådan som denna!

Bleka Mamsell låg ännu stilla. Det var som om hennes kropp blott långsamt återfått sin lifsvärme. Men hastigt strök hon tillbaka det ljusa, vågiga, egendomligt luftiga håret, såg sig omkring med förvirrade blickar och sprang upp.

»Hur är det med henne nu?» frågade hon hviskande.

»Bättre», svarade pastor L. högtidligt. Men så kom ångesten från nyss tillbaka. Hur visste han, att det var *bättre?* Var det inte snarare hans pligt som prest att tro — att tro motsatsen?

»Sofver hon?» Tonen var ifrig.

Pastorn nickade tyst. Den eljest så lätt flytande vältaligheten var som utsinad.

Ett uttryck af oändlig lättnad öfverfor Bleka Mamsells ansigte.

»När man sofver, blir man ju bättre — alltid bättre — inte sant?»

Men så anade hon helt plötsligt sammanhanget och grep krampaktigt kring pastor Ls arm.

»Ni menar — menar — väl inte . . .?»

I så milda ordalag som möjligt meddelade henne nu pastor L. dödsbudet. Först stod hon stilla, andlös, nästan som bedöfvad, men sedan stötte hon honom våldsamt ifrån sig.

»Nej», flämtade hon. »Nej!» — nu flög ordet kort och bestämdt. »Inte död! Hon är inte död — hör ni, inte död! Säg, inte död!» tillade hon nästan smekande. »Hon *kan* inte, *får* inte vara död utan att...»

Men när pastor L. bibehöll sin tystnad, utbrast hon ut i så gälla ångestskri, att vakhustrun rusade upp ur sin vrå i tanke att dödskampen för den sjuka begynt.

Hastigt drog en ljusning öfver de upprörda dragen. Hon omfattade ånyo pastorns arm i ångestfull förbidan.

»Man kan ju inte dö utan att förlåta? Jo, andra — men inte hon — inte hon! Naturligtvis förlät hon. Hon ville bara skrämma mig med handen, den förfärliga handen!» tillade hon rysande. »Hvad sade hon — hur sade hon?»

De torra, glänsande ögonen hängde fast vid pastorns läppar, som om hon väntat, att de skulle öppnas till förkunnandet af lif eller död.

Pastor L. vände bort hufvudet. Det kändes som om hans presterliga lif gripit honom vid halsen och hotade att qväfva honom Hade *han* egt evangelii ande, hade *han* varit hvad han bort, kanske då att... Nej, det var ju en galenskap detta!... Han mumlade några ord om — »döden oförmodadt hastig — troligen ämnat — inte hunnit» — och klappade henne, inte presterligt lugnande som vanligt, utan nästan skyggt,

halft kamratligt på handen. Bleka Mamsell lyssnade girigt, men plötsligt släppte hon hans arm, ansigtet fick ett slött, intetsägande uttryck, och med trötta, släpande steg gick hon mot sitt rum, men hann inte mer än halfvägs förr än hon stannade, vacklade, slog ihop händerna öfver hufvudet och sjönk till golfvet i häftiga konvulsioner. —

Ännu en gång blef det lilla huset och dess invånare grannarnas käraste samtalsämne. Begrafningen, som försiggick en qvällstund utan både klockringning och procession, »alldeles som efter en sjelfspilling», Bleka Mamsells sjukdom, pastor L:s oförtröttade nit — allt detta var nog att hålla intresset vid makt i veckor, ja, månader, till dess afslutningen kom.

Ändtligen fick man höra, att Bleka Mamsell var förklarad utan all fara; samtidigt tycktes också pastor L. börja att lefva upp igen. Han hade varit så besynnerlig på den sista tiden, så nästan folkskygg, afsagt sig förrättning efter förrättning och talat så lågt och fort på predikstolen, som om han blygts för sina egna ord. Men nu var han sig lik igen. Man visste bestämdt, att han på begrafningen hos den rike grosshandlar K. talat så vackert, så värdigt och tröstande, att han väckt allmän beundran, och nyårsdagen höll han en predikan så utmärkt, att den allmänt ansågs ha fört honom många steg närmare den

nyss ledig blifna kyrkoherdebefattningen, som han samtidigt sökte.

Man antog, att mamsell Palm gifvit honom förtroende om något förfärligt brott, hvilket bragt honom ur jemnvigten för en tid, och hennes rykte blef om möjligt sämre efter hennes död än hvad det varit under hennes lif.

Först tre månader efter mamsell Palms död öppnades testamentet, som dittills legat förvaradt hos hennes advokat. En känsla af grannlagenhet hade förbjudit pastor L. att göra några anordningar så länge hans besynnerliga myndling sväfvade mellan lif och död, och så tyckte han om att få gifva henne allt hon behöfde. Det kändes som en upprättelse mot honom sjelf. Han erfor en besynnerlig känsla af skuld gent mot denna qvinna, som var omöjlig att öfvervinna.

Det var en klar, vacker Januaridag, när pastor L. ändtligen kunde delgifva Bleka Mamsell testamentets innehåll, som var märkligt nog. Af hela förmögenheten, uppgående till omkring trettio tusen kronor, huset inberäknadt, skulle mamsell Hélène Sivert, »Bleka Mamsell» kallad, njuta ränta under sin lifstid, »på det hon ej må komma att lida nöd», som det hette. Efter hennes död skulle penningarna sändas till en uppgifven stad i Norge och der på en gång utdelas bland de fattiga »som ett minne från en landsman». Huset deremot, med allt hvad deri fanns,

skulle efter pastor L:s val lemnas »till någon äldre, af ödet misshandlad qvinna, som ville lefva i fred med sina minnen.» Hon ville bli begrafd i tysthet på fattigkyrkogården och förbjöd, att något slags minnesmärke fick sättas upp på hennes graf. Det var allt. Handlingen var uppsatt i fullt laglig form, och pastor L. nämnd till ensam exekutor.

Bleka Mamsell lyssnade med den mest spända uppmärksamhet. Hon satt för första gången uppe, insvept i en mjuk, blå nattrock, som pastorn anskaffat. Det afklippta håret föll i korta, vågiga bucklor, de ovanligt vackra, ljusbruna ögonen voro onaturligt stora och klara. Hon såg ung, nästan skär ut.

»Mer», frågade hon ifrigt. »Står det ingenting mer?»

Pastor L. lutade sig ned och tog upp en knappnål från golfvet. — Sedan lät han henne förstå, att en omtanka sådan som *denna* i och för sig var så god som en förlåtelse, om det var förlåtelse hon åtrådde — och att så var visste han väl.

Bleka Mamsell skakade på hufvudet. »Hon förlät ej», sade hon lågt, »och hur kunde hon», tillade hon sakta. — Detta var den enda gång, som någon af dem häntydde på det förflutna. Bleka Mamsell iakttog en orubblig tystnad, och pastor L. gjorde inga frågor. Det var som om den presterliga myndigheten dött ut, så snart han

satte foten inom detta hus. Han vände alltid bort hufvudet, när han gick förbi Mamsell Palms dörr. Det föreföll honom, som om det öfver den med eldbokstäfver stått ristadt: Den som lidit *mest*, är prest!

När Bleka Mamsell blef starkare, var det tydligt, att hon försökte inrätta sitt lif så som om ingen rubbning inträffat. Hon smög ut på sin vanliga tid, öppnade dörren till köket vid bestämda klockslag, men såg mycket olycklig ut, när hon fann bordet vara tomt. Som det var nästan omöjligt att få henne att förtära något, hittade pastor L. slutligen på, understödd af läkaren, att låta henne hemta sina måltider som förr, och från den stunden lade sig ett uttryck af relativt lugn öfver det sorgligt härjade ansigtet. Hon var till ytterlighet nervös och skygg. För att hon inte skulle vara fullkomligt ensam, anskaffade pastor L. ett äldre hyggligt fruntimmer, som snart gjorde det förr så otrefliga köket beboeligt och hemtrefligt, men henne undflydde hon som om hon fruktat gifva henne pesten. — Hon mumlade något om — »att hon inte vore värd» — tilltalade henne aldrig — och såg så plågsamt förlägen ut vid hvarje försök till vänlighet, att allt slags närmande af nödtvång måste dö ut. — Sin mesta tid tillbringade hon läsande i en tunn, svart bok, hvars skrifna innehåll hon nästan plånade ut med sina tårar; eller också gick hon fram och tillbaka sakta jemrande sig

— men högt klagade hon aldrig. Det låg någonting hopplöst, utslitet, öfver hela hennes väsen, som om all hennes motståndskraft med våld blifvit bruten. — Fram på våren började hon att tyna af allt mer; snart förmådde hon endast undantagsvis lemna sitt rum. Pastor L. besökte henne dagligen, kom med fickorna fulla med namnam och småsaker, hvarmed han trodde sig kunna glädja henne, talade gladt och uppmuntrande, berättade små historier — med ett ord: gjorde allt han kunde för att hennes lif skulle bli drägligt — men när läkaren talade om, att hon troligen inte skulle komma att öfverlefva våren — kom en känsla af obehag öfver honom.

»Var det inte hans pligt med det kall han beklädde att söka rädda denna kanske skuldbelastade själ till ett högre lif? Att lära henne kasta sina sorger på Honom, som all börda lättar? — Att sprida ljus i detta förmörkade sinne, hopp i detta förtorkade hjerta —? Han visste att så var — och ändå dröjde han — af feghet — af oförlåtlig feghet, som han sade sig sjelf. Slutligen grep han verket an med ett slags förtviflans beslutsamhet — och misslyckades, misslyckades fullkomligt. Här stötte han inte på gudsförnekelse och förhärdelse, men på ett ödmjukhet, som frivilligt ställde sig utom gränserna för Guds omsorger. Att Gud var god, trodde hon visst, »efter så många sade det,» men att han var till-

räckligt god att äfven bry sig om *henne* — derom kunde hon inte öfvertygas. Bönen ansåg hon som ett privilegium för ett fåtal — men inte för sådana som *hon*. Det var som om hon fruktat, att bekännelsen om hennes synder skulle komma Gud sjelf att rodna. Endast *de andra* (hvilka de andra voro, sade hon aldrig) förläto »der uppe», vore hon nöjd; — resten fick vara sådant det var — det var utan bot — hon vore inte bättre värd. Pastor L. försökte förgäfves att tända denna fullkomligt slocknade sjelfaktning. Han talade, talade så svetten trängde fram på den ljusa, höga pannan. Icke om dom och straff, dertill kunde han icke förmå sig, men om frid och salighet. Han lockade, bad, målade i så ljusa färger han förmådde. — *Men* han målade. Han kände sjelf, hur trasgrann han gjorde Gud, i stället för att visa honom i all hans enkla storhet. Han arbetade upp sig i ett slags extas, som lockade tårar i hans egna ögon — det var som om det icke längre gält att rädda *henne* utan honom sjelf. Men nu grep läkaren in. »Patienten fick på inga vilkor uppskakas vidare.»

»Uppskakas? Det var just *det* hon inte blef — —».

»Hennes nerver».

»Jaså, hennes nerver». Det kändes som om en omild hand ryckt ned pastor L. till jorden från

hans uppskrufvade flygt. — *Detta* var således allt han vunnit!

Vid pingsttiden var Bleka Mamsell så svag, att hon inte förmådde lemna sängen. Hennes nervositet tilltog allt mer och mer. Hon kunde tillbringa timmar med att gno den ena foten mot den andra utan att hvila förr än skinnet var afnött, eller också med att rulla hufvudet fram och åter till dess kudden var genomdränkt af svett. Hon talade mindre än någonsin. Det var som om hon fruktat att höra sin egen röst. Krafterna sjönko hastigt. Frågan gälde inte längre veckor, utan dagar. En dag när pastor L. besökte henne, fann han henne till sin förvåning, fullt klädd liggande på soffan, som var framdragen till fönstret, från hvilket man såg en skymt af kyrkogården, der mamsell Palm hvilade. Hon hade händerna fulla af gullvifvor, som någon af grannarnas barn burit dit, och han hade aldrig sett henne så lugn och glad som nu. — För första gången tycktes pastor L:s ankomst hvarken väcka hennes förlägenhet eller ångest — något som förut alltid varit fallet — och när han skulle gå, räckte hon honom handen frivilligt, hvartill han förgäfves förut sökt förmå henne, och sade på sitt afbrutna, egendomliga vis. »Herr pastor — ni har varit mycket god — jag — ber er förlåta — menar sedan — när ni får veta — *hvem* ni beskyddat — jag har velat säga — inte förmått — menar

— —.» Tårarna stego henne i ögonen och läpparna började att skälfva. Pastorn skyndade sig att säga några lugnande ord. Hon lät blommorna intresselöst falla till golfvet och såg frånvarande ut genom fönstret.

»Jag drömde — en så härlig — dröm i natt» — sade hon slutligen lågt. —» Så härlig —!» Hela ansigtet strålade till. — »Att hon och de andra — förläto!»

»Och Gud» — — framkastade pastor L. af gammal vana.

Hon såg upp med en skygg, trött blick —. För henne var det tydligen nog, att »de andra» förläto — till och med i drömmen —

Påföljande morgonen, när sköterskan vaknade, fann hon Bleka Mamsells säng tom och henne sjelf försvunnen. Hon blef förskräckt, sprang ut och anskaffade hjelp, men de fingo länge söka förgäfves. Slutligen föll det någon in att skjuta upp dörren till mamsell Palms rum, som efter hennes död stått skytt och obegagnadt, och härinne på knä med hufvudet lutadt mot sängbalken, händerna sammanknäppta och ett lugnt leende på läpparna, låg Bleka Mamsell, död.

Begrafningen försiggick en solig eftermiddag. Klockorna ringde högtidligt, kistan var nästan

höljd af blommor, ditlagda af vänliga händer, processionen lång. Nästan hela grannskapet följde med till grafven, till det sista troget en sympati, som ingen försökte förklara. Pastor L. höll ett kort, hjertligt tal, så upprörd och blek, som om han begraft en »kär anförvandt», som åhörarne sins emellan berömmande anmärkte. — Att det kändes, som om han kastat de tre skoflarna mull öfver något våldfört, kämpande inom honom sjelf visste ingen — mer än han.

Ett par veckor senare satt pastor L. i sitt rum framför skrifbordet, på hvilket låg ett tjockt konvolut med hans adress, som blifvit funnet i Bleka Mamsells gömmor, fast han icke förr än nu kommit i tillfälle att taga del af dess innehåll. Det jovialiska, trefliga ansigtet såg belåtet ut; han kom nyss från en mäktig gynnare och hade fått mer än förhoppning om den sökta kyrkoherdebefattningen. — Han lutade sig bakåt och lät med en känsla af välbehag några lätta moln af den kära cigarren uppstiga, under det han tänkte på det samtal han nyss fört. »Man måste hålla fast vid den enkla, renläriga tron.» Naturligtvis. Hvad skulle man eljest hålla fast vid? — Han gäspade till, som man gör när kropp och själ

befinna sig i ett harmoniskt tillstånd af välbefinnande och började att drömma angenäma framtidsdrömmar — men så kom han att kasta blicken på det ännu obrutna konvolutet. — Han rynkade otåligt ögonbrynen och slet nästan harmset af snöret.

Pastor L. hade börjat erfara en känsla af ovilja, ja, nästan hat emot dessa qvinnor, som så våldsamt brutit sig in i hans fredliga lif. Hade han följt sin böjelse, så hade han kastat paketet på elden utan att bry sig om innehållet, men så tog hans godmodighet och ärliga begär att göra sin pligt ut sin rätt. Han suckade, satte sig beqvämt och öppnade papperet, hvarvid ett bref och den lilla svarta bok, öfver hvilken Bleka Mamsell så att säga gråtit bort de sista månaderna af sitt lif, föllo ur. Mellan permen och första bladet låg ett bref med påskrift: »Till Hélène Sivert att öppna efter min död.» Det var skrifvet med fasta, runda bokstäfver och ljöd som följer:

»När jag i dina händer öfverlemnar dessa utdrag ur den dagbok jag haft för vana föra, är det inte för att gifva dig ett bevis på förtroende, utan för att resa upp ett hinder, i fall det efter min död skulle falla dig in att försöka blifva lycklig. Läs och se hvad du har gjort! Glöm ej, försök ej att glömma, att de förbannelser, som jag i åratal hopat öfver ditt hufvud följa dig hvart du går

och utgöra de reglar, som för dig stänga evighetens port —!»

Med en rysning för detta hat bortom grafven öppnade pastor L. boken — — —

Här och der var ibland ett, ibland flera blad bortskurna, tydligen temligen nyss. Derefter började de egentliga anteckningarna.

»Jag fyller tjugofem år i dag. — 'En vigtig dag i qvinnans lif. Den unga flickans ljusa drömmar ligga bakom henne, och lifvets allvar, lifvets strider taga vid.' Så läste jag i morse hos en känd fransk författare. Lögnare! utropade jag och jag upprepar det. Det fins qvinnor, som vid tjugofem år pröfvat lifvets 'allvar' tillräckligt för att betvifla, att något sådant som ljusa drömmar fins till; det fins qvinnor, som aldrig varit flickor, och flickor, som aldrig blifva qvinnor — men hvad betyder det? Sentensen låter bra, och för de qvinnor, som sjelfva inte ha reda på när 'striderna begynna', kan det ju vara bra att få se saken i tryck. Jag är förtviflad, galen, eller åtminstone på väg att bli det. Hvilket lif — hvilket lif! I morse när jag kom ned i salen, detta mörka, af solen skydda rum, kom min far emot mig, hostande bakom handen som vanligt — förlägen och skygg, också som vanligt — och yttrade: 'Hm — hm — — har den *äran* gratulera.' Men den hjertliga blicken, den varma handtryckningen, den kärleksfulla omfamningen

— hvar voro de? Borta, borta som alltid! Det är eget, nej, värre än eget, det är förfärligt att ega en far utan att någonsin ha erfarit hvad en fars ömhet vill säga — eller vågat visa ett barns kärlek.

Kärlek! Så underligt det ordet ljuder. Det smeker mitt öra som den ljufvaste musik och kommer mitt hjerta att draga ihop sig i skälfvande ångest. Tjugofem långa år utan ett ord af ömhet, utan en smekning, utan ens en blick af sympati! — Och att hungra, städse hungra efter allt detta!

Förr trotsade jag mitt öde — nu dödar det mig, men inte barmhertigt på en gång, utan tum för tum. Man talar om sår, som inte synas, men som döda sina offer genom inre förblödning. Mitt hjerta är ett sådant sår. Dess fulla, varma lifskraft strömmar öfver och qväfver mig! Som ingen annan firar min födelsedag, vill jag göra det sjelf, genom att i tankarna genomgå mitt lifs glädjerika historia. Min mor dog när hon skänkte mig lifvet — en usel gåfva som det var — min far betraktade mig från första stunden med en viss skygghet, nej, låt mig säga ut ordet — ovilja, derför att jag var min moders barn. Han älskade henne ej, hade aldrig älskat henne, men vek och svag lät han »skrämma sig» — som min sköterska uttryckte sig — att taga henne till maka — henne, som älskade honom med hela glöden af en passionerad själ och inte egde kraft

att dölja sin kärlek. Moder, moder, hur kunde du! Förr hade jag dött, tusen gånger hellre dött.

Min barndom var en enda, lång, grå skymning. Jag var ständigt ensam, och af de små fröjder, ljusa bilder och soliga drömmar, af hvilka ett barnalif brukar vara hopväft — mins jag intet. Jag var ett tyst, slutet barn, och med hvem skulle jag tala? Ju äldre jag blef, desto mer tilltog min fars skygghet — nej, låt mig säga ut ordet — ovilja. Det var nästan som om han fruktat mig — — Och jag, som ingenting bättre begärde än att få älska honom! — — Jag mins hur jag brukade smyga mig ned i boden för att genom glasrutan på kontorsdörren få betrakta hans bleka, trötta ansigte, der han satt nedlutad öfver sina böcker, — men *visa* min kärlek vågade jag aldrig. För att man skall kunna *ge,* måste det finnas någon, som vill ta emot — och han ville ingenting ha. Lyckligt det barn, hvars likhet med sin mor är en sådan nyckel till sin fars ömhet.

Vid tio års ålder skickades jag till skolan, der jag stannade i sex år utan att ens vara hemma under ferierna.

Mitt skollif? Hvad skall jag säga om det? Mycket eller intet? Bah! Det var mitt eget fel. Jag var klumpig, tystlåten, ful, och när man är klumpig, tystlåten, ful, har man inga rättigheter, och nådegåfvor har jag alltid försmått. — Jag

var ändå omtyckt — som buse för de minsta barnen. — Alltid något! De andra 'förstodo sig inte på mig' och sjelf kände jag mig så främmande i deras ystra krets som en gökunge insmugglad i ett svalbo.

Med hvilken ångestfull förvåning hörde jag dem inte tala om sina föräldrar, sina hem, sina syskon, om ömma smekningar och ömma ord. Åh, hur jag brann af begär att fråga dem, hur det kändes allt detta att blifva smekt, kysst, älskad! Hittills hade jag inte reflekterat öfver min fars kallsinnighet — jag hade lidit omedvetet — men nu! Stoltheten höll mig likväl tillbaka, men många gånger bet jag mina läppar i blod för att hålla orden och tårarna tillbaka.

När jag vid sexton år, nyss konfirmerad, lemnade skolan, tårades inte ett enda öga — och hvarför skulle de väl det! Jag hade ju inte som Hélène Sivert förstått att 'göra mig omtyckt'. — Ett lumpet uttryck för lumpna bemödanden! — Jag var vekare till sinnes än någonsin förr. Läsningen för presten hade upprört mig; jag kände ett behof af att ödmjuka mig — att rentvå andra och smutsa ned mig sjelf. Också flög mitt hjerta min far till mötes, som om det varit *han*, inte jag, som haft sexton års liknöjdhet och bristande kärlek att minnas. Så väl jag mins min »reentrée» i fädernehemmet! Det var en kulen försommardag. Bohusläns karga natur föreföll mig

kargare än någonsin, och sjöns häftiga brusande, som blifvit mig alldeles främmande, gjorde mig nästan sjuk. Men jag höll både blickar och tankar fästa mot målet, hemmet, och när slutligen den lilla gulmålade byggnaden, till hälften gömd under klipporna, mot hvilka bränningar slogo, mötte mina ögon, fyldes de af tårar och hjertat riktigt stormade. Min far stod i boddörren. Han föreföll mig mindre, håret hade blifvit tunnare och det blida, ljusa ansigtet magrare. Kanske — *kanske* — att han längtat — — kanske att — —

Nästan besinningslöst hoppade jag ur kärran och sprang fram med öppen famn. Jag kände, hur ögonen strålade och kinderna glödde. — Men han tog ett baksteg, betraktade mig med uppspärrade ögon och höll nästan afvärjande händerna framför sig, mumlande något om 'min mor — märkvärdig likhet —' tillade ett par förvirrade välkomstord och retirerade så hastigt som möjligt.

Och sedan!

Sedan har jag förestått hans hus, framsläpat dag efter dag, år efter år 'mig sjelfom nog'. Nej, inte nog, det är en lögn! Så långt ifrån nog som möjligt. Jag känner inom mig uppväxa ett allt kraftigare, ett snart allt uppslukande begär efter den sällhet, som man endast finner genom andra. Och mig kalla de högmodig, stel, känslolös! Jag föraktar den verld, som bedömer hvad

den *ser* och ingenting förstår af hvad den bedömer . . .

Numera se min far och jag hvarandra endast vid måltiderna, då vårt stående konversationsämne är väderleken. Skiftar inte *den*, känna vi oss båda rådlösa.

Jag bjöd till i det längsta att trots allt visa honom dessa små uppmärksamheter, som jag antog, att en älskad dotter brukade visa sin far, men han upptog mina bemödanden med så synbar förlägenhet, med så många hostningar och kruserliga 'tackar ödmjukast' och var så nästan barnsligt glad att få vända mig ryggen, att jag inte hade hjerta att plåga honom vidare.

'Fädernas (mödrarnas) missgärningar skola hemsökas på barnen' heter det. En mycket kärleksrik och vis förordning, som man inte kan undgå att beundra. Men det är sant! En gång uppflammade min fars slumrande ömhet. Han gaf mig en hund 'för att dela min ensamhet', som han uttryckte sig. En hund åt mig! Jag lät döda honom. Men hvad lönar det att tänka på allt det der eländet. Farväl födelsedag! Jag önskar, att jag aldrig skådat dig. Nej, det önskar jag ändå ej. Jag hänger fast vid lifvet med kropp och själ. Det måtte vara underbart härligt att *lefva* — lefva! Kanske . . .!»

Längre bort stod:

»Jag läste i går Jane Eyre. Så den qvinnan

retade mig med sin resonnerande, skolastiska kärlek! Hade jag varit så älskad, hade jag förr med egna händer strypt den vämjeliga qvinna, som stod oss emellan, eller stannat, som det var. Allt, hellre än lemnat honom! Kärlek helgar sig sjelf, och hon egde ingen rätt till honom. Om han tröttnat? Hvad mer. Jag hade ändå gjort honom lycklig och varit lycklig, i stället för att som den der kallblodiga hjeltinnan framkalla olycka efter olycka öfver hans 'älskade' hufvud. Skulle man tro romanförfattarne, måtte menniskorna ha isvatten i ådrorna i stället för varmt, sjudande blod. Jag önskar, att jag liknade dem! Hur relativt lycklig skulle jag då inte vara...!»

Åter längre bort stod:

»Trenne veckor ånyo framsläpade och samma hopplösa mörker. Jag har suttit en lång stund vid fönstret och lyssnat till regnets enformiga plaskande. Jag känner mig mer än vanligt nervös och nedstämd, och det kan jag roa mig med. I det afseendet är jag åtminstone afundsvärd: jag behöfver inte lägga något band på mina känslor — det fins ingen, som observerar dem. Nere vid sjöboden ligger Per i Styrby's båt och gungar, och der kommer han sjelf i gul oljerock och röd toppmössa, ledande sin fästmö vid handen. Så strålande lyckliga de se ut. De skratta åt blåsten, åt regnet, åt hvarandra, förnöjda, som om de egde hela verlden, i stället för att några trasiga

fiskredskap och en rankig båt är hela deras förmögenhet. Se der sliter hon sig lös och börjar springa mot boddörren; skrattande klafsar han efter, fångar och bestraffar henne med en hjertlig kyss. Ånyo tvänne lyckliga — och jag!

Många gånger har jag undrat, hur mitt lif skulle ha varit, om min mor lefvat. En mor *måste* ju älska sitt barn. En enda strimma af kärlek, och allt hade varit förvandladt. Jag drömde länge, att jag satt i hennes knä, söfdes till ro af hennes röst, smektes af hennes hand, men numera är hon sällan i mina tankar. Vid tjugofem år är det inte längre en faders eller moders ömhet man åtrår. — — —»

Här voro flera blad bortskurna. Men längre bort stod:

»I dag har det vanliga bjudningsbrefvet från moster kommit. Hennes menniskokärlek är verkligen beundransvärd. Jag såg min fars ansigte klarna — men jag reser ej. En gång lät jag öfvertala mig — det vill säga, jag öfvertalade mig sjelf att fara. Tre veckors förödmjukelser, tre veckors nålstyng blef min belöning. Min moster, en gladlynt, godhjertad varelse, gjorde allt hon kunde för att jag skulle få 'roa mig', men det gick trögt. Jag visste inte hur jag skulle bära mig åt, och det fanns ingen, som var villig att undervisa mig. Hélène hade inte tid — hon hade aldrig tid — för nöjen. Så firad hon var!

Männen gjorde sig till riktiga narrar. Slutligen en dag — — nå ja, det skadar aldrig att genomgå sina 'triumfer' — det värmer hjertat och mjukar upp sinnet — ställde moster till en bal, mig till ära. För första gången erfor jag, hvad ungdomsglädje ville säga. Jag fick, om också på afstånd, inandas doftet af den kostliga ros, som kallas tillfredsställd fåfänga. Jag blef uppbjuden, nästan litet feterad. Jag behöfde inte blygas inför Hélènes bländande skönhet. Också erfor jag en känsla af nästan, nej, af *riktigt* löjlig tacksamhet. Under supén drog jag mig tillbaka till ett litet kabinett, yr i hufvudet af den ovanliga känslan att tillhöra den öfriga mensklighetén, när jag fick höra en skrattande flickröst, *hennes,* yttra:

'Så gränslöst komisk hon ser ut med sina hopvuxna ögonbryn och kantiga fasoner! Att tänka att 'gamla Maja' dansar! Men *så* hon dansar också! Alldeles som om hon skulle skutta på ägg. Ha, ha, ha!'

Den som är van att dansa på törnen blir ömfota, men det visste hon inte, den tanklösa fjollan.

'Och så löjligt lycklig hon ser ut öfver att vara uppbjuden, sedan! Stackars 'mignonne', hon förstår inte att herrarne betala entrée. Ha, ha, ha!'

Dagen derpå reste jag, trots mosters artiga — märk, 'artiga' — protester, och öfverraskade

min far — men inte angenämt. Den förlägna hostning, hvarmed han tog emot mig, förmådde föga dölja hans missräkning. Han hade hoppats vara mig fri ännu ett par veckor, stackars gamle man. Detta var min *andra* ljufva hemkomst!»

Sedan stod:

Åter tvänne veckors enehanda. Vårt hem är tyst som en graf. Jag har skrämt alla min fars umgängesvänner på flykten. Jag inger en respekt, som närmar sig fruktan. Hvilken ljuf, qvinlig egenskap!

I går tog jag en spegel och betraktade mig noga. Det var ett mörkt, strängt ansigte med varm hy, rikt, svart hår och ett par sorgsna, bruna ögon, som blickade mig till mötes. Kanske? — — Den minsta solstråle kan ju upplysa det dystraste landskap. En skymt af lycka och — — Bah, jag jollrar! Jag är född till någonting helt annat, till en slags strykpojke för min moders synder, en lekboll för ödets nycker. Och Dig, *rättvise* Gud, skall man tillbedja! Hvilken oändlig naivelet fordrar inte kyrkan af sina barn!»

Här voro ånyo flera blad borta.

»Jag är trött intill döden», hette det sedan. »Att känna hur dag efter dag, år efter år förrinner utan att ha ett enda intresse, en enda förhoppning att värma sig vid; att känna hur allt lefnadsmod, all lefnadslust förqväfves; hur det som kunnat bli godt förbytts till ondt; hur allt ädelt

jäser bort ur ens natur — och att längta — ständigt längta!

Ibland är mitt lidande så våldsamt, att jag kryper ihop som vid kroppsliga plågor — och jag är ensam, ständigt ensam!

I går satt jag flera timmar på klipporna. Hafvets brus gör mig godt; det hindrar mig ifrån att tänka, och numera tänker jag ständigt, oupphörligt på samma sak. Från tjugofem till femtio återstår ännu tjugofem. Tjugofem långa, hopplösa, förfärliga år, innan alla känslor blifvit afkylda, alla förhoppningar begrafna. Huru döda dem? Jag har inte haft tillräckligt med intresse för mig sjelf för att skaffa mig talanger, och jag har för mycket stolthet för att plottra bort mig i hundradelar.

Jag har försökt att 'arbeta', som det heter, än i dag uppfyller jag samvetsgrannt mina så kallade pligter — men jag hatar dem, *jag hatar dem!* — —

Fru Sivert var nyss härinne och talade om Hélènes fortsatta 'triumfer' i Venersborg. Hvad bryr jag mig om Hélène. Jag är inte ens ond på henne numera — möjligen afundsjuk — om jag inte ansåg afundsjuka vara en så lumpen känsla. Hon har fått allt hvad en qvinna behöfver för att bli lycklig. Skönhet, tomt hufvud, ett sjelfviskt hjerta och ett flygtigt sinne. Hon njuter af allt, lider af intet, och blir tillbedd,

buren på händerna af så väl män som qvinnor. Jag är trött, och dock erfar jag ingen hvila. Mina tankar gå ständigt i samma kretsgång, och jag förmår inte hejda dem. Jag erfor ibland en obeskriflig känsla af ångest och undrar bara hvad slutet skall bli. Dårhuset? Hvarför inte. Bättre *vara* tokig än känna sig bli det — dessutom fins det lyckliga dårar! — —»

Här voro flera blad tomma, men så stod det:

»Jag lider förfärligt. Nätterna äro utan sömn, dagarna utan ro. Jag är som en blind. Bakom mig mörker, framom mig mörker, och jag famlar omkring utan att veta hvart det bär. Nu vore till och med döden välkommen!

Min far sade i går: 'Hm, hm, min vän, är du sjuk? Förefaller mig, hm, hm, som om du en tid varit något blek?'

'Nej, min far, inte sjuk, endast olycklig, endast olycklig!'»

Midt i boken, skrifvet tydligen på måfå utan tanke på hvar orden kastats ned, stod sedan med flytande, brådskande stil:

»Hvilken omhvälfning! Det är som om en tung, qväfvande molnvägg lyft sig för bländande sol och ljus. Jag är älskad, älskad, älskad! Jag har gråtit hela natten. Allt det förflutnas sorg och bitterhet har sköljts bort med dessa tårar, och nu är mitt hjerta skärt och rent, värdigt *honom!* Det fanns således ljufva tårar! Min Ha-

rald, min, min, min! Jag är en stolt qvinna, men af ödmjukaste, innersta hjerta ber jag Dig, Gud, om förlåtelse för min kortsynthet och mina tvifvel. Jag förstod ej, att Du genom olyckan ville uppfostra mig för lyckan. Jag är älskad, älskad! Jag skulle vilja ropa ut min lycka för hela verlden — om det numera funnes någon verld för mig.

Älskad! Älskad!

Hur jag kämpat på lif och död mot denna kärlek, som ville ha ut sin rätt i stället för att hållas dold och misshandlad i mitt hjerta — och nu! Jag stod som bedöfvad, när bekännelsen om hans kärlek undslapp hans läppar. Jag trodde jag måste dö, så häftigt rusade blodet till hjertat. Han blef rädd, trodde, att jag skulle svimma. Svimma! Hade jag råd att svimma i en stund sådan som denna! Jag mins hur jag lade händerna på hans axlar och frågade, om han älskade mig sant, verkligt, öfver allt annat på jorden! Han skrattade, detta lätta, bekymmerslösa skratt, som jag lärt mig älska högst i verlden, och frågade, *hvarför* han eljest skulle begära mig till hustru. Jag drog en suck, af hvilken lättnad vet ingen. Ja, så var det: *hvarför* skulle han eljest begära mig till sin hustru, mig, som är fattig, ful, inte längre ung! Hur jag älskar, älskar honom, det land, der han blifvit född, det språk han talar, de vågor, som förde honom i land den

der förfärliga natten, som han så ofta beskrifvit. Hvem kunde ana, att det var för min *lycka,* som jag öppnade vår port den qvällen, när han döende bars till vårt hem!

Herr sjökaptenen Harald Thorbjörnson! Fins det en vackrare titel — ett vackrare namn! — en vackrare man!

Jag har inte vågat sofva på flera nätter af fruktan att vakna och finna allt vara en dröm. Den gamla ångesten smyger sig ännu öfver mig, men när jag då hör hans glada röst, ser hans långa, ljusa gestalt, som tycks sprida sol kring sig hvart den går fram, blir jag lugn, så underligt lugn, som jag en gång förestälde mig det torde kännas, när himmelens portar öppnade sig.

Jag ser i smyg på mina händer — jag kysser och smeker dem — också i smyg. *Dem* lärde han sig älska först: 'de plejede ham så godt' — *dem* kysste han först. Min lyckas budbärare, jag tackar er! Min kärlek till honom är inte kärlek — det är tillbedjan, och ändå klagar han öfver min köld! Det kommer mig nästan att skratta. Han vet inte *hvad* min kärlek är: ett kapital, på hvilket ingen uttagit räntan och hvars storlek skulle förvirra honom, om jag inte så noga bevakade reglar och lås.»

En vecka senare. »Det går som en solstråle genom huset! Jag har blifvit kokett. Jag begagnar ljusa färger och jag skrattar, skrattar!

Första gången bröt jag af helt tvärt; det lät så underligt — men så ljuft det kändes! Äfven min far ser strålande ut. Han blir mig fri, och dermed påminnelsen om ett äktenskap, som var honom förhatligt. Nej, jag vill inte vara bitter. Jag förlåter allt — allt! Det är så lätt att vara försonlig, när man är lycklig. Lycklig! O, min älskling, från hvilket förfärligt elände du räddat mig skall du aldrig få veta; men hvarje bloddroppe i min kropp, hvarje tanke i min hjerna skall jag egna åt din sällhet. Min, min, min! Må Guds dom och straff drabba mig, om jag glömmer hvad jag är dig skyldig!»

Pastor L. lade långsamt ned boken — så långsamt som om det gält att skaffa sig tid. Om denna qvinna *rätt* användt den tid till sjelfpröfning, som blifvit henne gifven — om hon böjt sig under Herrans tuktan i stället för — —

Men så tog han hastigt upp Bleka Mamsells bref — vände ryggen mot fönstret, som om dagern gjort ondt i hans ögon, och bröt förseglingen. Han kände behof af att för en stund komma ifrån denna lidelsefulla, misshandlade natur, för hvars kommande pröfning han nästan bäfvade.

Bleka Mamsells bref, skrifvet med slankiga, halfeleganta bokstäfver, hade följande lydelse:

»Herr Pastor!

Ni har varit mycket god — ber er förlåta

— svårt uttrycka mig — plågsamt — ber få vara kort.

Jag koketterade, vann honom, svek honom, och han beröfvade sig lifvet. Det är en lång, sorglig, o så sorglig historia i få ord. Har ingenting att anföra till min ursäkt — älskade honom aldrig — aldrig. Han var för glad, för frisk, för hurtig för mig. Marie och jag grannar — hemma under sommaren — sysslolöshet — fåfänga, tanklöshet — gjorde sitt — och så retade det mig, att Marie, som vi alla i skolan — också sedan — sett öfver axeln, hånat — skulle bli förlofvad före mig — den firade, flera år yngre skönheten. Tro inte fåfänga — min skönhet — mitt förderf — mitt olycksaliga förderf. Jag har lidit — lidit! Den *andra* älskade jag — älskade — håll fast vid det — af barmhertighet — älskade! Mitt hufvud är förvirradt. Den första — menar Harald, Maries fästman — var svår vinna — älskade henne uppriktigt, var en varm, trofast natur — men till sist greps han som af en yrsel. När jag förstod *hvad* jag gjort — ville jag hjelpa — förmådde intet — blygdes då ännu säga honom — att min kärlek bara varit ett spel. Marie låtsade ingenting se. Det retade mig. Harald skref; Marie svarade ej; hon bara gick nätter och dagar — nätter och dagar, sade fadern, som i smyg besökte Harald och försökte öfvertala — göra godt igen. Vi skulle gifta oss

på våren. Harald reste ut. Jag skulle tillbringa vintern i Stockholm. Förbarmande! Jag älskade honom — den andra. Han bedårade mig med smicker, fagra ord — lyx — var elegant, förnäm, gaf mig allt hvad mitt svaga, fåfänga hjerta åtrådde. — När Harald kom — för att hemta sin brud — hade jag flytt — till *honom* — men inte för att bli hans maka. Sedan! Förmår inte! Hys förbarmande! Den som börjat halka utför en afgrund, stannar oftast inte förr än i botten. Jag var förtviflad — utom mig sjelf — när *han* öfvergaf mig. Hvilket uppvaknande! Sjuknade. Ville arbeta, försona — då kom nöden — nöden! Hon har gifvit mig allt af barmhertighet — utom ett — utom ett. Det var jag inte värd. Och så de andra! Harald, min mor! Fanns en tid när jag bad, bad nätter och dagar, bad oupphörligt utan hvila, men jag blef inte bönhörd. Då förstod jag *hvad* och *hvem* jag var! Egde ingen rätt — måste lida hvad de andra lidit — tredubbelt. Kanske ni nu förstår? Tacksam, ber er förlåta. Mycket brutet — intet försonat — förbannelsen — —» Namnteckningen fattades — pennan tycktes ha fallit ur handen.

När pastor L. ånyo tog upp häftet med anteckningarna föreföll det honom som om permarna bränt honom. Med en känsla af lättnad såg han, att endast ett tiotal blad voro fullskrifna. Bläcket var mörkare, stilen hårdare, så att

säga äldre. Flera sidor voro blanka, men så stod det:

»Tio år! Tio år! Tio år! Nej, det lönar inte mödan att upprepa orden. För att tiden skall kunna ha någon betydelse måste man kunna afdela den, och det är hvad jag inte kan numera. Dag och natt, sommar, höst, vinter, allt är lika. Min tidräkning dog ut med *honom*. Så fula orden äro, så svarta! Alldeles som om jag doppat pennan i mitt eget hjerta. Bah! — — — —»

Längre bort stod:

»Doktorn sade åt min far i dag, att sjukbäddens tvååriga martyrdom nalkades sitt slut. Martyrdom! Kanske. Jag har mist förmågan att bedöma lidanden. För mig vore det det högsta af allt att få lida. Om jag bara kunde lida!

Jag läste i tidningen i går om en lifdömd, sedermera benådad förbrytares ångest under färden till afrättsplatsen. Hvilken fest af smärta! När han kom fram, hade hans hår hvitnat. — Och det klagar han öfver, den narren! Om man lade mig på sträckbänk, band mig vid ett brinnande bål, gräfde ned mig i jorden eller slet mig med glödande tänger, skulle man inte kunna afpressa mig en skälfning af ångest eller förtviflan. Jag vore som död, om jag inte hade mitt hat. När hjertat slets ur mitt bröst, grep det sig qvar — lyckligtvis — lyckligtvis!

Också älskar jag det som en mor sitt enda

barn; det ger mig en förnimmelse af tillvaro. — Min far vill inte dö — hellre lefva hvad lif som helst — hellre sitta förlamad, fängslad i en sjukstol, från hvilken han längtar af hela sin själ. Det förvånar mig inte. Plåga är lif. Derför lefver jag!»

— — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — —

»Jag har hört om *henne!* Den usling, för hvilken hon svek honom, har öfvergifvit henne eller rättare öfverlemnat henne åt en annan. Det gläder mig, gläder mig, gläder! Straffet har börjat! Vänta! — Min, min min! Du skall bli hämnad, du —» Här voro några rader fullkomligt öfverstrukna. Sedan hette det:

»Om en menniska håller ett stycke bröd intill en stackars uthungrad uslings läppar och sedan rycker det tillbaka af en nyck, kallas det grymhet. Om Försynen gör sig skyldig till samma ovärdiga lek, kallas det pröfning. Pröfning! Nej, mord är det! Det är för mord jag anklagar Gud!»

— — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — —

»Jag har i dag föreslagit min far, att jag skall lemna honom. Jag har fått en svag förnimmelse af att hans ångestfulla längtan att kunna röra sig kanske kommit af hans ångestfulla längtan att slippa se mig — och jag ville gerna skona honom. Men han nekade. 'Hvad tjenar det till

nu', sade han klagande. Jag *har* således plågat honom. Inte ens det smärtar mig. Om jag bara kunde lida! Att tänka, att det fanns en tid, när jag klagade öfver att jag led! Ibland försöker jag att minnas hur det kändes, när jag genomlefde denna sista förfärande, härliga själskampen, när jag kröp kring golfvet i brinnande, sönderslitande ångest, en ångest, som kom mig att tugga mina läppar i blod och klösa mina naglar i trasor! Förgäfves. Hon har beröfvat mig *allt*, till och med det menskliga. Och henne skulle jag förlåta! Nej, förbanna!»

— — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — —

»Hur hon fick smila, hyckla, arbeta med hela sin fala skönhets makt, innan hon lyckades berusa honom, ty berusning var det som af falskt, etikettsgrant vin.

Jag teg, teg, teg. Förr än jag låtsat se hennes föraktliga bemödanden, skulle jag — — men! Jag undrar, om det fins någon menniska, i hvars lif det inte fins en skamfläck? I mitt fins en. Jag har krupit till den der qvinnans fötter. *Jag!* Jag såg hur han smög en biljett i hennes hand. Jag trodde jag skulle bli vansinnig. Jag glömde allt. Jag tiggde om förskoning och nåd. *Jag!* Kysste hennes hand som en hund. *Jag!* Hon lofvade. Hvad visste en *sådan* om löftens helgd!

Om jag bara kunde lida, men endast samma

brinnande hat i samma isande kyla! Fins det då intet, som kan rycka upp mig ur min dvala? Hon älskade honom aldrig. Jag vet.

Han sköt sig! Der står då orden i all deras förfärande nakenhet. Jag ser på dem med torra ögon.

Sköt sig för *hennes* skull. Sköt sig derför att hon svek honom för en usel libertin. För *hennes* skuld. Förgäfves. Hör du då inte! För hennes skuld! Tänk på *hans* ångest, *hans* kamp, *hans* förtviflan! *Hans!* Hvad kan jag lida för honom, när mitt lidande dog med honom. Lyckligtvis har jag mitt hat! — —

Min far är död. Jag har vakat i fyra dygn utan att känna någon trötthet. Vakat, inte öfver honom, men öfver sköterskan för att tillse, att hon gjorde sina skyldigheter. Han slutade mycket stilla. Noppade nervöst på täcket — frågade oupphörligt, om det inte skulle bli dager — mumlade några gånger »Louise, Louise» — ett namn, som jag aldrig hört förr — vände mig ryggen — trogen sin antipati till det sista — och dog. Sköterskan grät, det kändes som en lättnad. Han var nog värd några tårar — och jag egde inga — inte en. Har inte egt någon, ja, jag mins inte från när. Ibland käns det som jag villigt skulle offra *allt,* till och med mitt hat, för en tår — en enda, stor, varm tår.»

— — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — —

»Jag flyttar. Det är en önskan som jag länge hyst af många skäl. Huset är mig olidligt, har varit mig olidligt i många år. Det förefaller mig som ett väsende fullt af hån och falskhet. Solstrålen, som lekte genom det, var ingen solstråle, utan en dödande blixt.

Jag saknar min far med ett slags dof förnimmelse af att något ånyo blifvit mig beröfvadt. Han var ändå min *far* — jag hans *barn*, ett rent menskligt band — något som jag egde gemensamt med den öfriga menskligheten. — Nu eger jag intet!»

— — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — —

»Kommissionären skrifver, att det spökar i det hus han föreslagit mig. Hvad betyder det. Spöken äro barmhertigare än menniskor. De föda sig inte med hjerteblod. Vi skola nog komma sams.»

— — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — —

»Tre månader i mitt nya hem! Min advokat frågade i går, om jag trifdes i Stockholm. Frågan föreföll mig så barock, att jag kände mig hågad att le. Visst trifs jag. Lika väl som jag skulle trifvas i skärselden eller än djupare ned.»

— — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — —

»I natt stod *han* framför mig så tydlig som

aldrig förr, ljus, vacker, med öppen blick, sorgset leende och sönderskjutet bröst. Hvad betyder det! Hvar qväll, sedan det blir mörkt, ströfvar jag omkring. Hon *fins* här, det vet jag — i elände hoppas jag.» — — Längre bort stod med nästan jublande bokstäfver:

»Jag har sett henne! För första gången sedan femton år har jag erfarit njutningen, vällusten af en allt uppslukande sinnesrörelse. Jag *visste*, att jag skulle finna henne, jag visste, att jag skulle finna henne *sådan* — i lumpor! Jag visste, att hon skulle sjunka allt djupare, — men *detta* vågade jag ändå inte hoppas. Hon *tiggde*, tiggde af *mig!*

Hvilken vällust, när jag grep kring hennes arm! Hon kände inte igen mig först — men sedan! Hon blef rädd — hon ville fly — orkade inte, utan sjönk till marken afsvimmad. Jag lät bära henne till ett hotell. Åh, hur härligt det var att se hennes bleka, förskräckta ansigte, att låta allt mitt friska, sammansparda hat få strömma ut! Jag skulle ha kunnat förlåta henne allt — om hon bara älskat honom. Kärlek är en makt, inför hvilken den starka böjer sig — mycket mindre hon. Men nu, nu! Jag trodde jag skulle strypa henne! Hon kröp ihop, våndades — hon var ju skyldig till allt, allt. — Jag slutade ej. Orden strömmade, strömmade! Till sist kröp hon till mina fötter — försökte kyssa min hand, min klädningsfåll — grät, snyftade, bad! Hvilket minne!

Jag sparkade till henne och dermed bort skamfläcken ur mitt lif. Min, min, min, du är hämnad, hämnad!

Se inte så förebrående på mig. *Jag* har inte hämnat dig — jag har bara väntat. Ser du, *jag* kände henne bättre än du, *jag* visste hur svag, fåfäng, usel hon — — Nej, nej, jag skall ingenting säga vidare. Ja, jag vet, jag vet — jag *vet*, hör du! Förr än jag tagit ett enda steg till hennes räddning, skulle jag ha huggit af mig mina båda fötter — men nu, efter att ha funnit henne på den afskrädeshög, dit jag önskat henne, känner jag min pligt — mot dig. Den qvinna du trott dig älska får inte dö på gatan — eller lefva. Jag *skall* rädda henne — var lugn, lugn! — —»

Ett par veckor senare. »Den isande kylan har kommit tillbaka — men mitt hat lefver, derför lefver jag!

Hon är här hos mig! Ingen makt på jorden skall likväl förmå mig att ännu en gång återse hennes hatade ansigte. — Hon vågade beklaga sig — gråta, be om förskoning, tala om lidande och lefvande död! Hvad vet hon om lefvande död! *Hon!* Hvad betyder det, att den man hon så kalladt älskade öfvergaf henne, hvad betyda hennes 'samvetsqval' öfver det lif hon fört, dertill 'drifven af förtviflan', hvad betyder det, att hon svultit, frusit, tiggt! Hon har ändå lefvat — och hon

kan ännu lida! Just nu ligger hon utanför min dörr och qvider. Må hon ligga! Jag afundas henne hennes tårar. Hon är den starkare — ännu!

Hennes mor dog af sorg vid underrättelsen om hennes vanära, den man hon med svek och lock narrade från mig, hans trolofvade brud, dref hon till förtviflan och död. Nu hoppas hon endast på mig. Hon hänger fast vid min förlåtelse som en lifdömd vid en nådeansökan. Hon får den aldrig, aldrig!»

— — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — —

»Ironi! Jag lider fortfarande ej, och ändå har det aldrig funnits ett lidande sådant som mitt. Det fanns en tid, när jag försökte föreställa mig, hur lifvet skulle ha varit, om min mor lefvat; nu försöker jag föreställa mig, hur det skulle varit, om *han* lefvat och allt gått i fullbordan. Hjertat slår ett tungt, trögt slag som ett söndrigt maskineri — det är allt. Alla själens strängar ha blifvit afslitna, grymt, lömskt afslitna — alla, utom en. Må den ljuda! Gråt, qvid, vrid dig i ångest, du, derute! Det gör mig godt. *Att* det gör mig — fördubblar ditt brott! — —

Presten talade om återseende i dag. Barockt. *Hvad* skall man återse? En själ utan kropp, en ny kropp eller ingenting alls. Alltsammans är lika värdelöst för mig!» — — Längre bort stod:

»Jag såg ett barn gråta i dag. Hvilket härligt

öfverflöd! Om jag bara kunde gråta! Det föreföll mig som bara jag kunnat samla alla dessa friska, oskyldiga tårar och dricka dem, skulle befrielsen ha kommit. En enda varm, stor, svällande tår! Inte ens det! — Jag hatar, afskyr och föraktar dig, Gud! Se så, skänk mig nu helvetets plågor, om du förmår. Det vore alltid något!» Ett bredt streck afslutade sidan och anteckningarna. — — — — — — — — — — —

Pastor L. satt länge orörlig, men så sprang han hastigt upp. Ögonen stodo fulla af tårar och läpparna skälfde. »Helvetets plågor! Skulle *sådana* marter straffas! För att tro *det*, måste man vara — — —!» Han hejdade sig och strök nervöst ned öfver den glänsande rocken. »För att tro *det* måste man vara — —!»

Han ställde sig vid fönstret. Gatan låg i aftonbelysning. Bred, ljus, jemn, ledde den rakt fram till kyrkan, som såg så lugn och inbjudande ut med de ljusa ekdörrarne glänsande som guld. »För att tro det måste man vara — — —»

»Den der förnekar Gud, honom sker ondt», ljöd det högtidligt från predikstolen i den fullpackade kyrkan. Pastor L. höll profpredikan.

Jos. Seligmann & C:is förlag

Familj-Album

En anteckningsbok för Hemmet,

utgifven af

V. E. Lennstrand.

Elegant papper och tryck i flere färger.

Pris vackert inb. 4: 50.

Vänner emellan

Ett litet album

för små förtroenden,

affattade i frågor att besvaras af vänner

och bekanta.

20 satser i en prydlig portfölj.

Pris: 2: 25.

ANNERSTEDT, HERMAN, Mitt sjömanslif, minnen och anteckningar. 2: 75.

BJÖRLIN, GUST., Elsa. En berättelse från hexprocessernas tid. 2: 25.

FOLKESON, SUNE, Ett sagans blad. 1 kr.

LUNDIN, CLAES, Gamla kort. Bilder ur verkligheten. 2: 75.

LUNDIN, CLAES, Oxygen och Aromasia. Bilder från år 2378. 3 kr.

STRINDBERG, AUGUST, Röda rummet. 4:e uppl. 3: 50.

—TH—, Ur lifvet i Skogsbygden. Minnen och Berättelser. 2: 50.

—E—, Ögonblicksbilder från Nord-Afrika och Syd-Italien. Med tjugu illustrationer. 2: 50.

Amerikanska Humorister, bilder och skizzer af *Max Adeler, Art. Ward, Bret Harte, Mark Twain, The Danbury Newsman,* m. fl. 5 delar. 1:a delen, andra upplagan, 2: 75. 2:a delen 2: 50. 3:e delen 1: 75. 4:e 2: 25. 5:e 2: 50.

ALDRICH, T. B., Valda Noveller, sammanhäftade med **EGGLESTON, Verldens undergång.** 2: 25.

ANSTEY, F., Den upp- och nedvända verlden (Vice Versâ). 2: 25.

BRET HARTE, Gabriel Conroy. 2 delar. 3: 75, eleg. inb. 5 kr.

CHERBULIEZ, VICT., Samuel Brohl & Comp. 2 kr.

DAUDET, ALPHONSE, Konungar i landsflykt, en roman ur nutidens historia. 3 kr.

—»—, **Numa Roumestan.** 2: 50.

—»—, **Jagten efter själar.** 2: 25.

—»—, **Sapho.** 2: 25.

FRANZOS, EMIL, Från Half-Asien. Noveller, *för den svenska auktoriserade upplagan utvalda af författaren.* 2: 50.

GRÉVILLE, HENRY, Väninnan. 1: 75.

—»—, **Sonja.** 2: 25.

—»—, **Raïssas pröfningar.** 2: 50.

GRENVILLE-MURRAY, Franska bilder. 1: 75.

HEYSE, PAUL, Valda Noveller. 3 delar à 1: 75, eleg. inb. i ett band 6: 50.

HOWELLS, W. D., Ett gifvet resultat. 1: 75.

MARK TWAIN, Tom Sawyers äfventyr. Andra upplagan. 2 kronor.

MÉRIMÉE, PR., Colomba, åtföljd af Venus i Ille af *Mérimée* och Trenne möten af *Turgenjev.* 2 kronor.

OHNET, GEORGES, Lifvets strider (Serge Panine). 2: 25.

VERNE, JULES, Kin-Fo. En kines' sällsamma öden. 1: 75, eleg. inb. 2: 75.

Hos alla bokhandlare finnes att tillgå:

FÖRTECKNING

ÖFVER EN SAMLING

GODA, UNDERHÅLLANDE OCH NYTTIGA

BÖCKER

I OLIKA ÄMNEN,

HVILKA **GRUPPVIS** SÄLJAS TILL LÅGA,
MYCKET **NEDSATTA** PRIS.

Denna förteckning innehåller goda och framstående arbeten af de bästa författare, såsom Ahnfelt, Bang, Bååth, Björlin, Bret Harte, Edv. Bäckström, Byron, Brandes, Cherbuliez, Daudet, Dietrichson, Franzos, Gyldén, Hildebrand, Höjer, Jolin, Claës Lundin, Mérimée, Ponsard, v. Qvanten, Shakspere, Snoilsky, Strindberg m. fl.

OBS.! Endast nya, ouppskurna exemplar.

☞ **Hvarje bokvän skall här finna ett ovanligt gynsamt tillfälle att för ett särdeles billigt pris förse sig med en verkligt god, värdefull boksamling.**

Nyare Skönliteratur

utkommen på

Jos. Seligmann & C:is förlag.

BERTA FUNCKE, en berättelse af **Stella Kleve.** Pris 1: 75.

SALAMBÔ, en historisk roman från det gamla Kartagos tid, af **Gust. Flaubert.** Öfvers. af *M. A. Goldschmidt.* Pris 3 kr.

☞ En af de förnämsta historiska romaner som någonsin utkommit.

»Det är en vinst för vår literatur att hafva förvärfvat sig detta diktverk, som alltid måste betraktas som ett af de märkligaste i sitt slag.» *Nya Dagl. Alleh.*

KALEIDOSKOP. Qväden och Oqväden af **Sigurd.** *Tredje upplagan* Pris 3: 25.

I SVENSKA BONDEHEM. Skildringar af **Sigurd.** *Andra upplagan.* Pris 2: 50.

FRÅN LAND OCH STAD. Skildringar af **Alfhild Agrell.** Med 14 teckningar af *V. Andrén.* Pris 2: 75.

LYCKLIGA TANKAR. Ur en ung författares dagbok af **F. C. Burnand.** Fritt från engelskan af *Aug. Billstén.* Pris 1: 75.

☞ En i hög grad originell och uppsluppet skämtsam bok.

DEN UPP- OCH NEDVÄNDA VERLDEN, af **F. Anstey.** Öfversättning af *Anna Geete.* 2: 75.

☞ »Det fins icke en enda tråkig sida i hela boken». *Athenæum.*

STOCKHOLM, GERNANDTS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1885.

UPPSALA UNIVERSITETSBIBLIOTEK

16000 001016767